

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ, СЛАВІМО ЙОГО!

Дорогі браття і сестри!

Рік тому християнський світ відзначив 2000-ліття Різдва Христового. Здавалося б, усвідомивши значення народження Сина Божого на землі від Пресвятої Діви, християни повинні з більшою надією дивитися у майбутнє. Але відо-

роди, і покоряйтеся, бо з нами Бог!» Що означають ці слова? Вони свідчать про те, що з безмежної любові до людей, щоб спасти нас від гріха і смерті, величний Бог принизив Себе і став смиренною людиною.

Якщо з нами Бог, то чого нам боятися. Для віруючих не страшні ні смерть, ні її причина — гріх, бо Син Божий для того і народився, щоб Своєю смертю і воскресінням подолати смерть, заснувати Церкву і дати нам, людям, благодатну силу і можливість визволятися і очищатися від гріха. Ісус Христос приніс на землю Царство Боже, яке тому і називається Божим, що його центром є Бог. Для тих християн, у чиїх серцях існує Царство Боже, не страшні ніякі світові катаклізми і потрясіння, бо з ними Всемогутній Бог. Хто хоче бути впевненим у майбутньому, той повинен триматися рукою за ризу Божу. І Бог такого християнина не посоромить і захистить від усякого зла.

Християнином є тільки та людина, яка приймає Христа як абсолютну Істину і Правду, як єдиного Бога Творця і Бога Спасителя. Ми рішуче відкидаємо всяку спробу поставити Ісуса Христа хоч би й на почесне місце, але все ж у ряд інших «засновників релігій» або «великих вчителів людства». Християнство стоїть перед нами у всій своїй виключності і незрівнянності. Воно ні в якому разі не може розглядатися як одна зі світових релігій. Християнство є релігією, відкритою Самим Богом, а не заснованою людиною, якою б вона не була великою.

Тримачи високо прапор християнства, ми не відкидаємо інші релігії, які існують у сучасному світі. Ми цінуємо в них усе те, що не суперечить християнству, тобто те добро, яке на сучасній

мові називається загальнолюдськими цінностями.

Церква Христова святкує Різдво Христове, щоб нагадати християнам, які втрачають надію у цьому світі, що Бог не залишив людство на самоті зі злом. Для того, щоб бути впевненим у земному житті, мати міцну надію, треба кожній людині духовно відродитися в особистому житті. Моральне оздоровлення суспільства через окрему людину є місією Церкви. Соціальне служіння має важливе значення, але набагато важливішим є духовне відродження. Недаремно Христос Спаситель сказав: «Шукайте ж спершу Царства Божого і правди Його і все це додасться вам» (Мф. 6,33), тобто турбуйтеся насамперед про духовні цінності, а матеріальні будуть наслідком вашого духовного життя.

Церква закликає своїх послідовників до активної участі в суспільному житті, але при цьому до такої участі, яка б ґрунтувалася на засадах християнської моралі. Це означає також, що християнство повинно давати відповідь на сучасні проблеми.

Українська держава існує вже десять років. У неї ще багато проблем, однією з них є проблема розділеного православ'я. Для консолідації суспільства, для утвердження незалежності України потрібна єдина Помісна Православна Церква. Коли ми говоримо про Помісну Церкву, ми маємо на увазі автокефальну, тобто повністю незалежну, а не автономну Церкву, яка є лише частково незалежною. Церковна автономія, як і будь-яка автономія, утверджується для збереження влади центру. Незважаючи на всі труднощі і протидії, віримо, що в Україні буде єдина Українська Православна Церква. Без Української Церкви не буде Української держави, а без Української держави не може бути Української Церкви. Покладаючись на Бога, ми впевнені, що

буде і Українська держава, і Українська Церква. Різдво Христове є запорукою нашої надії.

У цей святковий день сердечно вітаю вас, дорогі браття і сестри, і всіх християн України з Різдвом Христовим і Новим роком. Поздоровляю зі святом і наших земляків-українців, розсіяних по всьому світу, які люблять свою Батьківщину і всіляко допомагають утвердженню Української держави. Вітаємо з Різдвом Христовим Президента України Леоніда Кучму, Верховну Раду і її Голову Івана Плюща, Український уряд і Українські Збройні Сили. Нехай Господь наш Ісус Христос, Який народився у Віфлеємській печері,

подає їм мудрість, духовні сили вірно служити українському народу.

Прославляючи Різдво Христове, смиренно дякуємо Богові за всі Його благодіяння, за радість і скорботи, за Його безмежну любов до нас, грішних. Нехай милість Господня перебуває на нас і на Україні нашій і в грядущому році.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде зі всіма нами.

Христос народився, славімо Його!

Філарет,
Патріарх Київський

мі події у Сполучених Штатах викликали страх і невпевненість у завтрашньому дні у певній частині людей в Америці і Європі. Чи є підстави для такого сумніву? Звичайно, є! Але тільки для тих християн, які перестали бути світлом світу і сіллю землі (Мф. 5, 13-14). Якщо сіль втрачає свою якість, то, за словами Христа Спасителя, її викидають на потоптання.

Ці так звані християни поставили в центр історичного процесу не Бога, а людину; науково-технічний прогрес, а не Царство Боже; матеріальні, а не духовні цінності. Різдво Христове нагадує нам, що в центрі історії є Бог. Він із небуття створив світ, Він же і промишляє над ним.

Під час різдвяного богослужіння ми часто чуємо церковний піснеспів: «З нами Бог, розумійте, на-

Дорогі читачі “Слова Просвіти”! З Різдвом Христовим Вас вітають редакція та гості першого числа газети в 2002 році:

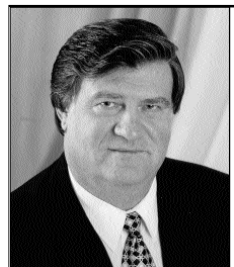
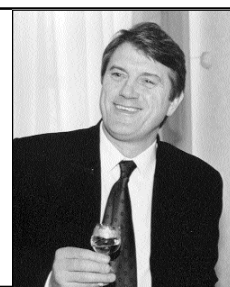

Владика
Димитрій —
стор. 2

Академік
Олександр
Пономарів —
стор. 6

Чоловік року
Віктор
Ющенко —
стор. 10—11

Академік
Михайло
Павловський —
стор. 4—5

Жінка року
Юлія
Тимошенко —
стор. 12—13

Легендарний
співак Тарас
Петриненко —
стор. 14

«XXІ СТОЛІТТЯ ДЛЯ УКРАЇНИ» ДО РІЗДВЯНИХ СВЯТ

Різдво — одне з дарованих Богом людині свят. Такого сріблясто-морозного настрою, як у дні святкування Різдва Христового, протягом року не буває. Одним словом — це одне з особливих свят, яке проявляє стан духовності, благодійності і доброзичливості душ людських. Кому не хочеться саме на різдвяні свята зробити для своїх рідних і близьких якийсь особливий подарунок, що створить особливий настрій і стане стимулом до поширення доброчинності і благодаті в навколишньому середовищі і не тільки.

От і прийшла в голови молодих професіоналів, що займаються улюбленою справою, ідея зробити на Різдво незвичайний концерт у незвичному для виконавців естрадного жанру концертному залі. Уявляєте популярних естрадних співаків та рок-музикантів на сцені Національної опери України? Цікаво і незвично — погодьтеся, почути і побачити Ірину Білик, Марічку Бурмаку, гурти «Плач Єремії», «Мертвий півень», «Пікардійська терція», «Танок на Майдані Конго», «Скрябін» саме там, бо, виявляється, всі вони підготували нову різдвяну програму, що гармонійно поєднує сучасну європейську естетику та прадавній український звичай.

Різдвяне видовище, учасниками якого могли б стати естрадні співаки, вирішили створити працівники мистецького центру «XXІ століття для України», які у березні 2002-го матимуть чотирирічний віковий статус свого існування. За чотири роки мистецький центр, у штаті якого нараховується чотири постійні працівники, провів півсотні найкращих концертних заходів, що відзначені глядачами і слухачами, більшість яких не має найменшої уяви про організаторів, але обираючи концерт для душі та доброго сучасного настрою, прямує вже на той, який робить «XXІ століття для України». І виконавці завжди найкращі, і рівень організації — високий. Не всім з артистів щастить потрапити в програму цієї мистецької агенції. Тільки кращим із кращих. То хто ж вони, чий вердикт стосовно участі у найпрестижніших концертах столиці є престижем для виконавців?

Петро Качанов, президент Мистецького центру, про своїх працівників та центр розповідає коротко:

— Ми всі — вихідці з «Червоної руті», тобто однойменного фестивалю, в організації якого брали активну участь і вчилися робити добрі, професійні, європейського рівня концерти. Ми багато їздили, дивилися й аналізували все, що стосується роботи у шоу-бізнесі. Все краще намагаємося втілювати у своїй роботі на Україні.

Кор.: Концерти, які ви робите у святкові дні в столиці, мають грандіозні потуги і резонанс. Вони найбільше подобаються молоді, та й немолодим людям, які втомилася від шароварництва на найбільших сценах держави. Вони, ваші концерти, — стильні, легкі і зіркові по суті. Бо демонструють усе краще, що виходить протягом року з української естради. Складається враження, що ви протягом року уважно і професійно відстежуєте процес і акумулюєте у своїй роботі краще. Така робота потребує чимало часу і як мінімум постійних та надійних спонсорів. Чи є такі у вас?

П. К.: Ми постійно працюємо з компанією номер один в Україні «Крафт фудз Україна», що виробляє шоколад «Корона», «Мілка» та інше та з управліннями культури всіх рівнів. Від останніх та держадміністративних органів ми з самого початку, крім підтримки, не отримали жодної копійки. Не отримали, бо ніколи не просили і не чекали, а працювали у пошуках фінансових партнерів так, як цього потребує професійна робота у шоу-бізнесі. Хоча оцінка нашої роботи з боку цих структур, мабуть, висока. Ми завжди маємо кращі зали та концертні майданчики. Дуже добре у нас виходить все, що ми робимо з Чернігівським пивом. А наша тактика дуже проста — ми цінуємо наших постійних партнерів.

Кор.: Мабуть, вам повезло з колективом, який мобільно і впевнено здатен виконувати всі завдання?

П. К.: Нас, я вже казав, всього четверо: я, президент мистецького центру, Богдан Собуцький — виконавчий директор, Микола Остапчук — креативний директор, менеджер з реклами та зв'язків із громадськістю — Лілія Гнатюк та Ірина Соліцька — головний бухгалтер. Але є ще люди, які постійно долучаються до нашої роботи. Володимир Шинкарук та Валерій Даниш — відомі люди і професіонали-культурологи. Справа не в кількості осіб, які щось роблять, а у самодостатності кожної особи.

Кор.: Чому ви рідко звертаєтесь до режисерів у своїй роботі?

П. К.: Мабуть, такий ще не з'явився, бо майже завжди до нас приходять і пропонують свої ідеї різні режисери і майже ніколи ми не чуємо від них саме того, що хочемо зробити. В результаті зусиллями працівників нашої команди робимо своє. Цього разу в Національній опері «Нові мелодії Різдвяної ночі» втілює свої ідеї Марія Левицька, яка є художником-постановником Національної опери і добре знає всі нюанси постановки вистави на сцені саме цього театру.

Кор.: Цікаво, чи всі учасники Різдвяного дійства будуть ще й акторами?

П. К.: Розчарую чи заінтригую, але перед ними стоїть особлива задача — бути самими собою. Чому інтрига — а чи всі знають, що кожен з них на сцені грає якусь роль? Бути собою, як наспівді, артист може собі дозволити лише у Різдвяну ніч. Бо кожен з цих учасників, як і всі ми, не ставимо перед собою завдання месіанства української ідеї. Ми просто робимо те, що найбільше любимо. А це найбільша радість і щастя для кожної людини. Ми його маємо і даруємо свій настрій людям.

Розмову вела **ЛЕСЯ САМІЙЛЕНКО**

«МИ НЕ ЗАКІНЧИЛИ РОЗМОВУ»

ЛЕГЕНДА

— Колись мандрівний філософ Григорій Сковорода запрошував усіх до Саду ангельських пісень, а я запрошую вас у Світ моїх нерозкритих пісень, — такими словами Тарас Петриненко розпочав сольний концерт у Палаці «Україна». «Ми не закінчили розмову» — назва однієї з найкращих ліричних балад співака і водночас — усієї концертної програми. Ані афіш, ані телевізійних анонсів, жодної реклами: концерт пройшов ніби в повному інформаційному вакуумі, але з аншлагом... Враження було таке, що люди дізнавалися про концерт за допомогою «циганської пошти», і це додавало акції шарму напіввідпільної імпрези. А разом з тим — якоїсь гіркоти в інтонаціях Тараса, який повідомив, що цей концерт підводив ризик під тридцятьма роками творчої діяльності, але провести його було дуже важко. За його словами, він стукав у різні двері, але відкрила йому лише одна людина — київський мер Олександр Омельченко, який допоміг розв'язати бюрократичні вузлики, внаслідок чого публіка переконалася в тому, що «розмову дійсно не закінчено». Тарас має величезний артистичний потенціал, живу професійну групу «Гроно» і цілий оберемок нових висококласних пісень. Втім, він дуже тверезо оцінює ситуацію, в якій опинилося сучасне українське мистецтво:

— Дату проведення концерту було визначено заздалегідь, але напередодні нас поставили перед фактом, що саме в той день в Палаці «Україна» святкуватиме свою річницю «Укрзалізниця». Ніхто не вибачився, не подзвонив, що свідчить про те, що за десять років у нас мало що змінилося. Я вже не кажу про те, що міг би давати сольні концерти в Палаці «Україна» дещо частіше, ніж один раз на десять років. Тому що через десять років мені буде майже шістьдесят і я не знаю, чи співатиму тоді. Щодо тих десяти років, що минули, хочу підкреслити, що завжди зі мною залишалися мої музиканти. Я завжди був з живою групою, навіть у ті часи, коли співаки відмовлялися од живого звуку, працювали «під мінус». А ще раніше я вивіз до Америки стільки музикантів, що міг би, напевно, відкрити фірму з експорту наших музичних талантів за океан. Маю на увазі попередні склади «Грона», які залишалися за кордоном. Залишалися з різних причин, але головною була та, що в нашій державі ніколи не цінували працю артиста, його хист, тут годі було сподіватися на самореалізацію. Стосовно нинішнього моменту, прикрим залишається те, що ми маємо обмаль сольних виступів, а грати в так званих «соляках» вже давно не цікаво.

Тарас починав наприкінці 60-х у складі чудового ансамблю «Еней», який по-юнацьки широко пропагував українську пісню. Також виконував власні твори, які хлопці записували для Українського радіо. «Еней» був бажаним гостем на телебаченні: перші музичні програми УТ-1 не обходилися без пісень Тараса Петриненка і Кирила Стеценка. Усе скінчилося раптово і жадливо: партійні чиновники від культури підклеїли «Енею» ярлика «буржуазний націоналізм» і з того моменту перед хлопцями зачинилися всі двері. Але Тарас не здався. Він продовжив своє творче існування в інших формаціях. Це були «Чарівні гітари», «Візерунки шляхів», «Дзвони», «Гроно». Кожна з цих груп залишила свій слід у Пісні. І в кожній з них — частина життя Тараса. Несвободу, атмосферу цинізму й задухи пріснопам'ятних худрад, які знищили безліч творчих ідей, які руйнували долі творчих людей — усе це Тарас (як і багато інших його колег) — пережив. Але коли йому остаточно було «перекрито кисень» в рідній країні, він

фактично емігрував до Росії. Ні, не заради якогось заробітку, але задля того, аби музикувати, співати, писати пісні. До речі: багато його пісень набули популярності в тодішньому Союзі. Тарас у складі ансамблю «Червоні маки» об'їздив тоді усі куточки «великого-нерушимого». Така от безперервна гастрольна діяльність тривала довгих сім років. В Україну він повернувся у 1986 році. Подолавши спротив рідних «полковників» від Укрконцерту, Тарас відновив «Гроно» і почав активно гастрювати й записуватися. Можливо, активна позиція Петриненкового «Грона» якраз і сприяла процесам відродження української популярної музики, суспільний прорив якої акумулював Фестиваль «Червона Рута» у 1989 році. 19 серпня 1991 року Тарас Петриненко і Тетяна Горобець були на гастрольних у Філадельфії. По телевізору почули повідомлення про радянський путч і вирішили негайно повернутися в Україну. Можливо, зараз це звучить ідеалістично, але в ті хвилини Тарасові спало на думку, що на референдумі за незалежність може не вистачити двох голосів. І вони вилетіли до Києва. Насправді Тарас такий у усьому: може півроку записувати одну пісню, але коли мова йде про долю країни — рішення приймає миттєво. Взагалі, в особі Тараса дивовижно уживаються безмежний патріот-романтик і прискіпливий, доволі саркастичний критик, наділений аналітичним тверезим розумом. В Україні вже в нові часи Петриненка сприймали по-різному. Одні як такого собі поважного метра, патріарха популярної сцени, котрий створив супершлягер, що не став гімном незалежної України. Інші — як шляхетну людину, доступну і розкуту в спілкуванні, людину, яка прекрасно розуміється на проблемах артистів і сама собі набила чимало гульт у нерівній боротьбі з бюрократами від культури. Тараса знають усі, але кожен по-своєму. Тим часом подвійний альбом «Господи, помилуй нас» у 1994 році був визнаний як один із найкращих на фестивалі-конкурсі «Нові зірки старого року». Цей альбом мів 80 хвилин музики і був «бальзамом на рани» для багатьох небайдужих. На ювілейному концерті «Ми не закінчили розмову» звучали переважно пісні з альбому 1998 року «Любов моя». Частину пісень з репертуару Петриненка проспівали Тетяна Горобець та Олекса Берест. Люди несли на сцену квіти протягом усього концерту, а наприкінці — під час виконання пісні «Україна» увесь зал підвівся. Співали усі присутні. І промайнула в той момент думка, що заради однієї цієї пісні варто було Тарасові працювати усі ці тридцять довгих років.

Олександр СВТУШЕНКО

НОВОРІЧНА ПІСНЯ МАРІЧКИ БУРМАКИ

роботи, я припиняю і починаю готуватися до свята у своїй хаті. У новорічне свято всі приїждять лише після дванадцятої, бо традицією її родини є святкування саме в сімейному колі. Готує господиня сама. «Тридцять першого грудня вже прикрашена ялинка і подарунки шукають під нею вже зранку, бо далі може просто ніколи буде шукати», — каже вона. Доня Яринка чекає приходу Діда Мороза і, звичайно, допомагає мамі. Заздалегідь обговорюється меню новорічного столу. Цього року донечка вже замовила вінегрет та салат олів'є. «А страви на новорічні свята у нас пісні, бо чоловік Дмитро строго дотримується посту. Я печу пиріжки, гриби у всіх видах — і смажені, і мариновані, і... Стіл у нас завжди

святковий, але перетворювати новорічну ніч в «об'їдайлівку» ми не любимо. Цього року після зустрічі Нового року я також планую поїхати на дзвіницю Лаври, але й туди просто без смаченького не їздить. Готую для себе і своїх друзів».

Так святкує Новий рік родина Марічки — доня Яринка, чоловік Дмитро і вона. Бо вже наступного дня і надалі знову робота і головне — репетиції програми «Нові мелодії різдвяної ночі», у якій роль різдвяної феї відведено саме їй.

Гостею редакції «Слова Просвіти» Марічка буде одразу ж після Різдва.

Л. С.

АВТЕНТИЧНА ПІСНЯ — ЦЕ ЕКОЛОГІЯ ДУШІ, МОЛИТВА

“Вам потрібно почати з найважливішого — збереження культурних ресурсів, які несуть у собі історію країни. Як тільки книжка, документи та інші архівні матеріали, де записана людська пам'ять, зникають, вважайте, що це пам'ять, втрачена назавжди, безповоротно, отож дуже важливо переконатися, що ці спогади збережуться, що вони у безпеці”, — це слова американця, Вільяма Ферріса, голови Національного Агентства США з гуманітарних питань, які дають відповідь на запитання, що стосується глобальної проблеми уніфікації людини цивілізації.

“Вивчення, збереження та поширення традиційної народної культури є нині одним із першочергових завдань більшості країн європейської культурної традиції. Особливо ж актуальним воно є у країнах, де на межі третього тисячоліття традиційна культура не просто історичний факт, але й жива реальність. Однією з таких країн є Україна”. Цими словами почали свою розповідь організатори проекту “Моя Україна. Берви”.

Керівник проекту Тарас Грималюк, що представляє громадську організацію “Арт Екзистенція”, Михайло Хай — завідувач Українською експериментальною лабораторією фольклору, кандидат мистецтвознавства, та Генеральний директор Українсько-британського СП “Комора” Олег Репецький виступили перед представниками мас-медіа у ролі лекторів та пропагандистів ідеї та практики збереження і поширення безцінного багатства нашої землі — української традиційної культури. Визначили і головні завдання проекту:

— збереження архівних записів автентичного фольклору шляхом переведення їх в цифровий формат;

— здійснення комплексних фольклорних експедицій;

— підтримка Інтернет-сторінки українського традиційного фольклору <http://www.ukrfolk.kiev.ua>;

— спільні акції з міжнародними фольклорними організаціями, делегування українських колективів на фольклорні фестивалі;

— видання серії компакт-дисків, які висвітлюватимуть традиційну культуру всіх регіонів України.

Визначним є той факт, що досі в Україні нічого подібного не було. Видані у Брюсселі, Варшаві, Парижі компакт-диски — це надбання тих країн і допомога українцям у справі збереження та колекціонування автентичного фольклору, який споконвічно є основою ідентифікації нації. Життєздатність народної творчості — незбагненна. Проти неї боролася церква, її забороняли імперські та радянські укази, в результаті виконання яких утворився псевдофольклор. Атрибутами його стали лише шаровари та віночки, якими Україна представляє й досі всю палітру і розмаїття народної творчості. Великої шкоди збереженню фольклору завдала й тенденція фіксування народної музики нотами, а не фонографічно. Фахівці стверджують, що при переведенні музичного фольклору в ноти втрачається до 70% музичної інформації і єдиний спосіб збереження фольклору — фонографічний, що здатен передати усі особливості народної музики та співу. В результаті роботи над проектом “Моя Україна. Берви” та реалізації всіх задумів організаторів проекту ми маємо змогу зберегти все записане від ще живих носіїв автентичної пісні (а більшість з них мають і дев'янос-

то, і сто років від дня народження) на найближчих п'ятсот років. Ті, хто придуть за ними, матимуть що дати нащадкам. А на сьогодні більшість сучасних музикантів вже використовують у своїх творах заставки і фрагменти з тих автентичних пісень, які входять до компакт-диску “Берви” — першого титульного видання проекту, на якому представлені майже всі різновиди української традиційної культури і який складається з аудіо- та мультимедійної частини. Диск видано як CD EXTRA, тобто на рівні світового стандарту. Другий презентований компакт-диск “Над річкою Карайцем” — це український традиційний фольклор з Поділля. Третій — “Гей, на Чорному морі...” — це кобзарська лірична традиція, народну бандуру представляє Микола Будник.

Триває робота над ще трьома компакт-дисками, які можуть стати окрасою будь-якої професійної чи любительської колекції.

Перші три диски проекту “Моя Україна. Берви” вже сьогодні можна придбати у магазинах столиці: “Ноти”, “Караван CD” та на торгових ятках Майдану Незалежності.

Тож варто лише подякувати організаторам грандіозного проекту й міжнародному фонду “Відродження”, який надав підтримку ідеї. Та побажати мистецькій агенції “АРТ ВЕДЕС” та українській експериментальній лабораторії фольклору здійснити свою мрію.

МОЛОДЬ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ТІЛЬКИ НА СЕБЕ

Молодь розв'язує свої проблеми шляхом поширення корисної інформації, тобто відкриттям веб-сайту, який нещодавно презентувався представниками Блоку Української Молоді. Тобто, з 15 грудня всі користувачі Інтернету мають змогу ознайомитися і користуватися плодами спільної праці трьох молодіжних структур — Молодь проти корупції, яку очолює молодий, популярний політик Олександр Лялька, Арт-компанії 2000 Com, що вже має свій міський сайт “Сервер 2000” та спілкою молодих парламентарів, яку репрезентував голова цієї організації Вадим Руденко. Влад Пилипець — директор Арт-компанії 2000 Com — результат співпраці оцінює як природне бажання людей молодого покоління допомогти один одному і своїм ровесникам порозумітися з найвищими державними колами мовою часу і здобутків цивілізації, тобто Інтернет-послугами (мовою).

Отже, створюючи портал, ініціатори проекту прагнули створити не просто інформаційний іміджевий сайт, а ресурс, який принесе молоді конкретну користь. За даними соціологічного опитування, яке було проведено Інститутом соціальних досліджень по всій Україні, було визначено три головні молодіжні проблеми:

1. Труднощі з працевлаштуванням.
2. Нестача засобів на житло та освіту.
2. Проблеми з організацією власного бізнесу.

Виходячи з цього, перед порталом поставлено три основних завдання: створення громадського аналогу електронного уряду, що надасть допомогу молодим громадянам налагодити стосунки з органами державної влади. На сайті поступово з'являтимуться різні форми і способи зв'язку користувачів з державою, тобто буде створено ресурс, що акумулює всю інформацію, яка необхідна для розв'язання практично будь-якої проблеми комунікації, що виникає в плані “особа — держава — особа”.

Друге завдання — інформаційне і воно поєднане з першим у багатьох аспектах, але має й певні відмінності. Іншими словами — “молоді про все”. Освіта, оздоровлення, спорт, дозвілля та інше. Третє завдання — реальне працевлаштування молоді. Незабаром на порталі буде розташовано інформацію, тобто функціональний сервер працевлаштування.

На сьогодні з трьох задач реалізовано одну — електронного уряду. Наступним кроком буде програма “Відкрий свою справу”.

Для тих, хто не має доступу до Інтернету, планується видання брошури з аналогічним змісту веб-сайту наповненням та проведення семінарів.

Хочеться зробити висновок про те, що молоді напересічні люди, мов губка, акумулюють краще з усього, що роблять старші, але дуже тверезо заявляють про те, що покладається у наш час можна лише на власні сили. При цьому бажана підтримка старших, тобто тих, кому не шкода вкладати гроші у майбутнє.

Л. С.

З НОВИМ РОКОМ І ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, НАШІ УЛЮБЛЕНЦІ!

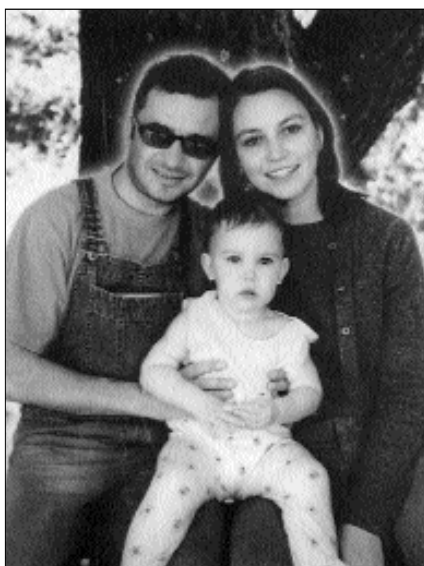
День народження буває лише раз на рік. На жаль. А коли людина народжена 31 грудня — це подвійне свято, що і зобов'язує іменинника до непересічного життя-буття. Здається, дата народження зобов'язує до зіркового статусу і підтвердженням цього є багато фактів, але розповімо про три. Бог любить трійцю і цих трьох з найпопулярніших у трьох пісенно-музичних жанрах митців.

Художній керівник фольк-шоу гурту “Козацькі забави” **Андрій Верес** народився, подав свій голос — і заграли гімн тоді ще Радянського Союзу. За п'ять хвилин до Нового року народився той, хто пізніше сам себе астрологічно охарактеризував як Козу на Коні.

Про святкування дня народження і Нового року каже, що до того як став музикантом, а сталося це якось дуже скоро після народження (Андрій з раннього дитинства мріяв і став ним) святкував лише вдома, у родині. Далі було здебільшого так — після концерту залітав додому і сидів за вже накритий стіл. Дружина Галина — господиня знатна, та ще й син Максим допомагав зробити свято для улюбленого тата. Крім тих випадків, коли доводилося гастролювати — завжди в цю ніч у

родині, бо це ж — найкраще свято. Родина Вересів святкує по-домашньому, але од гостей не відмовляється. Хоча Андрій зауважує, що після дванадцятої всі традиційно забувають про його день народження, бо ж, самі розумієте, Новий рік на порозі!

Віктор Павлік, народжений у той же останній день перед Новим роком, має про свій день народження майже аналогічні враження. День народження перетворюється, за його словами, у новорічний карнавал. Найсмішніший випадок у своєму житті згадує один. Якось, під час служби в армії (в Навої, тобто в Узбекистані), йому з товаришем пощастило обдурити чергових на КПП (контрольно-пропускному пункті, охорона цієї ночі особливо сувора). А було це так: “переодягнулися ми Дідом Морозом та Снігуронькою і так добре загримувалися, що нас пропустили і ми за вісім кілометрів пішли до дівчат на святкування. Все було добре, але вранці, коли ми вже перелізли через паркан і прямували до казарми, то зустріли чергового офіцера, який суворо запитав про те, що ми робимо біля лазні. Наше щастя, що перелаз був у районі лазні, а в руках у нас — мішок з костюмами. І тут нам повірили. А Діда Мороза зі Снігуронькою ще довго пам'ятали жителі міста Навої, бо дуже вже щасливі і привітні були солдатики, які вирвалися на волю. У діда Мороза мішок, а в мішку солдатська форма. Офіцеру, який їх перестрів, вони розповіли, що ходили вітати сім'ї військових з Новим роком. “Якби кни-

Віктор Павлік із сім'єю

га рекордів Гіннеса записувала факти героїчних вчинків “придурків”, які служать в армії — то це саме той випадок, коли нам пощастило обдурити всіх патрульних, яких того вечора на вулицях міста — море. За кількістю тих, хто не розпізнав солдатів, їх було рекордне число.

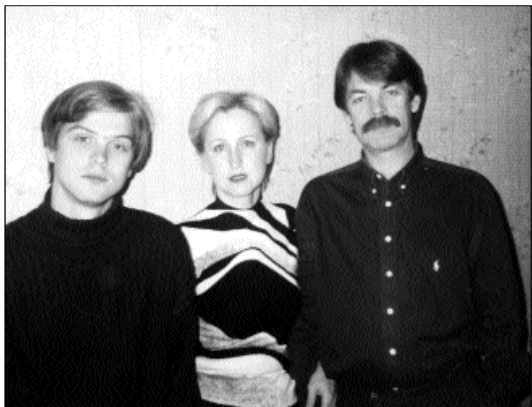
Святкувати з родиною Віктор давно звик так — машина, дружина — і поїхали. У хаті з родиною — це те щастя, про яке вони з Ларисою мріють цього року. Здається, складається довгождана можливість побути у новорічну ніч у хаті, вдвох, а о другій ночі — вже виступ.

Мріють про накритий стіл, на якому обов'язково буде улюблений салат олів'є, дуже смачний холодець і обов'язково смажена гуска з картоплею. Різдвяна гуска в новорічне свято та день народження, мабуть, тому, що найкраще з усіх свят для родини Павліків — це Різдво.

Андрій СЕРЕДА

Андрій Середя також святкує свій день народження напередодні Нового року, з родиною, частиною якої є музиканти з гурту “Кому вниз”.

● Але детальніше про його традиції святкування Нового року Андрій розповість уже після Різдва як гість редакції.

Андрій Верес із сім'єю

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибує на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, — осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його сплив час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуватимуть і майбутні грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній курті, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий його блиск очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невіддивно дивився на поля зеленої Буковини, впивався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер його В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з краєвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічки" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пініться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних резюмувань. Він уводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закусками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Можу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомуś одному важко, як і не легко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короткочас-

ним святам, власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому авторові популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" з підмостків Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходила його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короткочасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася вистава "Камертон доброго настрою". На ву-

цева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився — поезія найвищої проби.

*Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...*

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет невгамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

поїзд.

*На швидких поїздах
Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадалися, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...*

Нарешті, у сінокожному серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертались зі зйомок. Співав, задумливо вдвляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівавши її Володя запропонував Василю і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав складний польський чомоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигодував його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке

фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

*Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,*

Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легендою і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Де тільки і за яких обставин не доводилося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор невгамовно бігав по гадівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — кра-

ще буде, якщо замість жіночого голосу прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він звиряв оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберу" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних оркестрів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас з ніг на аеродромі в Биково. Лесть дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимирові Івасюку було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не пройшло і року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограй" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти". Йому передувало, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективові Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже й говорити не доводиться — "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке

коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учасниками ансамблю. Левко, Василь та я поривати з Вижницею не захотіли. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної рути", "Водограй", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла все-таки гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусила забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вижницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотніми і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він завжди любив смачно посміятися і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ кращий. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку популярі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотного міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було фортепіано. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживання пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилась до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заочно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язав

ний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вкладалася у звичні рамки вузу, надто вже "випірала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приємним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрисників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасті і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала справжню турботу про талант.

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Нинішнього мосту з Вижниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав заглухнути двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка перед течією — прощай щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потому був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів трохи ніби похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі ім. М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед дверима юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо піс-

ля того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захолюваннями преси.

Не могу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної всім події. Проведення його пропонувалося у актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ушент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносній, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — напевно такі аргументи подіяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласі. Сестра Галія ступала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загал скидає його з п'єдесталу, на який сам його зніс. До творців сценічного дива прихильники його часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив їти нам на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленцем", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної рути" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

"...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галю, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом

ВІД ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ — ДО ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ

РОЗМОВА З ЮЛІЄЮ ТИМОШЕНКО

“Віра — це спосіб життя...”

— *Юліє Володимирівно, якось в одному виступі Ви згадали про “Філософію імені” Павла Флоренського. Отже, почнемо розмову з Вашого імені.*

— З дитинства пам'ятаю: ім'я моє видавалося рідкісним. Модними тоді були, очевидно, інші імена. Поряд, в оточенні, умовно кажучи, були три Оленки, чотири Ольги, а Юлії — жодної. Я завжди пишалася своїм іменем: відчувала, що воно особливе. За походженням воно римське, означає, наскільки я знаю, добродетель, чесність. Це ім'я завжди подобалося людям, із якими я спілкувалася. Думаю, що людина повинна любити своє ім'я — воно не буває випадковим і певним чином програмує наші вчинки, загалом життя.

— *А якою дитиною Ви були?*

— Скільки себе пам'ятаю — завжди була лідером, у будь-якій компанії. Чесно скажу, лідерство це давалося мені легко, органічно, без якогось змагання з будь-ким. Мені було цікавіше з хлопчиками, ніж із дівчатками. Хлопчикам більше дозволялося, вони були активнішими. З ними любила грати у футбол, це давало величезне задоволення. Справді, мене вабив рух, професійно займалася спортом.

— *Он звідки у Вас фізична витривалість, спортивна постава! І яким же видом спорту Ви займалися?*

— Спортивною гімнастикою. Мала розряди і, загалом кажучи, цій справі було віддано значну частину життя. Повертаючись до теми дитинства, пригадую: змалку все, за що бралася, намагалася зробити якнайкраще. Наприклад, навіть коли мама доручала помити посуд чи прибрати в домі — хотілося виконати доручене майже ідеально. Те саме стосувалося й навчання в школі.

— *Ви були відмінницею? І комсомольською активісткою?*

— Я не могла не вчитися добре. Але комсомольською активісткою якраз не була. Лідерство — на рівні старости класу, тобто, з “ідеологічною діяльністю” намагалася себе не пов'язувати. Чесно кажучи, досить довго у своєму житті я була істотою аполітичною. Коли думаю про це, то усвідомлюю: в політику прийшла несподівано для себе самої.

— *Тобто, через бізнес? Може, в бізнес і повернетеся?*

— На тій ниві мені вже не цікаво. А заняття бізнесом, гадаю, було мені дано, щоб згодом, сьогодні, я мала можливість вести боротьбу на рівних із тими, кого вважаю своїми серйозними опонентами. Я була б слабшою, ніж вони, коли б не

мала фінансової можливості витримувати цю просто-таки запеклу боротьбу. Інакше не варто приходити в політику — мені хочеться багато чого змінити в нашій країні на краще. Побудувати в Україні таке життя, яке, можливо, стало б взірцем для інших держав.

— *Повернімося до Вашої біографії. В якій родині Ви виростили?*

— Народилася я на Дніпропетровщині. Так склалося, що я не жила зі своїм батьком. Він залишив нас із мамою, коли я народилася. Отже, мене виховувала тільки мама, звичайна жінка, яких багато в Україні, — тих, що несуть на собі тягар відповідальності за цілу родину. Вона залишається для мене прикладом совісної, доброї, роботящої людини. Наша сім'я не мала нічого спільного з привілейованими верствами, партійною номенклатурою. Ми могли поклатися тільки на себе. Мама працювала диспетчером на автотранспортному підприємстві. Щоб заробити на прожиття — а вона мусила ще допомагати своїй нені, родині сестри, — мама часто чергувала цілодобово. Я вдячна їй: вона зробила все, аби дати мені вищу освіту. Отож, я виростала в умовах, за яких знала, що таке економити кожну копійку і що таке несправедливість.

— *Дозвольте запитати, якою мовою спілкувалися у дитинстві? Я помітила, що Ви останнім часом перейшли на українську.*

— Так, я поклати собі за мету спілкуватися українською мовою. Сама дуже здивована: тепер я мислю тільки українською, пишу книжку і промови тільки українською, молюся — подумки! — українською мовою. Справді дивно, як легко це мені дається, бо ж розмовляла в нашій родині російською, і навчання, й подальше спілкування велось такою російською. Зараз і рідних своїх підтягую до того, щоб спілкуватися по-українськи. Просто треба прагнути чогось по-справжньому — тоді все вдаватиметься.

— *Існує вираз self-made-man, тобто, людина, яка сама себе зробила. Ви — жінка, яка сама себе “виліпила”?*

— Думаю, я не виняток: кожна людина сама себе “ліпить” у житті. Хіба доросла людина може постійно поклатися на якісь “підпірки”, чийось постійний опіку? Вона повинна нести відповідальність за себе, творити своє життя.

— *Що можете сказати про свою дочку? Зрештою, вона виростала вже в значно комфортніших умовах, ніж Ви. Як вона виявила себе в ситуації, коли за ґратами після страшних звинувачень опинилися її батьки? Їй, здається, зараз років шістнадцять-сімнадцять?*

— Дочка Євгенія, Женя —

вже сформована, зріла, сильна особистість. Їй двадцять один рік. Доня вихована в родині, яка завжди долала якісь складнощі. Вона, скільки пам'ятаю, була досить самостійною, звикла приймати важливі рішення. Перед тим, як мене мали заарештувати, — я наперед знала, що так станеться, — повідомила їй, чи готова вона до такого ходу подій. До речі, я завжди радилася зі своєю родиною, приймаючи рішення, котрі, м'яко кажучи, ніяк не могли обіцяти спокою, комфорту нашій сім'ї. Дочка відповіла, що приймає мій вибір і не уявляє, як я, її матір, утікаю з Батьківщини, ховаючись від переслідування, кудись за кордон.

— *Життя випробовує порізному. Ви можете бути жорсткою і жорстокою?*

— Жорстокою — ніколи. У нашій сім'ї завжди виховувалася доброта, любов один до одного, щедрість душевна. З покоління в покоління передавався родинний переказ: моя прабабуся жила на околиці села, але її бідна хатина не була скраю, — всі знедолені, прошаки, бідні люди знали про її надзвичайну доброту. Вона завжди приймала на ночівлю, підгодовувала, чим могла, тих нещасних. Ділилася останнім. І ця історія з особливим пієтетом переказувалася в нашій родині. Тому я не можу навіть уявити себе жорстокою. Але жорсткість у досягненні мети допускаю. Чіткість у діях, принциповість, рішучість — риси, які повинні не допустити поразки в досягненні мети.

— *Тобто, ви зовсім виключаєте поразку як можливий результат?*

— Так, хоча кажуть, що в глибині душі треба припускати можливість поразки — аби не було дуже боляче в разі невдачі.

— *Так чи інакше, Ви говорите про ті риси своєї вдачі, які змушують мене згадати... гороскопи. Звісно, ставлюся до них як до розважальних текстів. Однак за всіма “гороскопічними ознаками” Ви — типовий Стрілець. Цілеспрямована, волюва, дуже працьовита, безкомпромісна особистість. До речі, ці риси вважаються — за стереотипами — цілком “чоловічими” якостями.*

— Принаймні, можу сказати, що в мене мета завжди була — десь вище голови...

— *А тепер запитання про розкіш, про яку багато хто й мріяти не сміє, — про особистий психопростір. Про можливість зібратися з думками на самоті — чи маєте її?*

— Слава Богу, маю. Коли людина не може або не хоче подумати на самоті — це дестабілізує її. Зараз, наприклад, я захоплена аналізом філософських ідей щодо розвитку людства. Багато читаю, думаю над

Юлія Володимирівна зі своєю мамою

цими проблемами, пишу книгу, сподіваюся за місяць-другий завершити її. Вона — про моє бачення того, як має далі розвиватися людська цивілізація. Тому я й Біблію читаю, уважно опрацьовую. Там якраз багато мовиться про те, як гармонізувати життя.

— *Я так розумію, що Ви людина віруюча. Що для Вас віра в Бога?*

— Віра — це спосіб життя. Хоч би які випробування були, але Господь каже: “Вір і не бійся”.

— *“...Вірю в нову місію України”*

— *А як Ви трактуєте відомий біблійний вислів про те, що кожна влада — від Бога?*

— Ми ж не знаємо Божих планів на рік, на тисячоліття вперед. І, може, саме сьогодні для України потрібна саме така влада, яку маємо, щоб показати нам усі наші негаразди більш видимими, рельєфнішими. Аби ми побачили, відчули якнайбільше, що так далі жити не можна. І — зробили якісний ривок уперед. І навіть стали прикладом для інших держав.

— *Чи не є це політичним романтизмом?*

— Я переконана: Україна покликана виконати свою історичну місію. Ця місія — дати світові новий приклад побудови справедливого суспільства. Так, справедливість має панувати в усьому: економіці, політиці, загалом у суспільному житті.

— *Це нагальна потреба, звичайно. Але гасла побудови справедливого суспільства на тлі нашої реальності здаються, вибачайте, красивими словами, далекими від втілення у життя. На жаль. Ви — ідеалістка?*

— Я ніколи не була ідеалісткою. В житті я завжди займалася виключно прагматичними, практичними речами. Ніколи не переймалася утопіями. Реальна мета і реальне її досягнення — ось чим я завжди переймалася. Подумайте: колись космічні польоти здавалися людству чи-

мось абсолютно нездійсненним. Але ми — свідки втілення того, що й не уявлялося. Коли реальністю стало чимало з того, що здавалося нереальним — наприклад, штучний інтелект, ліки від невиліковних колись хвороб тощо — невже ми не зможемо зробити людське суспільство справедливим? Традиційні світові ідеології вже віджили своє. Соціал-демократи, консерватори — представники всіх цих ідеологій у своєму протиставленні виробили, зрештою, ті стандарти цивілізації, за якими має будуватися життя. Тобто, демократія, ринкова економіка, рівність усіх форм власності, цінності громадянського суспільства — це, фактично, загальноприйняті принципи, якими керуються нині майже всі країни. Але ж, бачимо, сьогодні світ за непокоєний масштабами тероризму — отже, не все гаразд у цьому світі?

Людина в так званих цивілізованих країнах побудувала собі, здавалося б, дуже зручне, передбачене до найменших дрібниць життя. Та чому там нині така поширена професія психотерапевта, психіатра? Мабуть, із “душевеним господарством” людини не все гаразд. Вона відчуває якийсь дискомфорт. На рівні держав не зникають і соціально-економічні проблеми, не зняті суперечності між різними верствами населення навіть у найбільш розвинених країнах. Мені здається, постає нагальна потреба в принципово новій моделі суспільства. Я б умовно назвала її волею до справедливості. Справедливість — це певна гармонія у стосунках між людьми, між соціальними групами і між державами. Ми повинні бачити й прокладати — дуже професійно й прагматично — шляхи виходу із цієї кризи на всіх рівнях.

— *І Ви справді бачите конкретні, реальні шляхи?*

— Повинен здійснитися якісний прорив. І він, переконана, має здійснитися саме в Україні. Так, Україна, попри все, має особливе місце у світовій цивілі-

зації, вона не раз відігравала унікальну роль. І я вірю в нову місію України.

Після розпаду СРСР ми не пішли шляхом існуючих на сьогодні моделей розвитку суспільства. Деякі пострадянські держави некритично обрали азійський шлях, інші — європейський. Україна залишилася в стані невизначеності. Рівень справедливості падає нижче за критичну межу. Брутальність на всіх суспільних щаблях стає абсолютно неможливою. Україна приречена вирватися з цього стану безвиході. І для цього не потрібні тисячоліття. Перш за все — потрібен якісний духовний прорив.

— **Отже, Ви бачите його ознаки?**

— Так, за роки незалежності в Україні побудовано багато храмів. Різних храмів, різних конфесій. Але головне — це храми на славу Господа. І так чи інакше, я переконана, це сприятиме, зрештою, духовному пробудженню людей на нашій землі. Тут я вірю навіть у пророцтва щодо місії України.

— **А чи немає тут політичного романтизму? Народ наш деморалізований, влада — корумпована, іноді просто охоплює відчай стосовно змін до кращого...**

— Даремне, зневірюватися не можна. А щодо політичної культури населення, то це “заслуга” існуючої влади. Правити політично неграмотними людьми, звісно, набагато легше, ніж тим, які орієнтуються в реальності. Нормальне суспільство, яке має виховувати справжніх громадян, починається з відповідного виховання і навчання в школі. Громадянин повинен знати, як він може реалізувати владу в суспільстві. Невже гучні слова на зразок “влада в державі належить народам”, “народ — єдине джерело влади”, “демократія — єдиний засіб побудови суспільства” — тільки порожні звуки? Чи може сьогодні людина впливати на владу? Соціологічне опитування (а я замовила таке з цієї проблеми), переконана, дало б на це запитання відповідь негативну — у ста відсотках. Людина, громадянин не тільки не здійснює владу, а навіть не впливає на неї. Чи може існувати нормально в такому разі суспільство, яке декларує демократію?

— **Боюся, що це запитання стосується не тільки України.**

— Так, у найцивілізованіших країнах, певна, громадянин так само не може впливати на владу. В цьому — величезна дисгармонія світу. Тому людство має будувати цивілізацію на принципово нових засадах — гармонії і справедливості.

“...Я почуваю себе вільною людиною”

— **Яке ж місце, на вашу думку, жінки в цьому глобальному процесі?**

— Почну з того, що весь попередній цивілізаційний шлях людства створював певний образ чоловіка. На першому етапі розвитку суспільства необхідна була фізична, м'язова сила. І це був досить тривалий період, коли, власне, чоловіки вирішували долю людства (мисливство, до-

бування харчів, війни). Життєдіяльність забезпечувалася активністю чоловіків, їхньою фізичною силою та витривалістю. Втрати чоловічих ресурсів, чоловіків були значними, ті часто не поверталися з полювання, з воєн... Це спричинило дисбаланс між кількістю чоловіків та жінок. Так виникли гареми, наприклад. Жінки просто змушені були боротися за чоловіків! Жінки кохали, пестили їх, і, по суті, розбещували. Це тривало тисячоліттями. Так чоловічий рід — і кожен чоловік зокрема — плекав свою гординю. Він сповнювався егоїзму — не тільки у ставленні до жінки. Систему влади, всю суспільну ієрархію чоловік вибудовував на егоїзмі, задоволенні своїх потреб. Зрештою, і остаточно сформувався такий світ, в якому узурпована влада, фактично відсутня справедливість і гармонійність. А жінка тисячоліттями підтримувала в чоловікові почуття його винятковості. Чоловік був для неї втіленням сили, фізичної потуги. Відповідний стан речей породжував почуття суперництва між жінками, що закарбувалося в ментальності жінок майже на генетичному рівні. Нині, коли світ дійшов до крайньої межі несправедливості, покликання жінки — внести в нього гармонію.

— **Але саме жінці чоловіки ставлять на карб хаос, дисгармонію і задріст!**

— Це несправедливо. Ось приклад: чи уявляєте, щоб жінка ревнувала власних дітей до власного чоловіка або навпаки? Таке й на думку не спаде. А щодо чоловіків — це норма. Чоловік ревнує дружину до спільних дітей, бо через них йому, він вважає, недодано уваги.

Тим часом із розвитком цивілізації, коли відпала необхідність у використанні фізичної сили чоловіка, жінка почала певним чином нагадувати про себе. Забігаючи наперед, скажу: жінці, аби зайняти визначальну позицію в суспільстві, необхідно докладати значно більші зусилля для самоствердження, ніж чоловікові. Їй потрібно бути на кілька порядків розумнішою, дипломатичнішою, прозорливішою, інтелектуальнішою. І тільки тоді вона зможе відкрити для себе шлях до сфер, де приймаються важливі рішення. Обставини життя виховували в жінці значно більшу силу й витривалість, ніж їх мали чоловіки. Весь історичний шлях розвитку жіноцтва та чоловіцтва показує: жінка сьогодні повинна брати владу — на всіх рівнях — у свої руки, усуваючи механізми егоцентризму, на яких були засновані суспільні інститути. Завдання — вибудовувати світ на принципах гармонії, справедливості.

— **Але жінок ще надзвичайно мало там, де вирішувється доля суспільства.**

— Найголовніше — жінки мають усвідомити свою роль на нинішньому етапі розвитку цивілізації. Тільки жінки можуть якісно змінити світ!

— **А яка роль чоловіків?**

— На жаль, сьогодні жінкам не доводиться розраховувати на підтримку чоловіків. Така реальність. Тисячоліттями чоловіки втілювали в життя своє бачення і розуміння світу. Це призвело до цілком відчутної загрози самознищення цивілізації. Чо-

ловіки використали свій шанс, експлуатуючи енергію жінок у всіх своїх справах, тримаючи їх на “других ролях”. Недаремне, пригадайте, навіть за радянського режиму заступниками чоловіків-начальників завжди ставили жінок. Це була продумана тактика використання могутнього потенціалу, високої відповідальності й діловитості представниць, як говорили, “прекрасної статі”. Нині чоловіки чинитимуть жорстокий опір рухові жінок. Жінки відтак мають розраховувати лише на себе, покладатися тільки на власні сили. Не треба плекатися жодних ілюзій! Жінка має допомогти іншій жінці, кожна має розвивати почуття солідарності. І тут ми повинні переступити бар'єр психологічної роз'єднаності. Зміна мислення, стратегії і тактики — ось що має бути визначальним для якісного прориву.

— **Але ж і у Вашій “Батьківщині” є чоловіки, це не жіноча партія...**

— Я — категорично проти того, щоб “відгороджувати” жінок від чоловіків. Кожна жінка має батька, чоловіка, синів — отже, не йдеться про якесь ущемлення протилежної статі, боронь Боже. Йдеться про гармонізацію суспільства і місію жінки в його житті. Заради людства, яке складається з представників обох статей, жінка покликана кардинально змінити характер суспільства.

— **І, зрештою, з чого почати?**

— Бодай із підтримки жінками тієї гідної довіри жінки-кандидата, яка йде на вибори до парламенту чи місцевих органів влади. Та ще й загітувати свого чоловіка підтримати потрібну кандидатуру. До того ж, активних жінок-виборців більше, ніж чоловіків.

— **Але ж Ви знаєте, як активно побуває примітивна думка, котру, до речі, накидають виборцям і ЗМІ, що жінка йде в політику, коли в неї не склалися особисте життя. Тобто, саме “жіноча” невдоволеність, уцербність, неповноцінність приводить її до боротьби за мандат.**

— Найчастіше такі речі чути саме з вуст чоловіків. А це вже достатньою мірою говорить про їхню порядність і розум, чи не так? Втім, зрозуміло, чому чоловіки подають жінку-політика саме в такому світлі: вони бояться втратити владу, бояться сильних, розумних, відповідальних жінок.

— **Я розумію, що Ви свідомі свого вибору, як і всі інші жінки, котрі йдуть у сферу прийняття рішень. Але влада за це по голівці не гладить...**

— Кожна відповідальна особистість, яка прагне робити чисту політику, в пострадянській дійсності повинна пережити репресії. Інакше не вдасться сказати людям чесне слово. Сьогодні я почуваю себе вільною людиною. Свобода для мене — це можливість вільно висловлювати свою думку. Хоч як вона може бути незручна для когось: чи існуючій владі в Україні, чи комусь на Заході, чи північному сусідові. Іноді мені кажуть, що так можна і рейтинг згубити. Що ж — я вистраждала своє право говорити те, що я

ПЕРШИЙ КОНКУРС — МОВНИЙ: ПРИДУМАЙ СЛОВО

ТІЛЬКИ НЕ

К 2 3 П 5 6 7 8 9 !

Шановні наші прихильники, дорогі читачі. Дякуємо всім, хто не залишає нашої газети в новому 2002 році. Дякуємо також нашим новим вболівальникам, котрі щойно почали нас регулярно читати і очікують від нас цікавих номерів. І правильно роблять, що очікують. Хотілось би тільки, щоб це очікування було взаємним: Ви від нас — цікаві номери з відповідними матеріалами, а ми від Вас — листи, пропозиції і матеріали-кандидати на публікації.

А поки що ми, як кажуть у цирку, викидаємо перший номер.

Конкурс:
Придумай слово.

На знімку ви бачите відому конструкцію відомого функціонального призначення. Цілком очевидна річ, — скажете. Як для кого. У популярних словниках та енциклопедіях (і не тільки українських) цей прилад має назву від грецького слова з восьми літер. Біда тільки в тому, що, однаково повторюючись у різних мовах, так само як і в українській, він не має в нашій мові відповідної (наприклад, функціонально зумовленої) української (а не привнесеної іззовні) назви.

Отже, питання конкурсу:

1. Як називається цей прилад зараз в різних мовах? Впишіть відповідні літери замість цифр у заголовку.
2. Що це за слово з восьми літер, від якого походить назва приладу; що воно означає?
3. Запропонуйте українську назву цього приладу.

Результати Вашого творчого пошуку ми обов'язково надрукуємо. Пропозиції можна надсилати до редакції впродовж січня.

Звичайно, конкурс є конкурс і нагорода переможцю не забариться. Але жодну банальну нагороду не можна порівняти з тим радісним фактом, що віднині всім прийдешнім поколінням українців буде відомо: це слово української мови придумав особисто

(Тут можуть бути Твої ім'я і прізвище, шановний читачу)

НАШ ДРУГИЙ КОНКУРС — ЗОБРАЖУВАЛЬНИЙ: КРАЩА ПОСМІШКА “ПРОСВІТИ”!

З Ваших листів, дорогі читачі, телефонних і безпосередніх розмов з Вами ми зрозуміли, що попри всі негаразди, Ви не збираєтеся здаватися, а боретеся і, отже, поборете. Дух Нації, її душа — в обличчях.

Багато видань друкують оголених жінок — це їхня справа, а ми пропонуємо читачам — незалежно від статі і віку — взяти участь у конкурсі на найкращі посмішки. Українська посмішка — це символ і окраса. Посміхаймося!

Умови конкурсу:

Конкурс триватиме протягом січня-лютого 2002 року. Підбиття підсумків і оголошення їх — у березневому числі газети — найприємніші посмішки, незалежно від статі і віку. До фотографії слід додати коротку довідку: ім'я, прізвище, чим займається, зацікавлення, можливо, якусь оригінальну думку.

Чекаємо також листів від читачів з відгуками про надруковані газетою фотографії. Щастя Вам Боже!

фото О. Кулашметова

З а якоюсь потребою пристав він до берега, велетенський човен деснянського бакенщика. Не міг прогавити цю хвилину, бо вже кілька днів спостерігав за ним і звик, що з'являється човен на обрії десь перед вечором, о п'ятій пропливає мимо Остра, а потім, коли вже сонце сідає, повертається назад і невдовзі зникає за тим же поворотом річки, з-за якого й випливав, і звідки мав постати завтра — у той же час.

З берега мені видно три бакени. Два — вдаліні, на поворотах річки, де русло закривають дерева; один — посередині, між ними, якраз навпроти містечка й пристані.

Люблю це місце над Десною і завжди, коли вдається опинитися в Острі, ввечері очікую, коли зайде сонце, пізні літні сутінки огорнуть землю, і засвітяться бакени — три вогні, які давно вже знаю.

Вони засвічуються, зрозуміло, самі собою, але й бакенщика у цю хвилину згадаєш — отого невідомого чоловіка, котрий опікується ними, щось там удень мудрує, зупиняючи біля кожного бакена свого човна, і коли зникає із виду, знаєш, пливе він зараз до інших бакенів, але скільки їх у нього на Десні?..

Зрозуміло, не по всій річці, але ось тут, біля Остра, вище й нижче од містечка?.. Хто він той бакенщик, і що це, власне, за професія — бакенщик?.. З ким я тільки не розмовляв за свого життя (навіть з трьома патріархами почастило!), але от з бакенщиком — ніколи!..

Отже, уперше випала нагода і я, звісно, не міг нею не скористатися. Порозумітися із власником човна треба було швидко, бо він вже заходився відштовхувати свого металевого велетня од берега, і я замахав йому рукою, щоб зачекав.

У човні ж опинився раніше, ніж встиг пояснити, чого я, власне, хочу. Чоловік махнув рукою — сідай, мовляв, бо поспішаю. За хвилину керманіч спрямував човна на середину річки й розвертався за течією, а про мене мовби забув, аж поки не вивів свій корабель на фарватер.

— То вам під'їхати треба? — запитав першим і голосно, щоб перекрити шум мотора, додав: — Де зупинитися, скажете, та зарані, щоб я знав.

Зрозумів: він мене прийняв за людину, що поспішає до якогось придеснянського села, що буде на його шляху, і, видно, звично йому когось підвозити, якщо вже ніякої особливої уваги й допитливості до мене не виявив: хочеш під'їхати — їдь, хіба човна шкода?!

Пливли навпроти сонця, я — на передній лавці (тобто, банці, як її називають моряки), бакенщик — ззаду, біля керма та мотора, обличчям до сонця. Сонце його засліплювало, тож картуза насунув на очі, і очей я його не бачив, тільки засмагле, аж наче мідне обличчя. Обличчя не розніжної, трудящої людини, сухорляве, видублене вітрами.

— То куди ж ви їдете? — запитав мене так, наче човен належав не йому, а мені, і не він, а я спрямовував того човна до мети. Заходився пояснювати, що цікавить мене, власне, його робота, як вогні світять, доглядає бакени.

— А хіба цікаво?

Чоловік вже немолодий, років під шістдесят, він закинув голову назад і я уперше побачив його очі, притінені козирком картуза, й від того, можливо, вони здалися такими світлими, наче із вогниками.

Пропливли мимо остерських околиць, мимо бакена, який видно з пристані, під

новим мостом, збудованим на тому місці, де багато років тому був поромний перевіз, на який я уперше потрапив ще у студентські роки, отже, дуже давно.

Літа-літа, тільки зітхнеш, буває, услід їм... Але Десна не перемінилася!.. і все така ж прекрасна, як у юності, і кожного разу бачиш її, наче уперше, і думаєш: слава Богу, все міняється, а Десна не перемінилася. Отже, й ти сам не змінився, бо, як колись, захоплюєшся її красою і так само віддихаєш переохлопую од свіжості й чистоти плеса, безмежних лугових просторів, що розкинулися повдовж річки од Києва і аж до Новгород-Сіверського, і як давно, так і зараз не можеш збагнути таємниці отого вічного сріблястого марева, яке завжди стоїть над рівнинами Придесення. Можна порівняти його хіба що з першими осінніми туманами, але це — не туман, це якась незбагненна ілюзія зору, марево. Воно завжди нагадує мені про древність поліської землі, князівські часи (знову необачний Ігор Святославович збирається на половців!), наче сивина з минулого пливе над землею, і саме з неї, здалося, вплив і мій новий подорожній.

Поки я витав у деснянських маревах, чоловік заглушив мотор, повернув човна, веслами підігнав його до бакена і потім вже рукою, ухопивши за металеву скобу, притягнув бакен до борту. Однією рукою тримав бакена, іншою — скручував скляний ковпак над лампочкою. Скрутив, поклав на мішковину, розстелену по дну човна, прикривши очі долонею, став роздивлятися лампочку. Розчаровано зітхнув, став її викручувати. Викрутив. Ще раз роздивився — і так, і так, аби напевне переконатися, що вона таки згоріла.

Анатолій Скрипник

ІНШЕ ЖИТТЯ

— Часто горять, — сказав мені, — не настачиш, а треба ж, щоб скрізь горіли. Вони й не сильні, на два з половиною вольти, як у холодильнику, але "летять" одна за одною, тільки й дивись, щоб зразу поміняти.

Він ще раз невдоволено подивився на лампочку, маленьку, слабосильну, причорнілу з одного боку — згоріла ж!., і по виразу його обличчя було зрозуміло, що саме ці лампочки спричиняють найбільше клопотів, і це, мабуть, найістотніше в його роботі.

Але я помилився. Лампочки лампочками, без них не обійдешся, але праця бакенщика різноманітніша, ніж собі уявляв. Слово за словом, коли зупинялися біля чергового бакена і шум мотора стихав, бакенщик повідував мені про інші подробиці

свої роботи.

Човен завжди має бути на ходу. Якщо вчасно пофарбований і не тече, то з ним все гаразд, а от з мотором клопотів не обережся, за ним треба ока й ока, бо ж найгірше, коли заглухне мотор десь у дорозі, на воді, й доведеться пхати залізного бовдура на веслах, важко й за течією, а проти неї — зовсім біда. Тож бакенщик має бути й тямковитим механіком, і вправним керманічем. Але як би не пильнував за човном, не впадав би за мотором, весла завжди з ним у дорозі, все може трапитися на воді, і найдревніший, ще із часів древнього Єгипту, засіб судноплавства — весло, може стати необхідним у будь-яку хвилину.

Має бакенщик свою підзвітну ділянку на річці, десять кілометрів, і на цих десятих кілометрах — сорок бакенів. Сорок вогнів!.. Зрозуміло, бакени — і ті, що показують межі фарватеру, і ходові, по фарватеру, потрібні і вдень, але вночі стають єдиним орієнтиром для тих, хто пливе по Десні. Отже, кожен вогник повинен світити. Тим паче тут, на Десні, де русло повсякчас повертає, вигинається між берегами, а всі повороти на річці (надто ж у темені!) — небезпечні. Прогавив капітан чи рульовий — і пароплав вріжеться у берег, сяде на міліну. Якщо ж бакен підвів моряків (ота сама лампочка, що згоріла й не замінена вчасно) — то, зрозуміло, провина бакенщика.

Ще одна турбота і вже не з технікою, а з самою природою пов'язана. Десна — мінлива, норовиста річка. Глибина фарватеру (особливо на поворотах) постійно міняється, отже, повсякчас з'являються нові міліни, небезпечні для кораблів. Бакенщику треба постійно промірювати глибину річки, а отже, й переставляти бакени, застерігаючи ними про зміни фарватеру, тобто позначати ту частину русла, по якій може пройти пароплав, не зачепивши мілководдя.

Нелегко "тягати" бакени. Кожен, разом із якорем, важить близько сімдесяти кілограмів. У човен за один раз можна взяти два — не більше. Щовесня їх треба розставляти на річці, а пізньої осені, коли закінчиться навігація, стягують їх бакенщики на берег, до своїх хаток-постів, де тримають вони і човни, і різноманітний реманент, необхідний для роботи, і відпочивають, і в негоду, повернувшись із річки, відігріваються, просушують робочий одяг. Мокрий же і вимерзлий додому не підеш.

— Вітруга зніметься, — розповідав бакенщик, — дощ сіє, робу одягаєш та й

їдеш... Весна починається, тільки крига пішла, я вже готуюсь, мотор рихтую, день-другий, і поїхав. Сезон почався, то все на річці крутилося, аж до холодів. За літо ще вудки у руки не брав!.. А знаєте, — посміхнувся, — воно таки правда, що на старості роботи більшає... Скільки вже того життя лишилося, а роботи все більшає й більшає. І коли її всю поробиш?.. Ось змурував на посту грубку, а дах потік, перекривати треба, випросили з напарником у прораба бляхи, і знову — робота, і встигнути до дощів треба. Сіна накопив, у стійки поскладав, кручусь-кручусь, а перевезти додому ніколи...

Згодився я з турботливим співбесідником, що воно таки-так: на старості роботи більшає, можливо тому, що часу на неї нам все менше лишається.

Сонце вже торкнулося землі і ми, оглянувши останнього бакена, ввіреного бакенщику, повернули назад, до Остра. Він знову загадав хатину-пост: гарно там, у лугах, над Десною, і риба ловиться — судак, щука, окунь, чехонь, а знамениті остерські рибалки беруть навіть сома й товстолобика.

— А ви, коли буде можливість, приїжджайте на пост. Спитаєте, як дядька Олейника знайти, люди розкажуть, а вудки у нас є, то, може, щось вловите, та й відпочинете.

...Не випало мені досі побувати у хатині бакенщиків, що стоїть у лугах, неподалік села Карпилівки, на деснянському березі. Але запрошення вряди-годи згадається — і в уяві постане Десна, човни на березі, вже перекрита хатина, і, зрозуміло, в негоду над нею в'ється теплий такий, веселий димок, а ввечері, уночі — із вікна світиться вогник у безмежний простір. Видно його на рівнині за кілька кілометрів, і з річки теж далеко видно, і може вийти на нього котрийсь пізній заблукалець і з води, і з суші.

Уява, знаю, мене не зраджує — вогник справді-таки світиться. Хоча й розташований пост за селом і, звісно, що електрики тут немає. Користуються у хатині лампочками й акумуляторами, які ставляться на бакенах і запаси яких (на заміну тим, що вибувають із ладу) саме тут і зберігаються. Отже, зі світлом — все гаразд, світить надійно, як бакени над Десною.

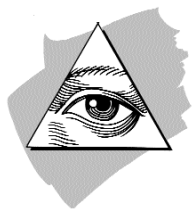
Часто, у тихі хвилини роздумів, уявляю, як іду на той вогник поміж високими травами, що сягають у сінокоші роки й до плечей, черевики давно вже зняв, і відчуваю на дотик теплу піщану стежку, і небо стоїть наді мною зоряне, безмежне зоряне небо, і тиша переймає і небо, і світ, і мою душу, ще, мабуть, не зовсім стомлену, здатну приймати велику красу землі й життя.

Може, й забув про мене старий бакенщик, може, відробив своє — не світити вогні на Десні. Все може статися і за недовгий час з немолодою людиною, але пам'ять чи не найбільше береже нас од розчарувань і знову навіртає до сподівань на краще.

Отже, виходжу я на той вогник у мріях, хоча все менше часу залишається і мені на мрії.

А, можливо, інколи подумаю: ще встигну, стану колись і сам я бакенщиком, хай старим і сивим, але світлиту вогні на Десні, коситиму сіно в лугах і слухатиму велику тишу неба, землі і води. Можливо, саме таке життя мені й треба було прожити — інше... Хто знає?.. Адже про інше життя мріє кожна людина, хай не зрікаючись власної долі, а тому, що не мріяти вона не може й, долаючи розчарування, по-

КВІТОЧКИ І ЯГІДКИ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ «ЗА БУГРОМ» І ВДОМА

Глобалізм, як нова ідеологія країн “золотого мільярда”, скасовує в односторонньому порядку класичний для міжнародного права принцип невтручання у внутрішні справи націй і держав.

Михайло Павловський

Знайомтесь: доктор технічних та економічних наук, академік, экс-міністр промисловості України (1992 р.), автор понад 400 наукових праць, народний депутат України Михайло Антонович Павловський. У колі його наукових і політичних зацікавлень — економіка, нові технології, фінансово-банківська система. Він послідовно розвінчує згубний вплив нав'язаної нам монетаристської політики, ринкового фундаменталізму.

Про деякі з цих проблем — наша з ним розмова.

— **Михайле Антоновичу, більшість у правлячому класі нашої держави — це колишня партноменклатура. Нинішні свої економічні реформи вона, вже під демократичною личиною, проводить тишком-нишком. Схоже на те, що влада не зацікавлена, аби широкі народні маси знали, що то за вільний ринок, Чиказька школа та інші викрутаси МВФ і СБ...**

— Основні ідеї Чиказької економічної школи, яка сповідує ідеологію вільного ринку і повертає до класичного (дикого) капіталізму, або ринкового фундаменталізму, до однофакторної моделі максималізації прибутку, розроблені її родоначальниками М. Фрідменом, Ф. Найтом, Дж. Стінглером та іншими. Нині їх впроваджують у життя в Польщі, латиноамериканських та інших країнах Міжнародний валютний фонд і Світовий банк з допомогою колишнього свого консультанта Дж. Сакса.

У галузі економіки ідеї “чиказьців” та наслідки від їхнього впровадження такі: різке обмеження втручання держави в економіку, вільний ринок, вільна конкуренція, ринкове саморегулювання; нехтування національними особливостями; “твердокам’яний” монетаризм як базова економічна політика, гіперболізація впливу емісії грошей і дефіциту бюджету на інфляцію і розвиток кризових явищ; беззастережна лібералізація економічних відносин і торгівлі; тотальна приватизація, ставка на іноземні інвестиції; обмеження фінансування соціальної сфери тощо.

— **Чи обмежуються “чиказькі мудреці” лише економічними посяганнями?**

— У тім-то й біда, що ми вже не на чужому, а на власному прикладі спостерігаємо їхні політичні цілі. Це декларування на словах прав і свобод людини, проголошення принципів західної демократії при одночасному ігноруванні тих же прав, насамперед економічних, задля впровадження ідей монетаристської політики; сприяння встановленню на перехідних етапах “жорсткої влади”, “твердої руки”, авторитарних режимів аж до диктатури латиноамериканського типу; жорстке, без-

церемонне втручання у внутрішні справи держав через надання кредитів МВФ та СБ, нав’язування постсоціалістичним країнам своєї програми “шокової терапії”, провокування протистояння між законодавчою і виконавчою гілками влади, а при можливості — повне нехтування парламентом.

Особливо підступні ці ідеї у сфері кадрової політики: підготовка і перепідготовка фахівців, чиновників і працівників мас-медіа країн, де проводяться такі реформи, на основі виключно монетаристських цінностей; явний чи прихований підкуп кадрів, виховання конформістів; ігнорування принципів економічної науки, зведення всієї еко-

номічної теорії до монетаризму. От вам приклади: якщо на початку 80-х років минулого століття за межею бідності в Аргентині перебувало 16,2 %, у Бразилії — 39, у Мексиці — 24,8 % населення, то вже через кілька років реформ за моделлю “чиказької школи” кількість бідних у цих країнах становила відповідно 51,1, 40 і 27,5 %.

Прибічники цієї школи, а надто в нас, як велике досягнення наводять успіхи реформ у Польщі та Чилі. Між тим, відомо, що реформи в Чилі тісно пов’язані з режимом геноциду проти чилійського народу — кривавими репресіями, придушенням свобод, заборорою опозиції, замороженням соціальних асигнувань, депортацією з країни тих, хто наслідився критикувати генерала Піночета. Цифри свідчать, що за цих реформ Чилі зміцніла як сировинний придаток країн елітаризму. Майже всі економічні проблеми диктатор Піночет вирішував за рахунок іноземних інвестицій, які складали 60 % від їх загального обсягу, що дорівнювало майже 6 % ВВП. Навіть Д. Кауфман, представник СБ у Києві, пише: “Чилі — модель економічного, але ніяк не соціального успіху, бо розвиток у цій країні відбувається на фоні жахливого зuboжіння населення”.

Польща, як і такі країни Центральної Європи як Словаччина, Угорщина, Чехія, розвивалися в особливих умовах. Спершу вони також потрапили в тенета “рятівників” із Заходу, прийняли модель МВФ. І хоч вона з огляду на їх специфіку не була такою руйнівною, як для України, уряди цих країн коригували рекомендації МВФ, а в деяких випадках діяли всупереч їм. А в політиці тим часом вони й надалі підігравали міжнародним структурам: МВФ, СБ, СОТ, розповсюджуючи версію про те, ніби реформи проводяться в дусі “найпередовішого у світі вчення” — ліберал-монетаризму.

— **Але ж із посиланням на Польщу з Банкової та з Грушевського вже з пієру лунає переможна пісня про зростання в нас виробництва, подолання кризових явищ. То чи немає тут суперечностей між Вашою критикою “чиказьців” і українською дійсністю?**

— У цій правді, як кажуть, не все правда. Безперечно, після міжнародної фінан-

сової кризи кінця 1998 — початку 1999 рр. і бездарного смикання в усі боки, економічна ситуація в нашій країні почала по-вільно, але невпинно змінюватися на краще. Правильні і вчасні дії В. Ющенка щодо девальвації гривні дещо поліпшили умови експорту і пригальмували імпорту. А це дало поштовх для поживлення власного виробництва. Певну роль відіграв економічний експеримент у гірничо-металургійному комплексі. Позитивне значення мали і закони, ініційовані народними депутатами та урядом, щодо помітного тарифного захисту внутрішнього ринку. Наприкінці 1999 року відбулися позитивні зміни й у фінансовій політиці. Під час передвиборної президентської кампанії спішно погасалася заборгованість із пенсій та зарплат працівникам бюджетної сфери. В цілому грошова маса зросла в 1999 р. на 41 %, досягши на кінець року 17,1 % ВВП.

Разом із тим росли інфляція і ціни. З липня по жовтень 1999 р. ціни на метал збільшилися в три рази, на нержавіючу сталь і бронзу — у два, на верстати і обладнання — в 2–2,5 рази. Проте зріс збув, поліпшилася кон’юнктура, що підтверджує мої ідеї й формули про можливе зростання виробництва навіть при зростанні цін.

Але “твердокам’яні” прибічники монетаристської економічної політики знову стверджують, що ріст інфляції — це ріст грошової маси. Додаткові гроші — це ще не інфляція: це лише можливість, яка сприяє інфляції, коли значна частина їх розміщена в комерційних банках. Додаткові ж гроші в комерційних банках — це завжди інфляція. Стримування цін випробуванням, деградативним методом — стисканням грошової маси — означає падіння в прірву.

Уряд В. Ющенка, завдячуючи правильним крокам віце-прем’єр-міністра Ю. Тимошенка в ПЕК, розпочав послідовну боротьбу із тінювою економікою. Відповідними змінами до закону про електроенергетику впорядковано платежі на енергоринку. За 2000 рік вони зросли в грошовій формі вдесьтеро. На потреби народного господарства України з офшорних зон вилучено 9 млрд. грн., що дало можливість уряду значною мірою погасити борги із зарплат, пенсій, стипендій. Це позитивний приклад збільшення монетизації без нарощування інфляційної напруги.

Позитивний наслідок мали кроки уряду щодо кредитування агропромислового комплексу. Із бюджету було виділено 250 млн. грн. комерційним банкам на часткове зменшення процентних ставок для сільськогосподарських товаровиробників. Їх підтримала відповідними законами і Верховна Рада. Тому гімни на честь високого урожаю 2001 року стосуються уряду, котрий за мужні кроки відправлено у відставку, бо нинішній лише збирав посіяне попередником. А ось як він сам засіяв ниву, покажуть наступні жнива.

— **Пане академіку, коли слухаєш дебати навколо Державного бюджету на 2002 рік між відомими економістами-депутатами, такими як О. Турчинов, В. Черняк, Ви, з одного боку, і прем’єром та аскалами з уряду, з другого, то складається враження, що говорять глухий з німим...**

— А це відбувається тому, що Україна не має власної довгострокової стратегії

економічного розвитку нації та держави. А вона конче необхідна. Наукове обґрунтування шляхів виходу з кризи, вирішення питань перехідної економіки, породжених проблемами трансформації суспільства в Україні, потрібно шукати не в роботах, порадах та рекомендаціях іноземців, а насамперед у працях вітчизняних вчених-патріотів, яких у нас не бракує.

Нині в нас повним ходом іде передвиборна боротьба. Та чи багато партій звертає увагу на економіку? Лише блок Юлії Тимошенко — єдиний блок, який науково обґрунтовує програму своїх реформ і опору робить не на монетаристську економічну політику як базову, а за прикладом розвинутих країн — на сукупність економічних теорій, серед яких базовою є українська інноваційна теорія М. Туган-Барановського. Переважно всі названі Вами вчені-економісти виходять з того, що кризу можна подолати за 2–3 роки шляхом реалізації наукових рекомендацій щодо економічного зростання, серед яких однією з головних є зростання купівельної спроможності населення. Навіть не наросшуючи обсягів виробництва, можна в 5–6 разів підвищити зарплату, пенсії і стипендії. Це не ілюзії — уряд В. Ющенка, віце-прем’єр-міністр з ПЕК Ю. Тимошенко, довели на практиці, що з тінювою економікою можна боротися, було б бажання зверху.

— **Михайле Антоновичу, бурхливі події у світі наводять на думку, що, окрім наших внутрішніх проблем, нас чекають міжнародні бурі...**

— Захід просуває у світ ідеологію глобалізму як інтегрованого світового співтовариства. Підставою для цього служать досягнення в галузі високої технології. Сучасні інформаційні системи, системи телекомунікацій “зняли” кордони — світ став єдиним домом без стін. Йому нав’язуються єдині стандарти, єдині правила торгівлі тощо.

Глобалізм, як нова ідеологія країн “золотого мільярда”, скасовує в односторонньому порядку класичний для міжнародного права принцип невтручання у внутрішні справи націй і держав. Розвинуті країни під приводом відстоювання загальнолюдських цінностей дозволяють собі втручатися у внутрішні справи слабозвинутих країн і не дозволяють нікому втручатися у свої.

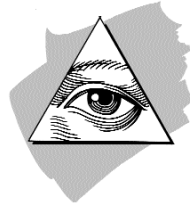
Не розуміючи всіх аспектів доктрини глобалізації і ринкової системи, їх впливу на деформацію соціальних порядків у суспільстві, неможливо вибрати ту стратегію розвитку, яка б вивела в коло технологічно розвинутих держав.

Орієнтація суспільства на глобалізацію не завжди і не всім країнам принесе економічне зростання та добробут. Це стає більш зрозумілим, коли врахувати, що, по-перше, на земній кулі природні ресурси обмежені, а за першою теоремою Паретто саме через обмеженість ресурсів якщо якась країна збагачується, то лише за рахунок зuboжіння інших. По-друге, світ уже умовно поділений на два полюси — країни “золотого мільярда” і периферію світового господарства. Стандарти життя на земній кулі свідчать про дике розшарування і, отже, різну психологію та різні завдання, які стоять перед різними за рівнем багатства країнами.

— **Але реальність нині така, що Україні не уникнути об’єднання?**

— Це правда, але я вже не в одній праці застерігав про небезпеку для України від її передчасного вступу в ЄС, або навіть поспішного виконання угод ГАТТ/СОТ, які нам нав’язуються.

Інтеграція країн — це спосіб уникнення конкуренції між собою, створення конкурентних переваг для завоювання чи й поглинання додаткових ринків. Кінцева мета

інтеграції — зменшення конкуренції та досягнення переваги над іншою групою країн. З цього випливає, що Антимонопольний комітет України, який на вимогу міжнародних організацій роздрібною, а не концентрує виробництво, послаблює нашу країну як конкурента на світовому ринку.

Тому стратегічне, головне, першочергове завдання Уряду, Адміністрації Президента, Верховної Ради України — відродження наукомісткого, конкурентоспроможного виробництва, завершеної складної продукції, а вже згодом на цій основі — розвиток малого бізнесу.

— **Мабуть, не слід легковажити й політичною конкуренцією. Бо іноді складається враження, що про таку ніколи й не чули.**

— Тут будьте спокійні, все як у народній пісні: “І чула, і бачила, ще трішечки з ним постояла”. Політична конкуренція — це найменш, з погляду економічної науки, обґрунтований тип конкуренції, хоча й дуже поширений. Яскравим його проявом є закриття ЧАЕС на вимогу “великої сімки”. Для Заходу з точки зору економіки це закриття має два позитивні моменти: по-перше, дано поштовх ядерним проектам західних країн; по-друге, ще більше ослаблено економічно Україну, адже допомога Заходу не була й ніколи не буде адекватною економічним утратам і сприяє поглинанню ринків України.

Наші лідери та політики ще раз продемонстрували, що вони дбають про когось, а не про національні інтереси. Тим часом Захід лише декларує, але ніколи не послаблює своєї ядерної енергетики.

— **То все-таки, нам крутитися біля східного, що означає — російсько-го, берега, де панує ностальгія за “со-вєтськими часами” і домінують старі технології, чи причалювати до розвинутих країн?**

— Давайте згадаємо, що донедавна Україна посідала провідні позиції в Європі з виробництва промислової та сільськогосподарської продукції. За виробництвом електроенергії вона була четвертою, поступаючи лише Франції, Німеччині та Великобританії. Виробництво цукрових буряків, соняшнику, продукції тваринництва було на рівні, який наближався до багатьох європейських країн, а з деяких видів і перевищував його.

Що стосується науково-технічного і технологічного рівнів, то можна впевнено сказати, що в 90-і роки Україна почала входити в етап сучасної міжцивілізаційної технологічної революції. Вона була серед лідерів і ракетно-космічних технологій, в матеріалознавстві, математиці й кібернетиці, літако- та суднобудуванні, приладобудуванні, окремих видах військової техніки та інших виробництв.

Україна мала, й понині остаточно не втратила, зразкові приклади науково-дослідної й проектно-конструкторські колективи. Та головне, що вселяє надію на швидке відродження, — Україна має можливість готувати у вищих навчальних закладах інженерно-технічні кадри, які вважались одними з кращих у Європі. Навіть удар, завданий скороченням у 1996 році приблизно на 15 % викладацького складу вищої школи, не став смертельним.

— **Ви писали у своїх працях, що тотальна глобалізація є основою тоталітаризму й диктатури. То чи не обернуть наші добрі наміри бідою, проти якої повстає все більше людей у світі?**

— Піднісни цінності ринкового фундаменталізму до рівня абсолютних, Захід створив ряд міжнародних організацій для реалізації цієї доктрини інтеграції у світову економіку: МВФ, СБ, СОТ. Вони проводять політику відлучення національних держав від їх втручання в економіку, дерегуляцію економіки, нав’язавши периферії світового господарства як базову — монетаристську політику, лібералізацію, відкритість економік та однакові правила торгівлі для всіх. При цьому, як зізнається Дж. Сорос, для впровадження своєї доктрини центр застосовує методи “ідеологічного імперіалізму”. Усі наукові школи, дослідження, які викривають обмеженість монетаристської полі-

тики, засуджуються.

Таким чином, периферії світового господарства центр прищеплює модель розвитку, яка робить тих, хто її застосовує, приреченими на деградацію, а то й геноцид окремих націй і народів.

Ф. Рузвельт попереджав, що голодні й безробітні люди — це матеріал, з якого буде диктатура. Голодні та безробітні люди стають продажними, лякливими, інтелектуально байдужими. Вони проголошують будь за що і будь за кого, виконуючи волю адміністрації. Тож, замість демократичного ресурсу в суспільстві головним стає адміністративний ресурс. Тотальна глобалізація веде до нового тоталітаризму і диктатури.

Під цим кутом і глобальна економіка — це економіка соціального абсурду. Вона породжує небачені додаткові багатства. Сьогодні статки 255 найзаможніших людей світу становлять понад трильйон доларів США, що дорівнює річному доходу 47 % населення земної кулі — 2,8 мільярда осіб. Капітал трьох найзаможніших людей світу більший, ніж валовий внутрішній продукт 48 найменш розвинутих країн.

Така ж тенденція й в Україні: 20 “сімей”-кланів володіють 80 % багатства держави, а решта 20 % залишено для 49 мільйонів чоловік. У нас 2 % осіб живе замож-но, 82 % — за межею бідності. Таке абсолютне багатство одиниць проти глобальної бідності мільйонів і мільярдів людей — наслідок глобалізації економіки на засадах ринкового фундаменталізму.

Глобалізація змінює структуру влади на рівні національних держав. Вимога до національних урядів стосовно дерегуляції ринків означає не що інше, як вимогу передати реальну економічну владу країнам глобального капіталу і породженням ними кримінальним олігархам. У цьому й полягають ідеологія, стратегія й політика сучасних прихильників “тотальної глобалізації”.

За прикладом далеко ходити не треба: зміна структури управління Кабінету Міністрів в Україні, проведена Адміністрацією президента під диктовку і за допомогою МВФ, призвела до зменшення впливу держави на організацію виробництва; у структурі уряду є Міністерство соціальної політики і праці, але без механізму створення робочих місць. Є Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, але його дії спрямовані на дерегуляцію і глобалізацію. Є багато інших міністерств, але немає саме того, яке б займалося наукомістким, конкурентоздатним виробництвом. У нинішньому українському уряді є кому запроваджувати ринковий фундаменталізм, але немає кому створювати внутрішній ринок.

Спроби народних депутатів і фахівців-патріотів на законодавчому рівні започаткувати впровадження наукомістких галузей натикаються на протидію з боку Мінекономіки через їх рекомендації Президентів накладати вето на запропоновані закони. Так було в 2000 році із законами України “Про підтримку авіаційної промисловості”, “Про за-сади відродження електронної промисловості”... Єдина галузь — паливно-енергетичний комплекс — де замість дерегуляції енергоринку в 2000 році введено його регулювання завдяки внесенню відповідних змін до Закону “Про електроенергетику”. І відразу галузь ожила. Проте прибічники глобалізації і ринкового фундаменталізму мають надійну опору у владних структурах і серед кримінальних олігархів.

Тіньова економіка, економічна злочинність та корупція породили нову течію в політиці, яку О. Турчинов назвав олігархофренією. Для неї характерне порушення всіх законів розвитку економіки і суспільства.

Не втрачаймо оптимізму й віри в те, що здоровий глузд візьме гору, в основу ідеології нового курсу реформ буде покладено національну ідею як основу злагоди, єднання і цілеспрямованої діяльності суспільства в інтересах кожного її члена та майбутніх поколінь.

● — **Щиро дякую Вам за розмову.**

«ЕКОНОМІЧНО СУПЕРЕЧЛИВИЙ 2001-й ПЕРЕХОДИТЬ У 2002-й»

Такими словами директор національного інституту стратегічних досліджень Олександр Власюк відкрив передноворічну конференцію круглого столу на тему “Безпека економічних трансформацій”.

Президент Центру

антикризових досліджень (є у нас і такий!) Ярослав Жаліло висипав на присутніх купу суперечливих цифр, з круговерті яких черговий раз напрошувався той самий, що й раніше, висновок: економіка держави ще не сформована як економіка суто національна. Тобто національні інтереси ще не покладено у фундамент системи господарювання, як всередині держави, так і за її межами.

Воно начебто й добре, що приріст ВВП за перші 9 місяців 2001 року випереджає на 9,3% відповідний минулорічний показник, але ж тут-таки спостерігаємо виразну тенденцію його сповільнення впродовж року: I кв. — 17,4%, III кв. — 13,2%. У тому числі темп зростання виробництва товарів народного споживання за цей період становив 19,8% проти 24,8% у минулому році.

Збільшився експорт (+16,2%), проте це збільшення не може радувати, оскільки, по-перше, 54% товарного експорту становить продукція металургії, по-друге, основна частка зовнішнього товарообігу замикається на Росію, яка періодично змінює умови торговельних стосунків (порядок і розмір нарахування ПДВ, акцизів, визначення квот тощо). А відтак, товарообіг між Росією і Україною в липні 2001 року зменшився на 46%. Не кажучи вже про те, що у торгівлі з Росією ми надалі не маємо позитивного сальдо.

Можливо, саме через це купівля валюти Національним банком України в 2001 році стала чи не єдиним важелем у справі поповнення грошової пропозиції.

Дехто з аналітиків від науки висловлював невдоволення з приводу завищеного обмінного курсу гривні. Невдоволення можна зрозуміти. Адже будь-які обмеження зменшують поле фінансового маневру, в тому числі: тіньового та інвестиційного. Але, водночас, треба розуміти й те, що саме корумпована та тіньовизована економічна система якраз і потребує, щоб її вели, як молоде і не дуже слухняне щеня на повідку.

Керівники підприємств і організацій не дуже сумують із цього приводу. Вони тут-таки відреагували “адекватно”, створивши “панчохоу” дебеторської заборгованості, яка протягом 2001 року додатково зросла на 15,1% і нині її сума, за деякими оцінками, майже втричі перевищує бюджет держави(!) До того ж, майже половина кредиторської заборгованості давно вийшла за межі термінів сплати. Якщо чесно, то це є свідченням платіжної кризи і підтвердженням того сумного факту, що господарство України ще їде (або радше — доїжджає) за інерцією, яку набрало після прискорення, досягнутого урядом Ющенка.

Завідуючий науково-дослідним відділенням Київського економічного інституту менеджменту проф. Геннадій Пастернак-Таранушенко був, як завжди, категоричний і вимогливий у твердженнях: “Ціни на харчові товари зростають, але всі мовчать, ніби все у нас нормально. Гроші держави спрямовуються в не-пріоритетні галузі, які тільки споживають кошти, без жодної корисної віддачі. Досі не створено необхідної бази для гарантування економічної безпеки держави. Продовжується моральне падіння наукової галузі, зокрема, знецінення статусу наукових звань та ступенів, державні нагороди отримують люди, котрі цього не завжди заслуговують, а на керівні посади призначаються ті, хто не здатен виконувати необхідних функцій, паливно-енергетичний сектор продовжує залишатися зоною зловживань і збагачення окремих осіб за рахунок пограбування держави”.

Директор департаменту з корпоративної “Укрпром” проф. Віктор Найдьонов зазначив, що сучасна економіка України *розвивається* (немовби сама, а хотілося б знати, хто її розвиває) за схемою колоніальної залежності держави. Він сказав, що статистика нас надурює, що реального піднесення життєвого рівня населення немає.

До того ж, зростає кредиторська заборгованість, яку включають у ВВП, та ще й радіють із цього приходу. Аякже, ВВП зростає! Це обман, бо за цим стоїть продукція незавершеного виробництва. А отже, збільшується ризик зрушити на нас завтра цілу лавину негативних наслідків.

Проф. В. Найдьонов: “Зробивши ставку на металургію, як на головне джерело валюти, ми потрапили в експортно-кон’юнктуру пастку. Гірничо-металургійний комплекс роздутий, всі інші галузі відстають, полоса везіння на ринку вже закінчується. Нацбанк викупає долари від металургів, емітує гривні, які потім розпорошують на

всіх і показники йдуть вгору. А життя стоїть. В Україні немає тривалої економічної стратегії. Замість того, щоб піднімати і штучно підтримувати ВВП, треба підтримувати конкретні проекти”.

Обговорюючи макроекономічні показники, присутні не дуже заглиблювалися в деталі на мікрорівні.

Як повідомив на конференції керівник Управління з питань захисту економічних інтересів працюючих ФПУ Сергій Кондратюк, за роки незалежності населення України вже недоотримало товарів і послуг на 500-600 млрд. доларів. Подальше затягування пасків вже стало небезпечкою національного масштабу, а встановлена нині межа бідності на рівні 56,6% від прожиткового мінімуму стане причиною того, що 2002 рік буде роком деградації робочої сили.

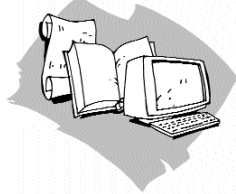
“Президент Л. Кучма визнає, що 70% робітників отримують зарплату нижче прожиткового мінімуму. Ну і що з того? В керівних кабінетах продовжують триматися хибної засади про те, що підвищення зарплати збільшує інфляцію. Але, якщо мінімальна місячна зарплата, як зараз прийнято, становить 140 грн., то як і за рахунок чого може розвиватися економіка, коли людям немає за що купувати товари і послуги?” — запитував С. Кондратюк.

Економіка України не розвивається. Вона існує, як мокре горить, за рахунок господарчого екстремізму в окремих кон’юнктурних точках, спираючись на “технологію” затикання дірок. Макропоказники не відображають реальності, тому що диктаторська верхівка працює в сфері власних інтересів, які, великою мірою, суперечать інтересам українського народу.

Єдиним позитивним здобутком року є стабільний курс гривні і валютний резерв Національного банку. Але якщо цей резерв не перетворити у реальні капіталовкладення, ми і його можемо втратити.

Висновок напрошується простий: не тому рік є суперечливим, що суперечливі показники, а тому суперечливі показники, що суперечливі інтереси. Інтереси рядових громадян влада відсунула на задній план.

Євген ҐОЛИБАРД

Коли я був студентом (наприкінці 50-х років минулого століття), в нашому Київському університеті ім. Тараса Шевченка почалася кампанія переходу на читання лекцій українською мовою. Розповідали, що в інших навчальних закладах проводили опитування, чи можуть викладачі (якщо не відразу, то коли) перейти на українську мову викладання. У Політехнічному інституті тоді 60 чи 65 % відповіли, що можуть перейти відразу, а решта заявила, що їм потрібно один-два роки для вдосконалення обізнаності з українською термінологією.

Студенти-першокурсники, особливо ті, що закінчили українські школи, дуже раділи, бо не доведеться, мовляв, перевчатися мислити, перекладати свої думки з рідної мови на російську. А один заїжджий (десь із центральних областей Росії) студент філософського факультету якось охолодив нас запитанням: “А эта украинизация у вас проводится всеерьез или по-украински? Ведь ее уже проводили не раз, а заканчивалось все одним и тем же”. І ще один спогад із життя вже в незалежній Україні. Три роки тому я був в одному з інститутів півдня України. Там і навчальний процес, і виховну роботу почали переводити на українську мову. І раптом один колега довірчо питає мене: “Скажіть, пане професоре, оце ми впроваджуємо українську мову, а чи не буде якогось повороту в протилежний бік?” Я запевнив його, що не буде. І, здається, поклавився.

Те, що діється з титульною нацією, з її мовою в юридично незалежній Україні, не вкладається в жодні рамки життя нормальних людей. Керівники нашої держави, здається, досі не знають, яку державу вони будують. Сучасна Україна є державою численних парадоксів.

Журналіст Георгій Гонгадзе своїм недовгим життям підтверджував власний афоризм: “Я грузин, але ладен умерти за Україну”. У незалежній Україні його вбито, але вбивць досі не знайдено й не покарано. Інший журналіст (за фахом інженер-механік) Павло Баулін приїхав в Україну з Нижнього Новгороду. Виключений зі Спілки письменників України за антиукраїнську діяльність. У Верховній Раді України є членом Комітету з питань свободи слова й інформації, безперешкодно виступає проти відродження української мови. Живе і процвітає.

Дипломати інших держав, що приїждять в Україну, вивчають українську мову, користуються нею під час проведення різних заходів. А деякі українські міністри, високопосадовці демонстративно ігнорують державну мову. Особливе обурення викликає міністр внутрішніх справ Ю. Смирнов. Хіба можна довіряти спокої і захист громадян людині, яка порушує Конституцію держави?

Українки, як відомо, належали й належать до найвродливіших жінок світу, а на конкурсах краси від України чомусь виступають або не українки, або перевертні, досить далекі від ідеалу вроди та інтелектуальності.

В українському прапорі втілено природні кольори української землі: небо й поле, море і степ, весняні килими з жовтців та пролісків, волошки край житніх ланів улітку. За логікою речей ці самі кольори мають бути в атрибутиці адміністративних частин України. Натомість Крим (в особі його керівників) копіює прапор Росії, Херсонщина — прапор Ізраїлю та герб покійної Німецької Демократичної Республіки.

Українська Православна церква Київського Патріархату, яка веде велику роботу, спрямовану на піднесення духовності українського суспільства, на відродження історичної пам'яті українського народу, мусить доводити своє право на існування, а так звана Українська Православна церква Московського Патріархату, яка веде антиукраїнську політику, виступає проти української мови й культури, — користується всілякою підтримкою держави.

Заснування Одеси й Січеслава (досі це місто має більшовицьку назву Дніпропетровськ) їхні теперішні правителі пов'язують із царюванням Катерини II, тобто з другою половиною XVIII ст. Насправді, як свідчать історики, ці міста засновані набагато раніше. Чому ж Українська держава в особі її найвищих чинів стає на бік московських імперських версій?

Кременчуцька (на Полтавщині) радіос-

танція “Шансон” веде свої передачі тільки російською мовою. І це при тому, що Полтавщина ніколи не була місцем компактного розселення росіян. А скільки таких радіостанцій і телецентрів по Україні? Чи взяти мовлення в міському й міжміському транспорті. У переважній більшості маршрутних таксі цілу дорогу пасажирів супроводжують передачі “Русского радио”, “радио для души” (як воно само себе називає) з низькопробними пісеньками та штучно пристосованим під московську говірку мовленням малоросів. Чого варте радіо “Ера”, яке всупереч законові про мову нав'язує двомовність. Доходить до того, що номери виграшних квитків оголошують: “номер п'ятдесят чотири” й одразу ж “номер підзісят чітири”. До такого маразму не доходили навіть за часів найзастійнішої стагнації. Отож, російщення України триває посиленними темпами.

Українців в Австралії трохи більше 30 тисяч. Там вони мають українські видавництва, школи, газети, часописи. Українців у Криму (за останнім радянським переписом) 700 тисяч. Вони мають одну українську газету і долають численні перешкоди, щоб відкрити бодай одну українську групу в дитячому садку, бодай один український клас у школі. А де ж держава? Де Українська держава, яка ніяк не оберє свого напрямку — вперед, до цивілізованої світової спільноти, чи назад, до Московської імперії під дещо видозміненою вивіскою “слов'янського братства”? Поляки, чехи, словаки, болгар, словенці — такі самі слов'яни, але їх до того “братства” не прирабиш нічим. Що ж то за незалежна дер-

А що робиться тепер? Навіть у Верховній Раді непоодинокі випадки зневажання української мови та її носіїв. Це заохочує україноненависників до ще зухваліших висловлювань і дій. Скажімо, один із діячів УПЦ МП митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел заявляє: “Украины не было, нет и не будет”. А настоятель Києво-Печерської лаври (великої святині українського народу!) єпископ Павло набагато сміливіший і лаконічніший: “В гробу я видел вашу Украину!” І саме “святим отцям” такої церкви надається честь освячувати відновлений храм Святого Володимира в Херсонесі. Саме українгофоб В. Малинко-вич (не Є. Сверстюк, не Ю. Бадзьо!) є головою “Комісії зі сприяння розвитку громадянського суспільства” в Україні. Чи можна придумати щось більш єзуїтське для українців? А чого варті виступи на шпальтах газет та на телеекрані горезвісного Бузини? Чи дозволили б грузини отак паплюжити Шота Руставелі або французи — Жорж Санд?

Усупереч тоталітарному “інтернаціональному” вихованню радянських часів поволі формувалася українська політична нація. Пам'ятаю, як у добу особливого піднесення українського футболу (60-ті роки минулого століття) на матчі до Москви підтримувати київське “Динамо” приїздили вболівальники зі всіх частин України. Як зараз бачу гасло донецьких шахтарів: “Хлопці, Донбас чекає на кубок!” Це формування за сприятливих умов мало завершитися досить швидко й успішно. Одним із доказів на користь такої думки був результат референдуму 1 грудня 1991 року.

НА ПОЛІ МОВИ

Парадокси незалежної України

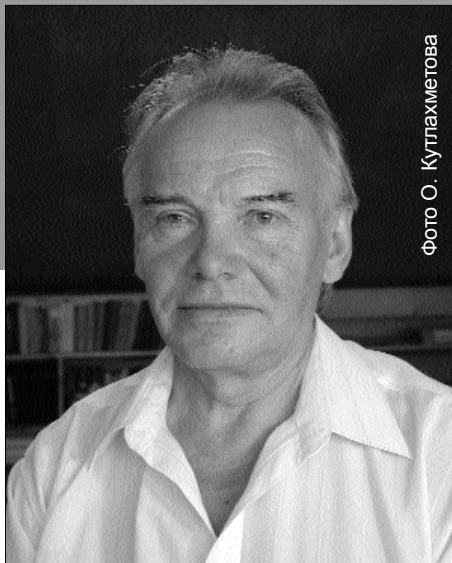

Фото О. Кутяхметова

Але український народ, на жаль, не вибрав таких керівників, які могли б довершити створення української політичної нації, зробити юридично незалежну Україну незалежною й фактично.

Нам увесь час наводять приклади інших держав, але не ті, які потрібні Україні. Чому б не взяти за приклад Ізраїль? Ось деякі міркування з приводу мовного питання Надзвичайного і Повноважного Посла Ізраїлю в Україні Анни Азарі: “Сьогодні репатріант може жити в Ізраїлі, не відчувачи того, що він виїхав з колишнього Радянського Союзу. Зазвичай це пенсіонери. Вони сидять у себе вдома, дивляться ГРТ, розмовляють російською мовою, та й загалом — кому вони заважають? **А якщо когось треба функціонувати в державі, він іврит вивчить**”. На запитання кореспондента, чи є якась перспектива підвищення статусу російської мови, зважаючи на те, що в Ізраїлі велика кількість російськомовних виборців, пані Азарі, здивувавшись, відповіла: “Я не буду вносити такої пропозиції. Думаю, цього не станеться... Я пробую вивчати українську мову. І тут головна проблема для мене полягає в тому, що я, на жаль, можу перебувати в інформаційному полі, майже не потребуючи української мови: 90 % видань, які кладуть мені на стіл — російськомовні. До речі, Ізраїль — це й історія боротьби за мову. 100 років тому іврит не був активною сучасною мовою. Наприклад, коли ми відкривали Техніон у Хайфі (сьогодні це найпрестижніший технологічний інститут Ізраїлю), німецькі професори казали: ну що це за

мова, як можна нею викладати? Виявилось, що можна і вельми успішно” (“День”, 2000, 27 травня).

На відміну од іврит у Ізраїлі українська мова в Україні, попри всі протиукраїнські зусилля колонізаторів, ніколи не виходила з активного вжитку. За останнім радянським переписом переважна більшість українців визнала рідною мовою українську. Теперішній перепис (“перший у незалежній Україні”, як його патетично розрекламовано) проводили з такими кричущими порушеннями, що й не снилися цивілізованому світові. Ось деякі приклади. Ветеран ВВВ Павло Корнієнко з Макіївки на Донеччині пише: “Коли прийшли обліковці, я відповів на запитання переписного листа, і помітив, що не вистачає “мовних ознак”. Зробив зауваження і додав, аби було записано, що моя рідна мова українська. Одна з обліковців, яка вела перепис, кинула: “Понятно”. Та враз я побачив інший запис: “русский”. Моєму обуренню не було меж. Але я стримав себе, сподіваючись оскаржити неправомірні дії обліковця. Подібний випадок стався і з моїм товаришем — підземним робітником Володимиром Коростилом. Йому також записали рідну мову “російську”, хоч він стверджував, що це не так. Хто ж зупинить аморальні вчинки людей із шовіністичними нахилами, особливо в містах Донбасу, що набули вже масового характеру?” (“Літ. Україна”, 2001, 20 грудня).

А що робиться в Криму, на Луганщині, Одещині, навіть у Києві! Колишня викладачка Київського політехнічного інституту пенсіонерка Таміла Богатиренко розповіла, що обліковці, записавши з її слів наці-

ка, на власний розсуд записали її російську. Після цього Таміла вивіриває “ро-ка”. Але оскільки за-кету, а на якісь арку-Таміла не має певності, що саме так буде записано і в анкеті. Про порушення в проведенні перепису було багато повідомлень у засобах масової інформації. Ще більше сигналів щодо нехтування національних прав українців надходить до Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. То що ж виходить? Євреї в Ізраїлі відродили напівмертву мову, впровадили її в усі сфери життя, а українці в незалежній Україні звели нанівещь свою живу милозвучну мову.

Не хочу закінчувати цю статтю на песимістичній ноті. Шестизразовий чемпіон світу з боротьби наш славетний земляк Іван Піддубний у 30-ті роки XX ст. жив у Єйську на Кубані. Як і всім українцям, що мешкали за межами УРСР, йому в паспорті записали “русский”. Піддубний протестував проти того запису, за що був посаджений до в'язниці НКВС, де йому “обробили” електропаяльником спину, а потім довго тримали по пояс у воді. Теперішні денаціоналізатори українського народу, багато хто з яких застосував український перепис для досягнення своєї мети (і чомусь не став об'єктом зацікавлення правоохоронних органів чи СБУ), діють без електропаяльників. Вони користуються підступно сформульованими запитаннями переписної анкети про етнічне походження, про вільний вибір рідної мови тощо. Неабияку роль відіграє безпорадність багатьох українців, спантеличених сентенціями на кшталт “національна ідея не спрацювала”, теревеннями про демократичне суспільство, антидержавною поведінкою численних представників місцевої влади, надто в Криму, де нахабно діє антидержавний “Русский блок”. І якщо навіть за таких умов у різних регіонах України знаходяться люди, які не бояться відстоювати своє право на українськість, то Україна, мабуть, таки ще жива. Дорогі українці (етнічні й неетнічні)! Не залишаймо безкарним жодного випадку порушення наших прав. Оскаржуймо в судах усі факти негідної поведінки переписувачів. Після підбиття підсумків перепису побачимо, чи треба нам звертатися до міжнародних інстанцій, аби довести, що “ми в Україні таки український народ, а не просто юрба, що у звітах наसेпненням звється”

•

Олександр ПОНОМАРІВ, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, академік АН ВШ України, заступник голови Всеукраїнського

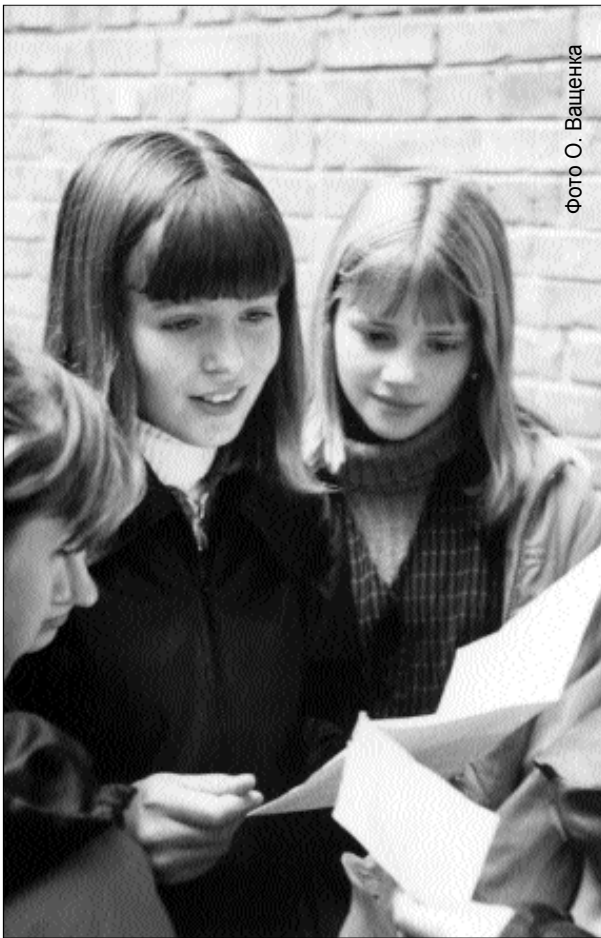
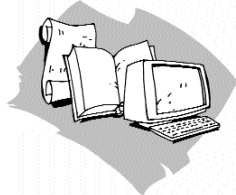

фото О. Ващенко

НАЦІОНАЛЬНУ ЕЛІТУ ВИХОВУЄМО СЬОГОДНІ

Другий етап конкурсу з української мови у Нововолинську засвідчив неабиякий прихований резерв

Ще за тиждень до цього дня афіші по шахтарському Нововолинську запрошували всіх до міського Палацу культури на свято мови, організоване міською адміністрацією. Афіша промовляла авторитетними іменами запрошених на цей захід, яким підсумовується другий етап Другого міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика: Анатолій Погрібний — доктор філологічних наук, професор Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, Михайло Слабошпицький — письменник, виконавчий директор Ліги українських меценатів, Любов Мацько — академік АПН, професор педагогічного університету ім. М. Драгоманова, професор того ж університету Галина Козачук, Валентина Стрілько — голова Наглядової ради конкурсу, президент Міжнародного освітнього фонду ім. Ярослава Мудрого, Юнус Кандим — кримськотатарський поет, перекладач української літератури, заслужений діяч мистецтв, Василь Гей — голова Волинської організації Національної Спілки письменників, Олександр Рисак — професор Волинського університету ім. Ле-

Ліги меценатів додаються цінні подарунки й бібліотеки — твори П. Загребельного, Григора Тютюнника, І. Дзюби, Ліни Костенко, А. Дімарова, А. Погрібного, М. Слабошпицького, подарункові видання різних енциклопедій, праці з історії України й української культури, Біблії. Значна частина книг безкоштовно передана для конкурсантив видавництвами "Абрис", "Либідь", "Махаон-Україна", "Просвіта", "Наукова думка", "Генеза", "Ярославів Вал", які активно підтримували й попередній мовний турнір.

З пристрасними словами про рідну землю і рідну мову звертаються до переповненої зали автор популярної радіопередачі "Якби ви вчилися так, як треба...", секретар Національної Спілки письменників України Анатолій Погрібний, голова Наглядової ради цього конкурсу, добре знайомий колись директор Гнідинської школи на Київщині, де вперше в країні постала мала народознавча академія, Валентина Стрілько, поет Василь Гей, поетеса й генеральний директор Всеукраїнського інформаційно-культурного центру в м. Сімферополь Галина Хмельов-

ська. Глибоко схвилюваним були виступи дітей і вчителів. Практично кожен говорив про те, що без любові до рідної мови не буде патріотизму, а без патріотизму людину не можна назвати порядною.

Рівень конкурсу в Нововолинську й особливості свята мови коментують голова Наглядової ради конкурсу, президент Міжнародного освітнього фонду ім. Я. Мудрого **Валентина Стрілько**:

— Є в Нововолинську енергійна, патріотична й добросовісна в ставленні до своєї справи жінка. Це Феодосія Півницька. Торік вона була членом журі конкурсу на заключному етапі, коли визначалися переможці й призери загальнонаціонального рівня. Саме пані Півницька й стала ініціатором цього свята. А ось приклад протилежного характеру, сказати б, від'ємного морального змісту. Коли під нестихаючу овацію залу згадувалося ім'я Петра Яцика і ми нагороджували дітей, до мене підійшов чоловік, який представився головою тутешнього Руху Євгеном Клептуховим (я не встигла запитати, котрего з них) і просто брутально став вчителювати: чому, мовляв, не нагороджуєте вчителів? Я запитала у відповідь: а чому нікого не наго-

роджуєте ви від імені своєї партії? Бодай символічно? Я так докладно зупинилася на цих епізодах тому, що вони уособлюють два ставлення людей в Україні до конкурсу: шире прагнення допомогти, долучитися до патріотичної справи і — прагнення верховодити там, де без тебе прекрасно обходяться.

Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліги українських меценатів:

— Свято у Нововолинську промовисто підтверджує: ідея конкурсу Петра Яцика справді пішла в маси. Подекуди вона починає завоювати і владу. Кажучи це, маю на увазі передовсім голову міської адміністрації Володимира Сапожнікова, який зумів знайти і гроші (в той час, коли три чверті шахт у місті не працюють!), і час, щоб особисто зацікавитися патріотичним марафоном. Це добрий знак на майбутнє.

Володимир Загорій, президент Ліги:

— Останнім часом з'явилася велика зацікавленість до нашого конкурсу і з боку деяких політичних партій, які хотіли б використати його для своєї популяризації і передвиборчої агітації. Але, на наше глибоке переконання, політика і партійщина не повинні прийти в стіни школи. У нас не буде жодної премії від жодної партії. (Іх уже почали нам активно пропонувати).

Так, ми співпрацюємо з владою. Подекуди особливо успішно. На фінальному етапі конкурсу в ритуалі нагородження призерів брав участь Президент держави, але Освітня фундація Петра Яцика і Ліга українських меценатів не гукали собі на допомогу жодні політичні сили в першому конкурсі, наша позиція незмінна і в другому, і в усіх наступних. Інша річ, коли до нас захочуть долучитися приватні особи, установи чи підприємства, які вирішили встановити свої премії для дітей чи для вчителів. Ласкаво просимо. Тут вакансії є завжди.

Світлана КОРОНЕНКО

ЛИЧИНА "РЕГІОНАЛЬНОЇ" МОВИ МАЄ ШОВІНІСТИЧНІ РИСИ

Суб'єктивні нотатки учасниці Всеукраїнської науково-практичної конференції "Мова і національна свідомість", Одеса, 13—14

Організатори цієї конференції не уточнювали, яка мова має бути об'єктом дослідження, хоча мова — найбільше і найдорожче надбання кожного народу, один із найважливіших факторів організації його в націю. Зі змісту доповідей (а я їх прослухала 21) та запрошення до участі голів обласних національно-культурних товариств — болгарського, гагаузького, молдавського, німецького, російського — все ж було ясно, що учасники добре усвідомлюють: мова визначає свідомість нації. Зрозумілий інтерес до мови білінгві, цікаві доповіді були на цю тему. Зокрема, Лесі Ставницької, доктора філологічних наук, зав.відділу соціолінгвістики Інституту української мови "Соціолінгвістичні аспекти мовної діяльності білінгва", котра вдало сформулювала ставлення правлячої верхівки держави до мовного питання, — прагнення розширити сферу української мови і водночас зберегти поширення російської.

До позитиву конференції, що була задумана як типово номенклатурна (організатори управління у справах національностей та міграції обласної адміністрації та ОНУ: філфак, кафедра прикладної лінгвістики, наукова бібліотека) можна віднести об'єктивне висвітлення мовної проблеми в сфері освіти в повідомленні начальника управління Івана Супруновського, котрий, наводячи багато цифрових даних, підкреслив, що в області 126 національних шкіл, в т. ч. в Одесі — 33, але всі вони послуговуються російською мовою і в жодній з них немає хоч би одного класу з вивчення української мови.

З науковців першим було надано слово Ігорю Ковалю, докторові політичних наук, професорові, директорові Інституту соціальних наук ОНУ, який виголосив доповідь: "Мовна проблема" в Україні: шлях до єдності або до конфронтації? Як видно уже з назви, для цього вченого мовної проблеми не існує. Зміст же доповіді показав: І. Коваль однозначно стоїть на позиції, що послугоування російською мовою — найбільше благо. Цей учений не утруднив себе розглядом питання, чому Україна знизила рівень цієї цивілізації, який мала в XVI—XVII століттях. Оперуючи виразами "на кшталт", "мовна самоідентифікація", "політична", "автохтонна", "корінна нація", він зовсім не бачив самих носіїв мови, прагнучи спрямувати роботу конференції на розгляд необхідності введення на півдні "регіональної мови", якою, на його тверде переконання, має бути російська. Для цього доповідач навіть вдався до маніпуляції міжнародним документом — "Європейською хартією регіональних мов, або мов меншин", котру підписали держави — члени Ради Європи з метою захистити мови меншин Європи, яким загрожує відмирання.

"Право на використання регіональної мови або мови меншин у приватному та державному житті є невід'ємним відповідно до принципів, проголошених у Міжнародному пакті ООН про громадянські й політичні права та відповідно до духу Конвенції ради Європи про захист прав і основних свобод людини", — записано в преамбулі Хартії. Але для одеського вченого, як і для деякого з його колег, у цьо-

му документі важливим є лише вираз "регіональна мова", — зміст самої Хартії він ігнорує, розраховуючи на непомітність широкого загалу щодо цього документу.

На пленарному ж засіданні при повній залі вчених і студентів, у присутності ректора ОНУ, декана філфаку, високих посадовців була виголошена доповідь, перенесена з секційного засідання, Олега Зотьєва, кандидата фізикоматематичних наук, доцента, написана у співавторстві з Ростиславом Зотьєвим, заступником голови "Русского общества в Украине", з дуже показовою назвою "Російська мова — підвалини збереження та розвитку України в XXI столітті". На запитання доповідача пленарного засідання не відповідали. Дискусія мала відбутися наступного дня — на завершення конференції. Але ніхто з них, як і з посадовців, на ту дискусію не з'явився. Тому нікому було поставити запитання, чи вже Німеччина або Франція прийняли англійську мову як другу державну, якою найбільше видано науково-технічної літератури? Хотілося б почути роз'яснення, як розуміти думку, висловлену деканом філфаку, професором Нонною Шляховою: "Ми маємо дбати не про те, як нас розуміють, а ЯК МИ розуміємо інших".

До честі голів обласних товариств національно-культурних меншин, ніхто з них, крім представників російської, не включився в обґрунтування доцільності введення російської мови як державної. Серед науковців-одеситів траплялися такі, слухати яких було прикро й сумно. Маю на увазі

Євгена Степанова, кандидата філологічних наук, докторанта, який досліджує 4 етапи розвитку одеського російськомовного шару — він послуговувався виразами на кшталт: "загальнонародна мова", "стихийний вибір мови". А поряд із російською, єврейською, грецькою, молдавською мовами в Одесі ніяк не розчусь української і не задумався, чому її нищили і продовжують нищити.

Прикро, що більшість доповідей навіть аспірантів була зроблена російською мовою. Згадаємо тут мудрий вислів І. Огієнка "Якою мовою говоримо, того й душу носимо". До речі, мій виступ був присвячений роботі активістів громадських організацій з поширення знань про українську мову як один із основних факторів державотворення. Обґрунтовуючи необхідність активної роботи громадських інституцій, здатних впливати на владу і на свідомість широкого загалу, розповідала про форми і методи цієї роботи. Зокрема й про те, що відступництво від української мови, зневага до неї в українців та інших етносів уміло культивувалися. Свідченням цього можуть бути десятки державних постанов про звуження сфери впливу української мови, повної заборони її, вивчення мови російської.

Політика мовного маніпулювання, на жаль, продовжується. Найсвіжіші приклади цього — спекуляційні заяви антидержавних сил про утиски прав російськомовного населення, пункти Б і В сьомого запитання в анкеті Всеукраїнського перепису населення про "мовні ознаки" та володіння "іншою мовою". Пункт В "інша мо-

ва, якою Ви вільно володієте" сформульовано так, щоб володіння російською мовою задекларували не лише та частина населення, яка не хоче оволодіти державною мовою, але й абсолютна більшість українського громадянства і всі національні меншини. Навіщо це зроблено, якщо не для обґрунтування введення другої державної мови, аби загальмувати відродження української?

Конференція прийняла звернення до Міської ради: вона радить організувати платні курси з вивчення української мови для високих посадовців, виділивши для цього кошти в бюджеті на 2002 р. Видати тим, хто прослухав, документ, а хто ні — понизити на керівній посаді.

Регіональна мовна політика буде найоптимальнішою тоді, коли вона відповідатиме державній політиці України, її Конституції. Оволодіти державною мовою під силу кожному. Відсутність розуміння широким загалом значення державної мови — а нею має бути лише мова титульної нації до-ти, доки ця нація підніметься з ко-лін, — породжує не стільки мовні проблеми, як недолугі спекуляції навколо них.

Аліна ПЛЯЧЕНКО,
член правління Одеської
обласної "Просвіти"

ПІВЦАРСТВА — ЗА КОНЯ!

Нагадуємо, що астрологічний рік не збігається з календарним.

Загалом, рік підпорядкований впливам планети Марс. А отже, зросте агресія, насильство, конфлікти. Але Марс не є повністю негативним. Він вивільняє в людині енергію, збуджує її до боротьби за краще життя, до подолання перешкод. Ця планета вириває людей зі стану збайдужіння і стагнації,

спонукає до зрілого, мудрого погляду на світ. Як відомо, життя скрізь є не легким. Як із сарказмом говорить прислів'я: "Добре там, де нас немає". Проте, якщо серйозно, то варто пам'ятати заклик древніх: "Per aspera ad astra" — через терни до зірок.

Рік Марса повторюється кожні сім років, але це не означає, що всі "марсові" роки абсолютно подіб-

ні. Хоча, звичайно, між ними є багато спільного. Згадайте рік 1995-й, який приніс зростання локальних конфліктів у Югославії, на Близькому Сході, Кавказі. Відчутно "кинув" також і Україну.

В 2002-му не unikнути кліматичних аномалій, зокрема похолодіння, землетрусів, активізації вулканів. У Європі помруть кілька відомих особистостей. Буде помітним

загальне погіршення екологічної ситуації, а водночас значний крок уперед зробить медицина, з'являться нові проблеми й можливості у світовій енергетиці. В Україні очікуємо загострення суспільно-політичної ситуації в першому півріччі і економічної — в другому, після чого має настати відчутна активізація господарчого життя.

А ось що несе новий

Водолій (21. I—19. II). Досить суттєві зміни вимагатимуть від вас особливої позиції. Виникне бажання інакше, ніж досі, підійти до різних справ. Центральним пунктом цих починань стане важливе особисте рішення в точці вибору. Успіх залежатиме від вашої рішучості, а не від врахування емоцій і реакції оточення. Важливі випробування чекатимуть на вас на роботі в першому півріччі, коли з'явиться новий перспективний шанс. У другому півріччі — особисті проблеми. З'явиться у вашому оточенні нова особа (стать не має значення), яка запропонує цікавий проект, проте не поспішайте давати згоду. Варто присвятити увагу Раку і Рибам.

Риби (20. II—20. III). Рік не належатиме до легких, але багатий на сприятливі ситуації, в яких нарешті зможете використати попередньо набуті знання, навички, досвід, уподобання. Приблизно в травні вже стане зрозумілим, наскільки перспективними можуть бути нові можливості, які відкриються перед вами. Значною мірою результат визначатиметься тим, наскільки енергійно візьметесь до нової справи. Не одразу поталанить щодо контактів з новими знайомими. Не виключається обман і розчарування. Взагалі цей рік для Риб буде дуже контрастним: багато приємного і не менше невезіння. Знаки, яким варто вірити — Водолій і Лев.

Овен (21. III—20. IV). Перед вами — вдалий рік. Увійдете до нього сповнені сил і енергії, не зважаючи на деякі небажані рухи навколо тебе. Загалом все укладатиметься сприятливо. Особливо стосовно праці. В професійній діяльності з перших днів відчуєте певну конкуренцію, яка помітно стримуватиме ваші прагнення успіху.

Обережно зі здоров'ям! У моменти найбільшого напруження маєте спертися на дружнє плече.

Цей рік принесе вам відчутне поліпшення матеріального становища. Проблеми з'являться в колі рідних, а причиною — звичайна людська заздрість. Мусите реагувати на це спокійно і навіть байдуже. Не дивуйтеся і не ображайтеся, тоді неприємність пройде сама. Наприкінці року дуже вірогідний варіант виїзду далеко і надовго. Будьте люб'язніші до Дів і Козорогів.

Телець (21. IV—20. V). Переживань вистачатиме. Ціла серія подій не залишить вам ані часу, ані підстав для невдоволення. В кожному разі, несподіванок буде багато. Мусите пильнувати, щоб у калейдоскопі різних ситуацій і рішень не припуститися великої помилки — будете шкодувати. Особливу обережність маєте виявити посередині року, коли справи на роботі і в родині можуть небезпечно накладатися одна на одну. Друге

півріччя пройде під знаком зачарування певною особою. В цій незвичайній ситуації можете уберегтися від втрат, якщо триматиметеся на відстані і збережете почуття гумору.

Під кінець року можливий суттєвий сімейний конфлікт, опосередковано пов'язаний з вашою роботою. Постарайтеся зберегти спокій і тверезість думки. Непогано також було б потурбуватися заздалегідь про добрих союзників.

Більше за інших до вас прихильні Терези і Стрілець.

Близнюки (21. V—21. VI). Серед справ, які на вас вже чекають у новому році, на перший план вийдуть проблеми суперництва. Передусім у середовищі колег по роботі, хоча й не тільки.

Можете вирватися вперед, але ціна цих старань може виявитися занадто великою. Матимете великі плани і проекти, але успіх їх реалізації коштуватиме дуже дорого. Скоріше за все, лише одна ідея охопить вас цілком, але для досягнення результату маєте знайти надійних партнерів.

Для багатьох необтяжених сімейним становищем Близнюків цей рік обіцяє надати можливість почути слово "так", яке може бути вирішальним для всього подальшого життя. Щоправда, тут можливі певні перешкоди, але вони, скоріше за все, будуть благополучно подолані.

Пам'ятайте: це рік суперництва, змагань і боротьби. Наприкінці року ситуація вимагатиме піти на ризик. Довіряйте тільки власній інтуїції.

За доброю порадою можна звернутися до Рака і Козорога.

Рак (22. VI—22. VII). Перед вами відкриваються серйозні можливості остаточного завершення деяких справ, які ведуться віддавна і вимагають закінчення. Для Раків новий рік, загалом, принесе багато змін і поворотів. Будуть випадки, які трапляться вперше у вашому житті, зміниться його ритм. Треба буде вчитися, як поводити себе в нових умовах. Тим більше, що самі не захочете плентатися у хвості своїх колег.

До поради маєте ставитися критично. Ваша точка зору цього року буде більш раціональною. Відчуєте зміцнення авторитету, збільшення поваги з боку оточення, наповнення власної кишені.

Завжди знаходьте час для контактів із Водоліями і Близнюками.

Лев (23. VII—23. VIII). У році, що надходить, не раз станете перед несподіваними ускладненнями. Вони не несуть великої загрози, але завдають багато клопотів. І тут постане цікава ситуація: чим більше виявите впертості, тим більше матимете прибутку, хоча часом

видаватиметься, що тупцюєте на місці. Тримайте в руках свої нерви, бо оточення не завжди розумітиме ваші добрі наміри і ситуацію.

З'явиться перспектива короткого, але цікавого виїзду, який матиме добрі перспективи. Але не поспішайте погоджуватися. Краще спробуйте його відкласти на пізніше. Тим більше, що справа не буде терміновою. Постійно пам'ятайте про Риб і Скорпіонів, бо з їхнього боку можна чекати чого завгодно.

Діва (24. VIII—23. IX). Рік змін і серйозних планів. Зміни стосуватимуться, передусім, справ професійних. Отримаєте підвищення. Не обов'язково у формі посади, але, безперечно, будуть належним чином визнані ваші старання, творчий доробок і авторитет. Нові плани стосуватимуться змін в особистому житті. Зміна ситуації в родині додасть і вам певних клопотів. Особливо на початку другої половини року. Тоді все залежатиме від вміння зберегти спокій і витримку. Не дайте емоціям оволодіти вами!

Багато доброго принесе останній квартал року, коли нарешті побачите ясні плоди всіх попередніх зусиль. Хтось старший у вашому оточенні потребуватиме особливої уваги і забиратиме у вас багато часу. Мусите достосуватися до нових вимог і знайти в собі терпіння, бо від цього обов'язку неможливо ухилитися.

Терези (24. IX—23. X). Це будуть місяці численних переживань: і таких, до яких потім повертатиметеся в приємних згадках, і таких, про які прагнутимете якнайскоріше забути. Отже, рік подібний до гойдалки — постійна зміна доброго на зле і навпаки. То — вгору, то — додолу. На щастя — частіше вгору. Щоб це благополучно пережити, заховайте свої нерви глибоко в кишеню і взагалі забудьте, що їх маєте. Одразу попереджаємо, що досягнете успіху в абсолютній більшості справ, які матимете до вирішення, але, ох, як важко це вдасться! Не варто слухати нічийх порад. Покладайтеся тільки на власні сили і на власний розсуд. Цього року поради можуть вам зашкодити, збити з обраного шляху. Особливо, коли підете у цілком новому напрямі і вас не раз огортатимуть сумніви. Не здавайтеся, крокуйте!

Цього року підпадете під чари нової особи. Постарайтеся не втратити голови остаточно, не поспішайте переводити стан милої гри в обов'язки. Ваші нинішні обов'язки — важливіші.

Не уникайте товариства Тельців і Скорпіонів.

Скорпіон (24. X—22. XI). У вашому житті станеться кілька суттєвих змін. Деякі будуть досить несподіваними, але будуть і такі, що їх давно

прагнули. Навколо вас зчиниться буря невдоволення. Проте з честю вийдете з випробувань, якщо сповна використаєте здібності своєї дипломатичної натури.

Варто також пам'ятати, що цей рік обіцяє Скорпіонам не тільки успіх у новаторських починаннях, а й щасливий шанс фортуни. Тому можете ризикнути один-два рази, наприклад, у лотереї або іншій цифровій грі.

Знаки, дружба з якими вам допоможе — Лев і Терези.

Стрілець (23. XI—21. XII). Щоб ваші амбіційні плани виконати, треба обмежити себе, відмовитися од деяких своїх попередніх уподобань, котрі забирали час.

Весняні й осінні місяці для вас — найважливіші. У них — ваш успіх. Тоді мусите йти вперед як таран, незважаючи ні на що, дивуючи всіх, хто вас давно знає. Не забудьте віддячити особі, яка допоможе досягти успіху.

Останні місяці року будуть спокійнішими, можна буде працювати без нервів, чіткіше вимальовуватиметься наближення мети. У грудні — останній поворот треба буде пройти на швидкому віражі і не без страху.

Послухайте доброї поради від Тельця і Діви.

Козоріг (22. XII—20. I). Рік стабілізації і підведення підсумків. Шанс спокійно подивитися й оцінити власний доробок і життєву ситуацію. Це не означає, що можна буде сісти, склавши руки, і мріяти про небесний мигдаль. Але власне тепер знайдете час на обмірковування: як жити далі?

У родинних справах настане заспокоєння, припиняться конфлікти, зникнуть ускладнення. З'являться шанси поповнення сімейного бюджету. Багато часу забере навчання, можливо, вивчення мови, занурення в цілком іншу галузь знань. Це може бути пов'язане з кимось, до кого з'явиться симпатія, теплі почуття, повага.

В особистому житті, скоріше за все, — ніяких змін, не переживете ніяких особистих стресів.

Супроводжуватиме вас симпатія з боку Водолія і Лева.

● На підставі гороскопа Ван Вуда підготував
Стефан КОСТКА

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук та Олег Бесський.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
Передплатний індекс 30617.
Зам. № 3301201. Наклад 5000.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

НАРОДНА МІСТЕРІЯ РІЗДВА

Різдво Христове вважається одним з найсакральніших церковних свят. Це — свято миру. Біоенергетика людини налаштовується на гармонію Всесвіту. І хоч точна дата народження Ісуса Христа невідома, саме закони всесвітньої гармонії визначають період різдвя чи переродження світу. Тому духовний стан людини та її дії на Різдвяний цикл свят мають велике значення для життя цілої родини, навіть спільноти. Найкращі плоди земні, найкращі культурні здобутки народ віддає у ці дні на радість Богові.

Дуже цікавими та символічними є різдвяні українські народні містериї, котрі розпочинаються ще за 2 місяці до свята Народження Ісуса Христа. Вони — особливість нашого народного світогляду.

Оповіданням святочного часу є день 8 листопада за новим стилем, святого Димитрія, присвяченого народом св. Юрові. З ним, як патроном домашньої худоби, і пов'язані усі містериї з худобою протягом двох місяців (полазництво тощо). Святий Михайло на 21 листопада несе ідею вогню та води як творчих елементів народження світу. Чотирнадцятого дня після св. Михайла, 4 грудня, — головне християнське передріздвяне свято "Введення в храм Пречистої Діви Марії". Дні св. Миколая та св. Анни — "полазні", коли молоді хлопці, символізуючи молоду, нову худобу, навідувають хати. Св. Миколай також є культурним лицарем народу, народним прадідом, переродженим на Різдво Дідухом.

У народній традиції Святий Вечір — найважливіший, найсакральніший у Різдвяних святкуваннях.

Є повір'я, що цього вечора духи всіх дітей злітаються до матері на таємну вечерю. Відсутність якогось члена родини була ознакою родинних непорозумінь у майбутньому. Родина злагода та віра в єдиного Творця гарантували безперервність народного життя.

Очевидно, що народна традиція

найбільше збережена у селі. Тож розпочинають святковечірний день, розпалюючи "живу ватру" або "святий вогонь" на припічку і в печі з дванадцяти полін, які приготували ще 12 днів тому. 12 — символ наступного року, його дванадцяти місяців. Скликає на святу Вечерю перша зірка на небі, котра оповіщає про народження Спасителя Світу. Хлопчина (як правило, син господаря) вносить до хати в'язку сіна та в'язку соломи. Сіном притрушують стіл і долівку під столом, соломою — решту хати. Господар вносить Дідуха — сніп пшениці (або іншого збіжжя), вітає усіх і ставить Дідуха на "покуті". У святовечірньому дійстві господар з господинею витупають в ролі духівників, хлопчик, що вносив сіно і солому — послушника. Коли господиня вносить вечерю — ставить коло Дідуха хліб та кутю. Деколи на Дідуха кладуть борону, під стіл — усіляке залізне приладдя. Сіно нагадує народження Христа — в яслах...

На Гуцульщині при появі першої зірки г'азда заганяє худобу до однієї кошари, г'аздиня засвічує свічку в хаті. З веретенем у лівій, із сокирою — у правій руці, під пахвою — перший спечений хліб, господар обходить обійстя три рази, кожного разу стає перед виїнятим чи відчиненим у святочну кімнату вікном (в іншому випадку — перед дверима) і промовляє: "Добрий вечір!" Відповідають із хати: "Дай Боже здоров'я". Після по-

бажальних, молитовних (на захист від стихій та дикого звіру) промов г'азда замикає брами, усі двері й заходить до хати. Тоді ніхто вже не має право вийти з неї. Хліб, який був під пахвою, г'азди засушують і дають худобі з вуглем "живої ватри" і сировицею.

На Вечері присутня найближча і найдальша рідня, кожна родина бере участь у цьому дійстві. Кожний українець мав острах нещастя, втрати Божого благословення та родинного зв'язку, коли б не приєднався до родинного свята.

На святковому столі має бути 12 пісних страв. Найголовніші дев'ять відбираються господинею для молитви й почину Вечері. Ще перед Вечерею господиня бере по ложці з кожної страви і пече кишчик — засушений дається худобі на св. Юра, коли виганяється на зелену пашу. Містичне значення на Вечері має кутя, голубці, риба (юшка чи студенець із неї), мак, мед, часник...

По кутах стола господиня кладе часник та по жмені конопляного сім'яні, накриває те все білою скатертиною. Внесені хліби укладаються в два ряди на столі, поверх них — калач. Малий хлопчик як "невинна душа" вносить кутю. Господар обкурює ладаном тричі хату. З кожної зі страв потрохи він набирає в корито і несе худобі. Благословляє її хлібом, доторкаючи до голови та маже медом між очима хрестик. Далі бере малий хліб, маку, черепок з ладаном та обходить господу. Обкурює ладаном та посипає маком, виголошуючи захисні та родючі промови. У той час усі в хаті сидять тихо. Потім господиня дає господарю миску, де зібрані усі страви, на верху — перший хліб, стоїть запалена свічка. Він обходить із цим тричі навколо хати, ставить миску на стіл, укладає разом з усіма перед Богом і просить благословення.

По молитві усі сідають за стіл. У голові — господарі, далі — їхні діти, найближча родина, знайомі, які не

можуть самі через злидні відсвяткувати.

Коли усі посідали, господар встає, набирає куті і кидає її вгору до стелі тричі: "Щоб здорово і весело росла худоба, стрибала як кутя".

Господиня по півложки пшениці й усіх страв кладе у кутики вікон — "ангелам і померлим душам". Починають вечерю з куті чи куштують хліб (пампушки, коржі тощо) з медом. Далі пробують кожну страву, зберігаючи молитовний настрій. Після вечері дякують Богові. Зі столу посуд не збирають, залишається потроху зі страв — предкам...

На Різдво усі намагаються взяти участь у святій Літургії, день проводять у молитвах до Бога, просячи його благословення. Після Святокового Богослужіння — коляди, віншування, вертепи. Коли колядники (Божі слуги) приходять під хату, господарі виносять хліба, повісмо льону, яким в'яжуть хреста. Щедро віддачується коляда (часто запрошують колядників до столу), бо це — благословення Господа. Колядують та щедрують аж до Стрітення Господнього. Часто народна вертепна драма несе якісь суспільні ідеї. Деколи в образі ірода впізнається злочинний чиновник, у Жидові — зрадник, в Козакові — захисник рідної землі.

На Старий Новий рік (14 січня) до кожної оселі "Василь" та "Маланка" разом з колядою та щедрівками приносили урожай на наступний рік. 13 січня православна Україна святкує Щедрий вечір. Найважливіше тут — посівання. На світанку Нового року хлопчики посівають зерном з Дідуха, яке несе любов та радість.

Водохреще — 19 січня. Напередодні — Святе надвечір'я (у Галичині — другий Святий вечір). Головний символ свята — свячена вода. Це — пам'ять хрещення Ісуса Христа в річці Йордан. Це — закінчення Святої Коляди.

Христос народився! Славимо його!

• Олександр СОЛОНЕЦЬ

«ВОГНЮ ІЗ ВІФЛЕЄМУ В КОЖНУ ДУШУ!»

Ексклюзивне інтерв'ю для "Слова Просвіти" з нагоди Різдва Христового владыки Димитрія,

— Владико Димитрій, настає велике свято Різдва Христового. Яке сакральне значення має воно для Церкви, людей?

— Різдво Господа нашого і Спасителя Ісуса Христа є справді великим святом. Це — не просто надія, а втілена надія кожної людини на те, що вона спасеться. Уся проповідь Спасителя на Землі, його Воскресіння і Вознесення на небо мають таке саме сакральне значення, як і народження. Увесь християнський світ повинен не просто святкувати за звичкою, а замислитися над істинним значенням Різдва Спасителя. Часто святкуємо, бажаємо один одному добра машинально. Але ми не даремно щоразу вітаємося "Христос народився!" — "Славимо його!" Несемо спасіння собі й ближнім. Повинні усвідомити це і покаятися за колишні гріхи. Адже смисл нашого життя — у Бозі. Вічне життя — мета кожної лю-

дини. Вона прагне жити з Богом, щасливо жити. Сьогодні необхідна переорієнтація цінностей, коли світ звернений до технологічного злету, науково-технічного цивілізаційного прогресу. З'являються імперії в новому вимірі — інформаційному. Забуваємо тут про Бога. Людина поставила у центрі цивілізаційного розвитку саму себе. Антропоцентризм, зароджений у XVIII столітті, дає свої плоди. Різдво Спасителя має нагадати нам про свою місію. Господь прийшов на землю, аби нас вивести на небеса.

— Різдво ніби стає більше світським святом, формальним. Люди змучені буденністю, злиднями...

— Не все так погано. Народ пам'ятає ще Світло, Добро нашого Спасителя. Це свято ніколи не згасне. Кожна родина збирається і бажає всім добра, просить Божого благословення. Засівається благодатний ґрунт на наступний рік та ціле життя. Те, що кожен відчуває нестачу часу на досить важливі речі у нашому житті, означає наше безсилля перед брудом і проблемами світу. Вони нас затакують. Такі свята, як Різдво Ісуса Христа, дають нам шанс переродитися, переосмислити себе. Народження Спасителя у Віфлеємі — для всього світу, для кожної людини.

— Владико Димитрій, чи православна традиція святкування Різдва має свої особливості поміж решти християнського світу?

— Звичайно, ми відзначаємо це свято за старим, юліанським календарем. Дотримуємося власної традиції. Астрономи нам говорять, що це — застарілий календар. Він не є зас-

тарілим в богослужбовій традиції. Я не сказав би, що Українська Православна Церква має окреме святкування Різдва Господнього. Православна Церква різних країн (Румунії, Вірменії, Болгарії, Грузії тощо) має однако-ву традицію, як і тексти богослужіння. Є ще народна традиція святкування Різдва Господнього, але тут повинні сказати своє слово наші етнографи. Ця народна традиція святкування Різдва Господнього, але тут повинні сказати своє слово наші етнографи. Ця народна традиція святкування Різдва Господнього, але тут повинні сказати своє слово наші етнографи.

— А які основні символи Різдва?

— Це, передусім, символи християнські. Господь і Спаситель як немовля. Богородиця, яка тримає новонародженого, а той благословляє світ. Віфлеємська зірка, пастухи, Божя тварина, яка зігрівала новонародженого Спасителя. Бо Господь прийшов у світ не як цар, а в убогих яслах, як співаєтьсся, був повитий. Знакові фігури — волхви, які принесли для Господа золото, ладан і мирну. Можливо, найбільшим символом була Віфлеємська зірка, котра осяяла народження Христа і освічувала шлях волхвам до Господа. Ця зірка освічує дорогу до Бога кожної людини.

— Вертеп є народним символом?

— Так, це — народне дійство. Він виховує людину в християнському дусі, дусі боротьби добра зі злом. І завжди у вертепі перемагає добро. До речі, український вертеп за вибором жанру, дотепністю переіграв на фестивалі у Франції. Вертеп кожної

країни має своє національне забарвлення. У нас часто представлений козак, котрий знищує зло.

— Владико Димитрій, Різдво Христове вважається родинним святом, святом єдності й любові. Чи мають місце тут суспільні мотиви?

— Церква є великою сім'єю, і родина — це маленька Церква. Тут також глибокий християнський зміст. Уся родина на Різдво збирається разом, вона освячує свої дії. Найвищий і найближчий для нас — Господь, який своєю благодаттю зігріває кожного із нас. Ми збираємося усі в Господі. Заведено, що у перший день Різдва Христового не можна ходити у гості навіть до найближчих друзів. Ми віддаємо себе цілком Богові. Ми випрошуємо таким чином благословення на цілий наступний рік.

— А держава має якесь відношення до свята, взагалі до релігії?

— Духовність є фундаментом будь-якої держави. Якщо люди є віруючими, духовними, то вони є чесними громадянами. Люди покликані дотримуватися закону, який їм пропонує держава. А держава покликана у цьому світі боротися зі злочинами, тобто гріхом людини. Має бути страх Божий у людях.

— Коли ми говоримо про боротьбу зі злом, меч справедливості, дехто закидає нам "мирність" і всепрощення Ісуса Христа.

— Господь дуже чітко розділив владу Церкви і держави: "Богу — Боже, а кесареви — кесареви". Інша справа — чи від Бога сьогоднішня влада. Суспільство секуляризоване. Неможливо поставити чітку межу,

але держава повинна бути стримувачем зла. Останні події в Сполучених Штатах показали, що боротьба добра і зла загострилася. Держави нібито борються зі злом, але відсутнє насправді джерело справедливості — Бог.

— Владико Димитрій, наскільки реальна єдина Церква у світі?

— Єдина Церква як мета — добра справа. Але існує єдина істина. Це справа Божя, а не наші практичні роздуми і вчинки. І коли ми говоримо про нову релігію, нову еру, усе це дуже туманно. Ті, хто це проповідують, мені здається, самі не знають, чого хочуть. Це не час говорити про такі речі. Можемо знайти спільну мову з усіма віросповіданнями лише у справі збереження добра і духовності на всій Землі. Зрештою, святоотцівська література ясно вказує, що новою релігією буде релігія Антихриста. Наша мета зараз — єдина Українська Православна Церква. Це — болючий процес. Про це всі говорять, і ми віримо, що скоро в Україні буде Єдина Помісна Православна Церква.

— Чого б Ви побажали нашому народові напередодні Різдва Христового?

— Наш народ попри все залишається носієм великої духовності. Хотів би побажати, щоб наш народ не втрачав віру отців та прадідів. Аби вогонь із Віфлеєму, який нещодавно був принесений до нашого Михайлівського монастиря, зігрів кожну родину, кожну душу у ці Різдвяні свята. Щастя, здоров'я, процвітання нашим людям! Не втрачати надію. Бо джерело цієї надії — саме Різдво нашого Спасителя. Якщо ми будемо твердо вірити, виконувати Божі заповіді — ніякі катаклізми нам не страшні.

ПЕРЕД ОЧИМА ВСЬОГО СВІТУ

РЕПЛІКА З ПРИВОДУ

Різдво Христове збуджує в людях прагнення вірити у здійснення найзаповітніших, часом найневірогідніших надій. У ці дні активізують свою діяльність численні благодійні фонди і харитативні організації, надаючи любові до ближнього конкретних матеріальних форм. Зокрема, нинішні Новорічно-Різдвяні свя-

та поєднали католицьку, лютеранську, євангелістську і православну Церкви у всесвітній акції "Різдвяна свічка". Збір добродійних пожертв мав за мету допомогти бездомним дітям відчути радість Свята.

Свічки, куплені за добровільні пожертви і запалені у десятках мільйонів домівок, нагадували про те, що

Христова Любов — це реальність, яку відтворюємо власним серцем, свідомістю і... гаманцем на користь інших. Запалена свічка на столі нагадувала, що за нею стоять радісні посмішки дітей, обігрітих і нагороджених завдяки нашій небайдужості.

"В образі маленького Ісуса ми можемо впізнати обличчя дитини будь-якої раси чи національності, маленького палестинця чи маленького афганця, дитя племені бхуту чи тутсі. Хоч би хто була ця дитина, для Бога кожна є особливою. Ми повинні рятувати дітей, щоб урятувати надію на виживання людства," — такими словами звернувся Папа Іван Павло II в традиційному Різдвяному посланні *urbi et orbi* (місту та світу), присвяченому дітям, які потерпають від воєн. Ці слова про виживання з повним правом можна сприймати також на адресу десятків тисяч українських дітей, які потерпають від неоголошеної, але реальної "мирної" війни, спрямованої проти майбутнього України.

Наприкінці своєї проповіді Святий Отець сказав не менш актуальні для нас слова: *"Нехай святе ім'я Боже ніколи не використовується для виправдання ненависті, нетерпимості та насильства. Нехай ніжне обличчя дитини з Віффлема нагадує кожному, що всі ми маємо одного Бога"*.

Чеченські діти, як і їхні батьки, чи не найбільше потерпають від війни, втрачаючи надію на виживання. Бо не з газет і не з розповідей пересвідчилися, в чому полягає зміст і сенс російських "зачисток", що являють собою насильство і геноцид на практиці та хто насправді є бандформуваними. Вони на власному досвіді переконалися, хто здійснює щоденний плановий терор як послідовну державну політику, спрямовану на ліквідацію чеченського народу перед очима всього світу.

ЗМІНИЛИ ГОЛОВУ НА «КОНВЕРТОВАНИЙ РЕСУРС»

Головою партії регіонів ще до недавня був голова Державної податкової адміністрації. І це всіх задовольняло, особливо тому, що саме створення такої партії було фактом реалізації Найвищої Адміністративної Ідеї.

Але раптом (знову раптом?) Найголовніший Адміністратор держави оприлюднив через ЗМІ своє не дуже прихильне висловлювання щодо Податкового Адміністратора; на предмет того, що лідерство в партії погано узгоджується з потужними фінансами, якими водночас оперує цей адміністративний партлідер-службовець.

Навряд чи ми дізнаємося, що при цьому (або перед цим) було сказано в адміністративному міксобойчику, тобто за межами широкого ефіру. Бо нині, після зникнення майора Мельниченка з високого кабінету (разом із плівками записів розмов у цьому кабінеті), навіть дружня порада Адміністратора своєму найвідданішому партнерові у спільному інтересі вже перетворюється у державну таємницю найвищої ваги.

Тому на поверхні залишилася знайома теза про те, що мовляв, народ може це неправильно зрозуміти. Тобто факт поєднання грошей з адміністративною партією. І тоді, швиденько (бо протягом кількох останніх хвилин з'їзду партії), держслужбовця Азарова поміняли на держслужбовця Семиноженка.

Народ, якраз, добре зрозумів цю рокировку на передвиборчій кон'юнктурно-політичній шахівниці. Особливо після того, як з цього при-

ЛЕКСИКА ВЛАДИ

воду висловилися головні фігури цієї адміністративної комбінації.

Микола Азаров: *"Щоб уникнути політичних спекуляцій у використанні, начебто, адміністративного ресурсу — а ми зацікавлені, щоб зробити вибори прозорими, чесними — я й ухвалив таке рішення. Тобто, на час передвиборчої кампанії, я — безпартійний"* (переклад з російської; магнітний запис Бі-Бі-Сі).

Можна лише подякувати пану Адміністратору за відвертість. Бо нам, котрі вже давно живуть у сфері політичних спекуляцій, якраз легко зрозуміти оце *"ми зацікавлені, щоб зробити вибори..."* Ясно, що адміністраторам треба *"зробити вибори."* Зараз про це тільки й говориться. Чи вони *"зроблять"*, це ще побачимо, бо й від нас залежить багато чого. І адміністратори, знаючи це, тому так серйозно до *"роблення"* готуються.

Але чи не занадто тут ризикує сам пан головний податківець? Ні, не тоді, коли ставить під сумнів наявність офіційно визнаного адміністративного ресурсу, додаючи до цього сором'язливе *"начебто"* і, водночас, саме цим породжуючи сумнів про щире бажання зробити вибори *"прозорими, чесними"*. Чи не ризикує, чи не ставить себе вище Президента, коли стверджує, що *"...я й ухвалив таке рішення"*? Бо ми знаємо, хто ухвалює рішення в нашій державі, навіть якщо йдеться не про високу голову адміністративно створеної політичної партії, а

про голову одного, окремо взятого журналіста.

У кожному разі, важко погодитись із твердженням, що відхід пана Азарова від партії *"на час передвиборчої кампанії"* суттєво сприяє більшій прозорості виборів, а також і з тим, що реальний зміст поняття *"партійно-безпартійний"*, як і його тимчасовість, не належить до сфери політичних спекуляцій. Судячи з наведеного висловлювання, партія в цьому випадку сприймається і трактується не як спільнота ідейно переконаних людей, а як засіб і форма тимчасової організації адмінресурсу.

Свого колегу з адмінресурсу спробував виправити його наступник-партайгеноссе, віце-прем'єр Володимир Семиноженко: *"Наш ресурс повинен, так би мовити, бути сфокусований у ресурсі довіри виборців; бути, так би мовити, конвертованим у ресурс довіри. І оцей ресурс — ... це... в ту роботу, яку всі ми виконуємо"*.

Як бачите, "виправив". Слід було б, звичайно, розшифрувати оце *"всі ми"*. А також *"у ту роботу"*. Проте мені чомусь здається, що саме МИ з вами, шановні читачі, у це *"ми"* не входимо. Так само, як і в *"ту роботу"*. Бо у нас з ними давно дуже різні роботи. Оскільки різні інтереси. Бо нам треба нашу національну державу будувати. Що будуть в Україні і вже збудували вони, ви вже добре бачите.

●

ВИБОРЧІЙ ТЕЛЕГРАФ

31 ГРУДНЯ 2001 РОКУ В УКРАЇНІ РОЗПОЧАЛАСЯ ВИБОРЧА КАМПАНІЯ

Ось що повідомив журналістам голова ЦВК Михайло РЯБЕЦЬ:

— Ухвалено проект постанови про орієнтовну середню кількість виборців в одномандатних виборчих округах та утворення одномандатних виборчих округів для проведення виборів народних депутатів України 31 березня 2002 року.

— Вирішено створити 225 одномандатних округів для проведення виборів із зазначенням їх меж, номерів та кількості виборців. Орієнтовна середня кількість виборців в одномандатних виборчих округах, за його словами, повинна становити 170 тис. 75 осіб на округ.

— Співробітники ЦВК "і 31 грудня, і 1 січня, і всі інші дні" працюватимуть у робочому режимі, "незважаючи на Святий вечір і Різдво Христове". "Для нас ці свята пройдуть в Центрвибор-

чкомі".

— Переважна більшість одномандатних виборчих округів на території України, які були затверджені ЦВК сьогодні, "не зазнали суттєвих змін і затверджені у тих межах, у яких вони були створені під час проведення минулих виборів".

— Змінена кількість одномандатних виборчих округів у Херсонській (було 5 — стало 6) та Закарпатській (було 6 — стало 5) областях. Це пояснюється тим, що за даними Державного комітету статистики України, кількість населення у цих регіонах з часу проведення минулих виборів змінилась. Також змінилися межі виборчих округів у Києві, що пов'язано з недавною адміністративною реформою у столиці, коли з 14 районів було створено 10.

6-7 СІЧНЯ ВІДБУДЕТЬСЯ ЖЕРЕБКУВАННЯ ЩОДО УЧАСТІ В ОКРУЖНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ ПАРТІЙ, ЯКІ НЕ ПОДОЛАЛИ 4 % БАР'ЄР НА МИНУЛИХ ВИБОРАХ

Орієнтовно 6-7 січня відбудеться жеребкування між партіями, які не мають своєї фракції у парламенті і не пройшли 4% бар'єр на минулих виборах, щодо включення їхніх представ-

ників до складу окружних виборчих комісій.

Про час і місце проведення жеребкування буде повідомлено додатково.

СОЦІОЛОГИ ВІДЗНАЧАЮТЬ: ДЕДАЛІ БІЛЬШЕ УКРАЇНЦІВ ВИРІШУЮТЬ БРАТИ УЧАСТЬ У ВИБОРАХ-2002

У майбутніх виборах до Верховної Ради мають намір узяти участь 83% громадян України, при цьому зростає частка українців, які впевнені у такій необхідності, що підтверджують соціологічні дослідження. Про це заявив директор Українського інституту соціальних досліджень Олександр Яременко на прес-конференції "Соціально-політичні та електоральні орієнтації громадян України" в УНІАН.

Як зауважив О. Яременко, суттєва відмінність виборів 2002 року від попередніх полягає в тому, що намір узяти активну участь у виборах декларує молодь. Зокрема, частина з них має намір підтримати нещодавно створений Блок української молоді, якому вже нині симпатії віддають 3,5% опитаних. На думку О. Яременка, такий результат свідчить про те, що молодь під час майбутніх виборів "буде досить вагомим чинником, і сама розраховує взяти активну участь у виборчій кампанії".

За інформацією інтернет-видання громадського руху "За доброчесність у політиці", на минулих парламентських виборах 29 березня 1998 року на виборчі дільниці прийшло 70,78% українських виборців.

ЯКБИ ВИБОРИ ВІДБУВАЛИСЯ ЗАРАЗ, ВИБОРЧІЙ БАР'ЄР МОГЛИ Б ПОДОЛАТИ ВІСІМ ПАРТІЙ І БЛОКІВ

Шанси подолати 4-відсотковий виборчий бар'єр на майбутніх парламентських виборах у грудні мали вісім партій і блоків: Комуністична партія України, блок "Наша Україна", Всеукраїнське політичне об'єднання "Жінки за майбутнє", блок "За єдину Україну!", Партія зелених України, блок партій "Яблуко" і "Красива Україна", Блок Юлії Тимошенко і Соціал-демократична партія України (об'єднана). Про це заявив директор Українського інституту соціальних досліджень Олександр Яременко на прес-конференції в УНІАН.

Серед політичних сил, здатних нині подолати 4-відсотковий виборчий

бар'єр, виборчий блок "За єдину Україну!" і ПЗУ, які здобули по 6,1% симпатій виборців. Зростання рейтингу блоку "За єдину Україну!" О. Яременко пояснює як активізацією співпраці блоку зі ЗМІ, так і приєднанням до блоку очолюваної прем'єр-міністром Анатолієм Кінахом Партії промисловців і підприємців.

За словами соціолога, подолання виборчого бар'єру блоком "Яблука" і "Красивої України" (3,7% опитаних), Б'ЮТ (3,3%) та СДПУ(О) є "більш проблемним".

УНІАН

●

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЧОЛОВІКА РОКУ

Український інститут соціальних досліджень та Центр "Соціальний моніторинг" 26 грудня 2001 року оголосив, що "Чоловіком року" визнано Віктора Ющенка. Питання до респондентів звучало так: "У нашій країні вже стало традицією визначати "чоловіка" та "жінку" року, тобто найбільш яскравих особистостей року, що минає. Скажіть, будь ласка, кого Ви вважаєте в Україні ...?" Віктор Андрійович зібрав переважну кількість голосів і став Чоловіком 2001 року. "Жінкою року" визнано Юлію Тимошенко.

Щиро радіючи за Віктора Андрійовича, не можу не дивуватися умовності назви номінації, бо Чоловіком народжуються на все життя. Отож і в 2000-му, і ще раніше, і в 2002-му, і далі, і скільки житиме, Віктор Ющенко буде Чоловіком, — саме з великої літери. І дай йому, Боже, здоров'я, сил і наснаги на многі літа! Одначе маємо привід говорити сьогодні про Віктора Ющенка як про яскраву, самобутню особистість, що проявилася в Україні на зламі тисячоліть, в 2001 році. Його прем'єрство — голосне не з його ініціативи, — скоріше від істеричних рулад заздрисників і супротивників різних рангів і рівнів. Ну не могли вони стерпіти, що бабусі з далеких, відімкнених від електрики сіл знову повірили в існування світла і пенсії! Вклоняємося їй вам, вороги: ви привернули увагу навіть збайдужілих і захопили душ до цього Чоловіка. Ви дали змогу навіть іронічним інтелектуалам зупинитися й оглянутися навкруги, аби зрозуміти, що не все живе, генетично українське, знищене в цьому цинічному, агресивному, антинаціональному світі. Виявляється, що можна бути Професіоналом і не втратити дитячого світосприйняття й доброго серця; можна обіймати другу за значимістю в державі посаду і дивитися на світ очима, здатними сприймати біль багатьох людей як власний; не ставати на словесні котурни, кидаючись демагогічними фразами, або ж заплутуватись у напівсензі, киплячи від ненависті до всіх, хто має власну думку, а говорити МИСЛЯЧИ, намагаючися зрозуміти тих, хто хоче почути.

Нападки гучнішали, газети "демократів", зелених від злості і від "капусти", перекуплені теле- і радіоканали "поливали" прем'єра Ющенка жовчю і компроматом, а люди, народ України, не маючи змоги відповісти, все більше його **любили**. Любили, бо збагнули, кого і за що мають любити. Бо, так само, як і Віктор Ющенко, хочуть ладу в своєму господарстві і вірять, що цей лад можливий. Що достаток, прийшовши в український дім, загоїть українські проблеми. Врешті, їм набридло роздивлятися індиків і василісків на телеекрані, вони хотіли побачити там нормальне обличчя Чоловіка, здатного печалитися, задумуватися, розгублюватися, але — ніколи! — не бризкати

власним гнівом у загальний біль і гнів. І — дочекалися цього Чоловіка.

Його провокували — згадайте, як відбувалося усунення Віктора Ющенка з прем'єрства, — але він вийшов на трибуну і зійшов із неї зі словами "Христос воскрес!", (дійство відбувалося у дні Великодня), бо, як християнин, бажає добра навіть тим, хто його не розуміє. Слухаючи Віктора Ющенка, для себе особисто я виділила три його принципи. **Перший:** чиста, соціально спрямована політика, здатна змінити Україну. **Другий:** Україна потребує світла — як категорії духовної, бо його боїться всяка нечисть. **Третій:** одинадцяткою Господньою заповіддю для себе він вважає "Не бійся". (До речі, "Не бійся" в Біблії повторюється понад 2000 разів). Що ж, Чоловік, який вибудовує своє життя, сподіваючись, що наступний день зробить щасливішим старого чи малюка, який прагне світла і для кого світло — зброя, Чоловік, який не знає страху, і християнин, що живе в магічному колі Різдва-Великодня, заслуговує на довіру.

Попри плакатність образу, який, — мимого його волі і без будь-яких зусиль, — складається, Віктор Андрійович вперто не піддається стандартизації. Він завжди трішки несподіваний, схильний до імпровізації, натура художня і яскрава. Але, — твердий у своїх переконаннях, послідовний у слові. Його можна назвати сільською дитиною, і це не буде відхиленням од біографічних даних чи суперечністю людським уподобанням: весняні перелоги, квітучий сад, хліборобська нива викликають у нього споконвічні селянські почуття, в яких переплітаються "красиве і корисне", ті самі "два рівних крила", що, за словами Максима Рильського, роблять людину щасливою. Віктор Ющенко — інтелігент у другому поколінні, його батьки — вчителі, а сам він за родом своєї діяльності та обраною професією, а тепер і політичною справою доречно і вмотивовано виглядає серед досвідчених політиків, банкірів, урядовців, — Ющенків інтелект дозволяє йому бути природним, розкутим, переконливим у будь-якому світовому елітному товаристві. Він багато читає, прізвища українських письменників, художників, науковців, зірок виробництва для нього не лише знані, але й осягнені, а їхня творчість і діяльність — частина його знань. Його люблять діти, йому симпатизують жінки, довіряє молодь.

Мені здається, що його улюблений музичний інструмент — скрипка, кольори — білий і зелений, що він однаково любить степ і гори, що Україна для нього — єдине можливе життєве середовище.

ПРИ СВІТЛІ

Володимир Яворівський: *Хочеться, Вікторе, поговорити про глибоко особисте, — скажімо, яким ти себе відчуваєш? Хочеться, мабуть, Богданом Хмельницьким. Але ж Богдан Хмельницький був різним. І той, що йшов на битву під Жовтими Водами і переміг. І був Богдан під Берестечком... Чомусь я ще подумав про хлопців, які полягли під Крутами. Підходить одна якась з цих моделей, чи це щось інше, чого я тут не назвав?*

Віктор Ющенко: Я переконаний, що щось інше. І хотів би відштовхнутися від того, чого дуже часто нам бракує — відчуття потреби ефективної влади. Для чого нам влада? Весь демократичний світ, як правило, проводить одну паралель: для того, щоб тобі краще жилося. В нас закладена, якщо про прагматичну сторону говорити, — тяга до кращого життя. Це називається прогресом: я хочу завтра жити справді краще, ніж учора, ніж я живу сьогодні. Але для цього треба зробити ряд суспільно організованих дій. Одна із них — це політика. Ми всі переконані в тому, що соціальні стандарти — це лейтмотив будь-якої політики. І я ще раз хо-

вдів, як зробити добру господарку і ви автоматично відповісте на питання, як дати людям добру пенсію. Але, — і в цьому найголовніше, — і, найперше, — соціальна справедливість, соціальне забезпечення, і друге — ефективна, прозора, чесна, некорумпована економіка — це є результат чистої політики. Іншого прикладу, іншого шляху немає. Якщо ми хочемо жити краще, якщо ми хочемо бачити чесну економіку, нам треба говорити про адекватну їй владу. І ось ми дійшли до того, що місце і роль політичного вибору для нас сьогодні не менш важливі, ніж бій під Берестечком, під Жовтими Водами, чи похід хлопців під Крути проти війська Муравйова. Ми сьогодні говоримо про моральний вибір, який дає — вкотре! — нам шанс.

Давайте пригадаємо, коли українська демократія програвала? Вона програвала, як правило, тоді коли була роз'єднана, була в розбраті. Нас дуже добре ділили. Нас ділили і по вірі, і по слову, і по географії, по заможності...

В. Яворівський: *Я вже колись казав, що у вісімдесяти нас ще розділили на мис-*

Діалог Володимира Яворівського з Віктором Ющенком

чу пригадати слова Франца-Йосипа, якого дуже шанують у Європі: "Соціальна справедливість — фундамент нації". Отож, найбільше моє бажання, аби на представника влади ми дивилися як на ефективного сучасника, котрий дає відповідь — яким життям ми живемо. За ким, по кому ми будемо жити? За Богданом Хмельницьким? Ми можемо взяти уроки у Богдана Хмельницького, але ми не повинні забувати, що ми живемо в ХХІ сторіччі. У нього був свій час і свій вибір. Сьогодні говорити про події під Крутами — це говорити про свою позицію і свою мораль.

Крутяни йшли свідомо на погибель, але це був свідомий вибір — верховенство моралі над життям. І саме мораль національна примусила цих триста хлопців, які полягли під Крутами, зробити цей вибір.

Я хочу перекинути місточок у дещо іншу площину. Від нас не вимагається сьогодні життя віддавати. Навіть крові не вимагають — здати по двісті грам, аби цією ціною забезпечити благополуччя для України. Від нас вимагається чітка, свідомо політична позиція: той вибір, який ми повинні зробити. І я переконаний незмінно в одному: соціальну справедливість і високі соціальні стандарти може дати ефективна економіка. Я не хотів би часто посылатися на висловлювання великих людей, але хочу зацитувати Індіру Ганді: "Найтяжчі соціальні болячки лікуються здоровою економікою". Дайте відпо-

лячих, інакомислячих та немислячих...

В. Ющенко: Так, це теж хороший приклад. Бо всі, хто ділив, добре розуміли: роздрібненою отарою легко управляти. Як тільки виникає моноліт, як тільки виникає згуртованість, — а вони виникають навколо ідеї, вона цементує бізнес, віруючих-невіруючих, тих, хто на сході, на заході народився, — як тільки з'являється ідея, навколо якої гуртуються демократичні сили, це і є шанс на серйозну політичну заяву, на серйозне політичне "его", — серйозну перемогу. Це надзвичайно значущі речі, які ми враховували, коли формували політичний блок "Наша Україна". Я хотів би звернути увагу на цей — просто! — парадокс: ми живемо в демократичній країні, де десять років розбудовуємо демократію, і — жодного року! — в парламенті не було переваги демократичних політичних сил. Скажіть, будь ласка, як можна в Україні прийняти новий пенсійний закон, якщо за нього не знаходиться 226 голосів у Парламенті?! Сьогодні надвеликим завданням в Україні є, — як зібрати до купи демократичні сили.

В. Яворівський: *Щоб розбрат не чинився в рядах демократів...*

В. Ющенко: Так, і ми б працювали сьогодні на тому полі, яке ми традиційно віддаємо лівим. Це не поле комуністів, повірте! Якщо люди традиційно голосували за комуністів, то це не говорить про їхні комуністичні переконання. Голосування те не ідейне,

РІЗДВЯНОЇ СВІЧКИ

ЗНАК НАДІЇ-ВІРИ

Вікторів Ющенко

Присутенів вкраїнський
наш Едем —
“Маленький українець” під конем.
Господареві отчої землі
Тавро плебея ставлять на чолі.

Вже ненаситці п'ють хмільне вино.
Із келиха чужого? Все одно.
Гарцює тат: ханжі, злодюжки-дуки
Золотоусі та золоторуки.

Бряжчать в їх волах
злото й “ордени”...
О витримай, вкраїнцю, не стогни —
Де погляд твій зачаєно уклук,
Надії-Віри народився Знак.

Засяяло. Зійшло над світом
На зламі правдоньки і лжі.
На вістрі темряви і світла
Ми балансуєм — на межі.

Всевишня Воля засвітила
Нам із обітниці небес,
Аби прозріли і дозріли,
Аби побачили себе:

Дорога бита-перебита,
Якою йдем — не перейдем.
Орда сичів, що діловито
Пообсідали наш Едем...

Аби, нарештось, збагнули,
Бо ще ж не знаєм до пуття,
В чийх кишнях потонули
Ключі від воленьки-життя.

Засяяло. Зоря зоріє.
Молюсь: не бійся і борись!
І ми прозрієм і дозрієм,
Допоки з нами ти еси.

Тамара ЖУРБА,

с. Іванівка

Долинського району
Кіровоградської обл.

це — соціальне голосування.

В. Яворівський: Комуністи збирають
голоси на полі злиднів...

В. Ющенко: Отож, виходимо на круги
своя: нам потрібна ефективна політична
система. Для неї ми повинні скласти демок-
ратичний гурт, ті сили, які мають демокра-
тичну орієнтацію, які здатні розбудувати Ук-
раїну.

В. Яворівський: Ще одна тема, якої ми
торкнемося з тобою. Я, отримавши близь-
ко двадцяти тисяч листів у відгук на свої
радіопередачі, — у мене моя сільська хата
закладена ними, — всі я їх перечитав і
прийшов до висновку: сьогодні навіть кож-
на сільська бабуся знає, що треба зробити
для того, аби вивести Україну з того бо-
лота, у якому ми так давно застрягли...
Рецепти ці напрочуд прості й доступні, які
ти, економіст і банкір, знаєш глибоко, а
люди формулюють ось так: заборонити
владі на всіх рівнях красти, чиновникам не
брати хабарі, правоохоронцям чесно вико-
нувати свої обов'язки, політикам — гово-
рити народові правду, злодіїв — посадити
за грати. Ось така проста програма, мож-
на назвати її й популістською. Але я вже
говорив не раз: Ющенко не зробив чуда.
Він лише відважився одігнати кількох —
найжирніших! — свиней від державного ко-
рита. І розрахувався з пенсіонерами, бюд-
жетниками, збільшив пенсії...

Блок “Наша Україна” у виборчій кампанії
діє наче алогічно — багатьом так здається.
Відмовляється од модної нині опозицій-

Віктор і Катерина

ності, від критики нинішньої влади, що є
непопулярним серед народу... Коли поми-
ляюся — спростуй, — а, натомість, про-
понується чисто позитивістська програ-
ма... Чому прийнято таке рішення, — від
страху перед владою?

В. Ющенко: Категорично: ні! Я не люб-
лю революцій. Але я люблю ви-
бір: або ми будуюмо барикади,
або ми будуюмо Україну. Давайте
вибирати. Будувати барикади
ефектніше. Я розумію опозицію і
її позицію. Я не засуджую і не
критикую її — мені почуття опо-
зиційників зрозумілі. Я не оригі-
нальний, і до діючої влади став-
люся з претензіями. Але обста-
вини дозволяють нам зробити
вибір, так давайте його зробимо!
Давайте говорити про те, що у ко-
гось є одна програма, а в діючої
влади — інша; ще в когось —
третя, альтернативна програма.
Давайте говорити про те, наскільки
наша програма є сильнішою,
вдалішою, що це та програма,
яка дає відповідь на всі ті клопо-
ти, які в нас є.

Я говорю з тієї позиції, що
“Наша Україна”, як політична си-
ла, знає проблеми і знає шлях їх
розв'язання. Хочемо мати ефек-
тивнішу владу — почнемо від
себе!

В. Яворівський: Годі про по-
літику, годі! Добре сказала Ліна
Костенко, мені ця фраза дуже
подобається: “Не час минає, а
минає ми...” Як би там не було,
але я, принаймні, вже відчуваю

ті дні, яких так
мало в цій життє-
вій суєті: Новий
рік, Різдво, запах
гарячого воску із
запалених сві-
чок... Колядники
під дверима... Дні,
коли забуваєш про
все і маєш можли-
вість подивитися
собі в душу: від чо-
гось очиститися,
в чомусь — ствер-
дитись... Дуже
люблю ходити на
всеношну — і на
Великдень, і на
Різдво — коли не-
має доколя тебе
ніякої суєти, коли
ніби торкаєшся
пучками вічнос-
ті... Наближа-
ються такі дні.
Вікторе, в ці дні
щось згадується,
— хочеться відчу-
ти себе малень-
ким колядником
— пам'ятаєш се-
бе таким? Мені
запам'яталося, як
старші хлопці
йдуть попереду, а
ми, малі, десь у
хвості, підспівува-
ли. Пригадую, сніг,
зоряне небо, свій
маленький ху-
тір... Здавалося б,
що це свято зов-
сім розтрощила
влада, але ж ні, —
щоразу на Різдво
варили традиційні
кутю і холодець,
— все це робило-
ся, але підпільно...
Що в тебе, Вікто-
ре, пов'язане з Різ-
двом? Не сьогодні-
нішній Ющенко, а

ось той, маленький хлопчина, який шукав,
де його земля — не міг знайти, бо з одно-
го боку — Росія, а з другого — Польща...
Повернись туди і розкажи — як це було?..

В. Ющенко: Це був такий романтичний
період у житті, — хоча й багато інших світ-
лих моментів було, але ці магічні дні Різдва

Мамо, я Вас люблю!

Христового — особливі. Але й у моєму селі
це було глибоке підпілля: родина вчителів
не мала права святкувати Різдво!

Але моя пам'ять свідчить, що це були
особливі, магічні дні: ти перебував у такому
очікуванні! Здається, що всі інші дні року
менш вартісні, — вони не приносять тієї
благодаті і не дають тих сподівань, що дає
Різдво, різдвяні свята.

Я пам'ятаю, як мене мама рано-рано бу-
дила і виряджала колядувати чи щедрува-
ти, — це треба було зробити так, щоб тебе
ніхто не бачив. Я міг побувати в семи-вось-
ми дворах — у родичів. Дядьки, дідусі, хре-
щені батько і мати... І якби ще на цьому
клопоті закінчувалися (сміється), а то при-
ходжу додому — маленький, рахувати не
вмію. Розкладу на печі копійки, — що тоді
давали? Найбільше — п'ять копійок, дехто
давав “білі рублі” — ювілейні. І я їх розкла-
ду на печі, починаю дивитися: що ж мені ви-
бирати? Приходить старший брат Петя і ка-
же: — Вітя, давай домовимося. Ось дивися
— жовті гроші — це золоті гроші. Ти бери
собі золоті, а мені давай срібні (сміється)...

Та вертаюся думками в сьогодні і ду-
маю: як зробити так, щоб ті люди, які в мо-
єму селі нині живуть, особливо малеча,
особливо те покоління, яке змінило мене,
— щоб їм не дісталося те, що дісталося
мені в поганий спадок... Перша відповідь
— повернути православні традиції, право-
славну віру. Для мене особисто це почина-
ється з відбудови у моєму селі церкви. Для
мене й мого брата це є принциповий, мо-
ральний, християнський обов'язок. Поста-
вити церкву Першоапостола Андрія, — ми
її будуюмо вже років чотири, надіюся, що
скоро відкриємо. Іменем нашого батька ми
хочемо її назвати, бо для мене мій батько
— герой. Знаєте, я йому вдячний усе жит-
тя, що він ніколи не знімав із покуття ікону!
Скільки він переслідування отримав за те,
що в нас завжди висіла ікона! Так от, ми хо-
чемо поставити, в пам'ять про нашого
батька, церкву Андрія Первозваного. Ми
хочемо відкрити ще й два приділи — Кате-
ринівський і Георгіївський, бо в нашому се-
лі колись були Катеринівська і Георгіївська
церкви. Хочемо відкрити суботню школу у
нашій церкві і повернутися до тих тради-
цій, які, я переконаний, стануть родовим
корінням і моральним Законом для май-
бутніх наших поколінь.

В. Яворівський: І останнє, Вікторе.
Де буде твоя мама на Різдво? В селі чи в
тебе?

В. Ющенко: На жаль, вона буде в селі.
Як була всі ці роки, — вона категорично не
хоче ні в Київ, ні в якесь інше місто. Нам її
дуже не вистачає. Мені б хотілося, аби вона
була біля мене, біля моїх дітей, своїх онуків.
Але... Це також життєва позиція: вона хоче
бути в себе дома, на своїй господарці, де бі-
ля неї її курочки, два кабанчики, дві кізочки
— той невеличкий світ, яким вона опікуєть-
ся.

В. Яворівський: Скажи щось мамі...

В. Ющенко: Я їй можу повторити те, що
кажу кожного разу, коли приїжджаю, коли
дивлюсь на неї, маленьку, тоненьку... Мамо,
я Вас дуже люблю! Дуже вдячний долі, що
Ви є. І хочу, щоб Ви були з нами якомога
довше. Ми часто говоримо, ми постійно ду-
маємо про Вас і ми Вас дуже любимо!

В. Яворівський: Я думаю, Вікторе, що
наша Україна — це теж наша мати, то
твої слова стосуються і всієї матері-Ук-
раїни...

В. Ющенко: Так. Кожного дня ми біжи-
мо на роботу, у нас дуже багато планів, —
на все не вистачає часу. Кінець-кінцем,
приходить вечір, ти йдеш додому — зами-
кається це коло. Сам себе питаєш: чого
ти бігаєш? Чому ти служиш? Чого хочеш
добитися черговим днем свого життя? І
доходиш висновку: вся ця суєта має сенс
лише в одному випадку. Коли все це ро-
биться задля того, аби в завтрашньому
дні ми були щасливіші. Щоб той достаток,
та гармонія, ті соціальні, духовні і мораль-
ні критерії досягали своєї результативнос-
ті на українській землі. Велика опора кож-
ного з нас — це своя родина. Мені б дуже
дуже хотілося, щоб у нас, у всього україн-
ського народу були родини щасливі, замож-
ні, і щоб там завжди було тепло і була ра-
дість.

Щоб там завжди горіла ота свічечка різ-

— *Раулю Шалвовичу, хто вони — ці абхазы, котрі нібито так ненавидять грузинів, а грузини нібито ненавидять їх? Що стоїть за цим, мало зрозумілим з точки зору здорового глузду, конфліктом? Що досі не поділять ці два народи?*

— У духовно-історичному контексті абхазы завжди розглядалися як частина грузинського народу. Це була гілка нашої нації, так само як мегрели, свани, карти. Так в етнокультурному аспекті й відбувалось. Із незапам'ятних часів Абхазія входила до складу Грузинського царства, правда, як окреме князівство. Втім, Царство, в цілому, з різних князівств і складалося. До речі, титул усіх царів об'єднаної Грузії починався саме так: "Цар абхазів, кахетинців..." тощо. Територія сучасної Абхазії забудована грузинськими храмами, історичними пам'ятками, де збереглися грузинські ікони, фрески, написи, які свідчать про те, що там панівною була виключно грузинська культура. Абхазька абетка, наприклад, створена на початку ХХ століття, діями, між іншим, також грузинської культури. Протягом століть, і це зафіксовано у безлічі документів, правителями Абхазії були князі Шервашідзе. А могила одного з великих грузинських царів Баграта — в абхазькому селі Бедія. Там досі існує і міст, збудований царіцею Тамар у ХІІ столітті. Перелік знакових фактів може бути нескінченним. Мутація абхазького етносу почалася з ХVІІ — ХVІІІ століть, коли внаслідок міграції північно-кавказьких племен до нашого Причорномор'я виникли своєрідні переселенські "гібриди" з місцевим населенням, нащадки яких і перетворилися у войовниче крило нинішніх сепаратистів. Цікаво, що їхня самоназва зовсім не "абхаз", а "апсуа".

На початку ХІХ століття, коли Росія приєднала до себе Грузію, значна частина Абхазії була мусульманською, хоча це — давньохристиянська земля, де проповідували Андрій Первозваний і Симон Кананіт (останній, за переказами, там і похований). Із приходом Росії перед послідовниками ісламу постало питання: з ким бути? Їм була надана можливість полишити рідні оселі й емігрувати до Туреччини. Ця міграція за релігійними переконаннями відома під назвою мугаджирство, стала великою трагедією для абхазів та спорідненого з ними племені убіхів (зацікавленого читача можу відіслати до книги відомого абхазького письменника Баграта Шинкубі "Останній з тих, хто пішов", що видана російською мовою), яке за півтора століття асимілювалося з турками повністю.

Росія, ставши повноправним володарем Кавказу, в тому числі й Грузії, вдалася до випробуваної політики: розділяй і володарюй. Для цього абхазів не брали до армії, не обкладали податками тощо. Поступово бути абхазом стало вигідним соціальним привілеєм. Наслідок не забарився: місцеві грузини почали записуватися абхазами, бо це гарантувало державний захист від багатьох неприємностей. За рахунок цієї простої арифметики відбулося кількісне збільшення абхазького населення, заповнення того вакууму, що виник після від'їзду мугаджирів.

Зі встановленням Радянської влади в Грузії Абхазія стала автономною республікою, що певними повноваженнями вирізнялася серед інших радянських автономій, які, по суті, були фіктивними. Там функціонували обком, Верховна Рада, Рада Міністрів, Абхазький університет, інститути, творчі спілки, театри, видавництва, преса, радіо і телебачення, абхазька мова поряд із грузинською мала статус державної. Незважаючи на те,

що самих абхазів було 17 %, а грузинів 47 %, майже всі керівні посади в республіці віддавали саме абхазам. Таємні суфлери з імперського центру їх увесь час перекопували в небезпеці "грузинизації" краю і водночас проводили успішну русифікацію. Абхазьку абетку, побудовану на основі грузинської, що найбільше відповідала фонетичним особливостям мови, замінили російською, додавши до неї кілька химерно-хвостатих літер, а мовою міжнародною спілкування де-факто зробили російську. Абхазія як "Всесоюзна здравниця" фактично перетворилася на ватчину Москви, без згоди якої Тбілісі

Кавказ, оспіваний ще генієм Тараса Шевченка, і до сьогодні залишається "гарячою землею". Навіть нічого не змінилося відтоді, як друг поета Яков де Бальмен пролив тут свою "кров добру, не чорну" заради інтересів російської корони. І на півночі, і на півдні цього благодатного краю знову конфлікти, розгул ворожнечі й ненависті.

Мій співрозмовник — людина, втаємничена в усі складні перипетії грузино-абхазького конфлікту, поет, перекладач, журналіст, учений, державний діяч Рауль Шалвович Чілачава, крізь серце якого проходять долі його земляків, кинутих у прірву безглуздої ворожнечі. Він живе і працює у столиці України, хоча й тужить за рідною Грузією, де народився і виріс. У 1965 — 1970 рр. вчився на факультеті журналістики Тбіліського державного університету, стажувався в Київському державному універси-

заворушення. Абхазькі націонал-екстремісти влаштували погром місцевої філії Тбіліського державного університету, вбили кількох грузинських активістів. Абхазів негайно наслідувала Південно-Осетинська автономна область, існування якої взагалі було політичним нонсенсом. (З легкої руки більшовиків споконвічний грузинський край Самачабло через те, що там проживала незначна частина осетин, було оголошено їхньою автономною областю. До речі, поділ Осетії на Північну і Південну теж чистісінька більшовицька вигадка. Осетія — одна, і вона розташована там, де й була завжди зі столи-

теті ім. Т. Шевченка, опановував українську мову і літературу. Був заступником міністра у справах національностей та міграції, тепер — перший заступник директора Державного департаменту у справах національностей та міграції. Рауль Чілачава — член Спілок письменників України та Грузії, доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка, академік Академії національних та соціальних відносин Грузії, заслужений діяч мистецтв, лауреат міжнародної премії ім. В. Винниченка, премії ім. М. Рильського та комсомолу Грузії. Автор понад 70 книжок поезій, перекладів, публіцистики та

під контролю Грузії. До того ж, там сконцентрувались опозиційні до Державної ради сили, проти яких, по суті, й були введені війська. Цим моментом дуже вдало скористався абхазький лідер В. Ардзинба, котрий розцінив ситуацію як окупацію з боку Грузії. З юридичної точки зору, ні про яку окупацію мови не могло бути, адже, за Конституцією, війська мають право пересуватися по всій території країни. Так чи інакше — почалося збройне протистояння, яке переросло у справжню війну. Сьогодні вже відкрито пишуть і говорять (у тому числі і в Росії) про те, що грузинам фактично протистоя-

ки. Сепаратисти прагнуть якнайшвидше витравити грузинський слід з абхазької землі.

— *Чого вони, зрештою, домагаються?*

— Я краще вам скажу, чого вони вже домоглися. Посварили народи, які мають тисячолітню спільну історію і культуру. Там уже все розкрадено, розтринькано — панують руїна та зневіра, злидні та наруга. Немає світла, води, газу, понищена інфраструктура. Ніякої реальної влади — сепаратисти тримаються тільки на чужих багнетах.

— *Ви маєте на увазі російських миротворців?*

— Я так однозначно не сказав би, хоча очевидно, що миротворці неспроможні виконати покладені на них функції. Вони в основному виступають в ролі прикордонників, до того ж специфічних, бо стримують тих, хто прагне повернутися назад, додому.

— *Чи є хоч якась частина Абхазії, котра нині контролюється з Тбілісі?*

— Є невеличкий анклав у Кодорській ущелині, де живуть етнічні грузини — свани. Керує цим представник Президента Грузії, там розташовані й загони грузинських збройних сил, які сьак-так захищають населення. Час від часу вони (та й вся ущелина) стають мішенню якихось НЛО, що прилітають з боку Росії і скидають на них бомби. Так було, зокрема, в жовтні цього року, коли грузинський Парламент висловив недовіру російським миротворцям і зажадав їх виведення із зони конфлікту.

— *Я чула, що там ішлося про заміну росіян українцями...*

— Грузія не раз офіційно заявляла про це. Однак така процедура — річ не проста. Росіяни у нас перебувають за рішенням саміту СНД (мандата ООН вони не мають), а хто господар цієї організації, всім відомо. З іншого боку, постає питання — чи захоче Україна посваритися з могутнім сусідом заради крихітної Грузії. До того ж, таке рішення Києву доведеться провести через Верховну Раду, яка в нинішньому своєму складі навряд чи піде на цей крок.

— *Де ж тоді, на Вашу думку, лежить ключ урегулювання грузинсько-абхазького конфлікту?*

— У Грузії всі переконані, що в Москві. Про це каже і президент Е. Шеварднадзе. Але ключ той за сімома замками. Заповітний "сім-сім" може пролунати лише тоді... Чесно кажучи, я не знаю точної відповіді. Спочатку здавалося, що досить Грузії стати членом СНД — і проблема розв'яжеться сама по собі. Розраховуючи саме на це, Е. Шеварднадзе, попри відчайдушний опір опозиції, зробив свою країну учасником співдружності. Взамін на цей жест "доброї волі" нещодавно Грузія отримала візовий режим із Росією. Домовлятися з північним сусідом стає все важче. Йому не подобається яскраво виражений прозахідний курс Тбілісі, зближення зі США, приєднання до НАТО, категоричні вимоги вивести військові бази. Грузія — одвічний регіон геополітичних та стратегічних інтересів Росії, і було б наївно гадати, що вона легко поступиться нею. Хоча В. Путін чітко заявив, що Абхазія — виключно внутрішня проблема Грузії, однак реальних кроків щодо послаблення російського тиску на Тбілісі досі не видно.

— *Чи може Україна відіграти позитивну роль у врегулюванні цього затяжного конфлікту?*

— Україна проводить послідовну дружню політику щодо Грузії, однозначно підтримуючи її територіальну цілісність і послідовно виступаючи за мирні переговори сторін. А трагічної осені 1992 року, коли десятки тисяч грузинських біженців застрягли на засніженому сванет-

наукових досліджень.

Рауль ЧІЛАЧАВА: «ЦЕ ВСЕ ПРОЙШЛО КРІЗЬ МОЄ СЕРЦЕ»

не міг замінити там навіть інструктора райкому. Всі фешенебельні на той час санаторії, пансіонати, будинки відпочинку чи творчості належали саме Всесоюзним організаціям-монстрам.

— *Чим же тоді були незадоволені абхазы?*

— Давайте не плутати абхазів і абхазьку зросійщену номенклатуру, для якої Тбілісі давно став зайвою ланкою між ними і Москвою. Номенклатура ж, як ви знаєте, явище інтернаціональне, вона не любить радитись із народом, хоча завжди говорить від його імені. До чого це призводить, ми вже побачили.

— *Що, на Вашу думку, стало останньою краплею, яка призвело до відкритої конфронтації і війни між грузинами та абхазами?*

— Причини конфронтації, як я вже пояснював, були закладені в традиційній російській політиці щодо Грузії і Абхазії зокрема. Рецидиви траплялися ще на початку радянської влади і після смерті Сталіна — у шістдесятих, сімдесятих роках, однак кульмінацією став т. з. "з'їзд абхазів" у селі Лихни в березні 1989 року. Це був час, коли грузинський національно-визвольний рух вустами своїх лідерів уже заявив про намір республіки вийти зі складу СРСР. Абхазія на це відповіла викликом — вийти зі складу Грузії. В Сухумі відбулися

цею Дзау-Джикау — за межами Грузії. Спрацювала міна уповільненої дії: в Тбілісі спалахнула потужна демонстрація протесту, яка закінчилася дев'ятого квітня саперними лопатками радянських солдат.

Невдовзі в Грузії відбулися перші на теренах колишнього Союзу багатопартійні вибори, на яких абсолютну перемогу дістав блок "Круглий стіл — Вільна Грузія". Президентом країни став колишній дисидент, син класика грузинської літератури, сам письменник і культуролог Звіад Гамсахурдіа. На жаль, бути при владі йому довелося недовго. У Грузії стався збройний переворот, було скинуто президента й розігнано парламент. Це призвело до безладдя, виникнення т. з. Державної ради, повернення з Москви Едуарда Шеварднадзе у малозрозумілому статусі Глави держави.

— *Шеварднадзе, наскільки я розумію, був людиною Кремля. Чому він не зміг загасити конфлікт?*

— На той час ситуація змінювалася. Російські "чорні полковники" були озвірілі на колишнього міністра закордонних справ СРСР, котрий, на їхню думку, причетний до розвалу імперії, радянської армії тощо. Тим часом прірва між Тбілісі та Сухумі поглиблювалась. Територія Абхазії реально вийшла з-

ли не абхазы, які не здатні на це з відомих причин, а добре озброєні російські солдати, офіцери, казаки, інструктори. Якщо Росія, яка в Тбілісі мала центр Закавказького військового округу, не дала Грузії жодної одиниці належного їй озброєння, то в Сухумі поставила все, аж до танків і літаків. Зрозуміло, з танкістами і льотчиками включно. Дуже ганебну роль у тій війні зіграла випещена в надрах КДБ конфедерація гірських народів Кавказу і чеченська банда на чолі з сумнозвісним Шамілем Басаєвим, які на гагському стадіоні влаштували футбол одрубаними головами грузинів. Ганебніший акт вандалізму важко уявити!..

— *Це ж генцид!*

— Так, але, як не дивно, досі не визнаний світовим співтовариством. ООН прийняла аж 26 чи 27 резолюцій з приводу Абхазії, однак вимогу Грузії визнати факт геноциду грузинів обійшла мовчанкою.

— *Що вам відомо про нинішню ситуацію в Абхазії?*

— За роки фактичної незалежності Абхазії, як я вже сказав, відбулася повна етнічна чистка — фізично знищено й вигнано з власних домів близько 300 тис. моїх земляків. Припинила функціонування грузинська мова — мова колишньої більшості населення. Триває, коли можна так висловитись, "абхазизація" місцевої грузинської топонімі-

ському перевалі, прилетіли українські військові гелікоптери і проклали до Кутаїсі “дорогу життя”. Невдовзі “абхазькі” грузини з’явилися в Україні. Я тоді був заступником міністра у справах національностей та міграції і прийом та облаштування біженців входив якраз у функцію нашого відомства. Відсутність законодавчої бази не завадила українському уряду зробити все можливе для полегшення долі тих скривджених людей, адже з цією метою Кабмін навіть прийняв спеціальну постанову.

— **Що для вас особисто означає Абхазія?**

— Абхазія для мене не просто невід’ємна частина моєї Батьківщини, а й мого серця. Там жив і в огоріж тисячолітньої грузинської церкви похований мій дідусь. Там жили мої тітки з родинами, зрештою, там жила моя єдина сестра. Сьогодні вони — жебраки, втратили все, що мали. Слава Богу, хоч самі живі залишилися. До речі, у мене є двоюрідні брати і сестри — абхазі, племянники моєї мами. Одна з її сестер мала чоловіка-абхаза. Ніхто ніколи не міг подумати, що між нами і абхазами виросте залізна стіна відчуження... Це жах якийсь!..

— **То хто все ж таки цей загадковий “абхаз”?**

— У Грузії “абхаз” завжди був синонімом чемності, толерантності, лицарства, порядності. Про добропорядну людину так і казали: він як справжній абхаз! І це була найвища похвала. Прочитайте роман К. Гамсахурдіа “Викрадення місяця” і ви зрозумієте, хто вони, справжні абхазі, і чи можуть вони бути ворогами грузин!

— **Так чому тоді вони так прагнуть до Росії? Адже щойно абхазьким прем’єр-міністром А. Джергенія було заявлено, що Абхазія подає заяву до асоційованого членства в РФ!**

— По-перше, Джергенія — це ще не весь абхазький народ. По-друге, при всьому бажанні Росія навряд чи на це погодиться. Існують все-таки певні міжнародні норми, якими вона не може нехтувати.

— **А якщо теоретично все ж припустити приєднання Абхазії до Росії?**

— Це означатиме, що Абхазія просунула свою голову у пашу лева. Через півстоліття вона не існуватиме ні де-юре, ні де-факто. Прикладом можуть служити народи крайньої півночі, де 1926 року жили десятки національностей, а зараз там одні росіяни з розкосими очима. Те саме чекатиме і на абхазів у “російському лоні”.

— **Як, на Вашу думку, складатимуться подальші грузинсько-абхазькі відносини?**

— Я глибоко переконаний, що сухумський сепаратизм не є волевиявленням всього 80-тисячного абхазького народу (До речі, скільки їх зараз, після братовбивчої війни та десятирічної розрухи, ніхто не знає.) Абхазами це нав’язали ті, хто любить чужими руками жар загрібати. Втім, протистояння вічно тривати не може. Потрібні свіжі ідеї, свіжі люди, не запламовані кров’ю, потрібна динаміка у переговорному процесі. Ми повинні вибачитися один перед одним за все, що принесло нашим народам стільки біди й нещастя. Ми повинні переступити через власне самолюбство й відновити наші братерські стосунки. Позиція Сухумі — відкидати будь-який варіант перебування в складі грузинської держави, навіть з найширшими повноваженнями — є, на мою думку, неадекватно далекоглядною і тупиковою. Вона може мати трагічні наслідки для Абхазії. І, на жаль, для Грузії також.

Розмову веде
Леся САМІЙЛЕНКО

Етері Басарія — член Національної спілки письменників України, випускниця московського Літературного інституту, прозаїк, автор численних книг і публікацій в Україні і за її межами. Пані Етері — представниця абхазького народу, яка волею долі пов’язала своє життя і творчість з Україною. Вона — українська громадянка, але кожним фібрим душі і серця переживає все, що діється в рідній Абхазії.

Коли в редакції з’явилося інтерв’ю шанованого мною Рауля Чіпачави і я ознайомилася з його точкою зору на грузинсько-абхазькі події, то одразу ж згадала колегу Етері: які почуття викличе в неї наша публікація? Врешті, вона

Етері БАСАРІЯ: «МИНУЛІ СТОЛІТТЯ БУЛИ ПРИХИЛЬНИШИМИ ДО НАС...»

має свою точку зору на ці події, і було б несправедливим позбавити її можливості висловитися на сторінках нашої газети. Адже діалог завжди містить більш раціональне зерно, ніж монолог. Третьому легше визначити істину, коли перед ним дві точки зору на одну проблему. Повсякчас

прагнучи покликати наших читачів до співпраці з газетою, останнє слово ми залишимо за ними. Отож, варто поміркувати над проблемами, які, на перший погляд, видаються далекими. Ми звикли, що слово “шовінізм” стосується виключно росіян. І не помітили, як він набув регіонального виявлення в різних точках 1/6 світу, який звався Радянський Союз. До речі — СРСР було утворено 30 грудня 1922 року. Тобто, цього року — 80-річний ювілей цього, тепер уже колишнього утворення (принаймні, віримо, що колишнього). Тим часом Російська Дума готує законодавчу платформу для відновлення імперії, згідно з якою суб’єк-

тами Федерації можуть стати цілі регіони держав СНГ, якщо буде “волевиявлення” народу. Подібні “волевиявлення” активно стимулюються воєнними конфліктами, економічними провалами, міжнародними чварами... Тож чи не варто нам бути більш уважними до своїх міжнародних проблем, і не заплігуювати на них очі, вдаючи, що “нічого такого не відбувається”, а послідовно називати речі своїми іменами.

“Нема народів на землі малих. Мали є люди, тільки не народи”, — писав дніпропетровський поет Олександр Зайвий. Сьогодні ми бачимо, що малочисельні народи постають перед гігантськими проблемами — приклади Палестини та Афганістану аж занадто гарячі й красномовні. Кримські татари мають значніші проблеми, ніж росіяни в Україні, але ми терпляче вислуховуємо теревені про загрозу російській мові і культурі в Україні, — начебто існує десь інша земля, де українці можуть бути українцями...

Тож пропонуємо читачам “Слова Просвіти” стати активними учасниками діалогів з національного питання, праг-

Але картина дещо змінюється, коли “свої” починають стріляти з танків по мирному населенню, чи не правда? Не знаю, як діяли добровольці чеченця Басаєва. Не маючи на руках документів, що могли б спростувати чи підтвердити сказане Раулем Шалвовичем, не вважаю за можливе піддавати його слова сумніву. Та якщо в складі грузинських військ не було “мутантів”, тож звідкіля узялися бузівіри, які знущалися з мирного населення із тринадцятого 14 серпня 1992 року протягом цілого року, поки грузинські війська здійснювали свої конституційні права на території Абхазії? Про те, що витворяли грузинські війська в Абхазії, докладно написано в товстому фоліанті “Біла книга Абхазії”. Як ви гадаєте, що там наведено свідчення тисяч і тисяч брехунів, то я можу додати до тієї книги свідчення моєї матері, що за усе своє довге життя вперше почула від грузинських гвардійців, що вона “сука”, була збита з ніг, утоплана в бруд, а вона ж просила тільки про одне: “Допоможіть мені піднятися, я хочу вмерти стоячи”. Переконана, що її свідчення можна знайти в архівах працівників Червоного Хреста зі Швейцарії, завдяки яким вона і вижила.

Одне очевидно: війна не робить нікого кращим. Не думаю, що абхазі вели бій у білих рукавичках, незважаючи на те, що шановний Рауль Шалвович визнає за абхазами толерантність, лицарство, порядність. Дякую на доброму слові! Хто такого міг очікувати від “мутантів”?

Що стосується “руки” Москви. “Для Грузії сонце зійшло з півночі, з Росії”. Ці слова промовив не абхазький “гібрид”. Це, прямо скажемо, приголомшливе з позиції астрономії “відкриття” — президента вільної Грузії Едуарда Шеварднадзе. Зрозуміло, після того, як був виголошений даний постулат, збігло багато води. Зважаючи на реалії, що змінилися, грузинський лідер спробував “передислокувати” сонце за океан, що й досі великим успіхом не увінчалось. Якщо, як стверджує батоно Рауль, ключ до вирішення проблем Грузії лежить у Москві, тож чи варто город городити, самостійною державою себе проголо-

шувати? “Вот приедет барин, барин нас рассудит”. Так, чи що? Не сходить на півночі сонце, так “організуємо” маленьке північне сьйово, і на облудні його промені спишемо всі наші лиха? Давайте залишимо інші держави в спокої і наважимося припустити, що наша проблема полягає в тому, що право нації на самовизначення суперечить праву держави на збереження територіальної цілісності. Тоді б, напевно, багато що стало на свої місця і грузино-абхазький конфлікт уписався б в аналогічні конфлікти, що відбуваються в усьому світі, стало б зрозуміло і те, чому грузинська сторона докладає стільки зусиль, наполягаючи на парадоксальному твердженні, що абхазі — це грузини.

Припустимо, що один аспект — геополітичний. Є й інший. Цитую тодішнього шефа грузинської служби безпеки Ігоря Георгадзе, пізніше звинуваченого в державній зраді: “Ми маємо у своєму розпорядженні дані, з яких випливає, що Грузія вже стала однією з основних транзитних трас міжнародної наркомафії. Наркотики через Грузію на Захід йдуть в основному з Азербайджану, Середньої і Центральної Азії та Північного Кавказу. Ефективно протистояти цьому заважає сильний тиск із боку місцевих кланів, що нерідко діють через владні структури, і, як це не парадоксально, — конфлікт в Абхазії, що відволікає наші кращі сили”.

Припустимо, що Ігорю Георгадзе, незважаючи на те, що його кращі сили відволікалися на Абхазію, удалося перекрити яку-небудь, нехай і не найінтенсивнішу, наркотрасу, вплутатися в особисту війну з тими, кому було на руку те, що відбувалося в Абхазії, бо вони робили свої великі гроші на крові маленької країни. Вплутався і програв... а вже як це було аранжовано, не має значення. Але хто у виграв? Барони наркобізнесу? Мандаринові князі? Тютюнові королі?

Я не буду марнувати компліменти особам грузинської національності, так само як і огульно обвинувачувати їх у всіляких гріхах. Немає і не може бути єдиного формулювання для цілого народу — ні вітшого, ні негативного. Тим більше для інших, як з’ясувалося, усі ми “особи кавказької національності”. Також не вважаю, що війна є продовження політики, тільки іншими засобами. Війна — не продовження, а поразка політики. На війні не буває переможців. І я давно для себе повторюю слова Максиміліана Волошина, сказані з приводу іншої війни: “Молюся за тих і інших”. Мені здавалося, що минулі роки повинні були б привести до зваженого підходу до проблеми, до абсолютної історичної чесності й етичної бездоганності, коли доводиться говорити про аж настільки лоскитливе питання для аудиторії, мало знайомої зі справжнім станом справ. Мене вкрай засмутила в цьому плані позиція батоно Рауля. Я не можу присягнути, що мені вистачає рівної християнської любові на всіх, але клянусь, що в жодному наведеному факті я не збрехала і будь-якої миті можу документально їх підтвердити.

Етері БАСАРІЯ

МИНУВ РІК СТАРИЙ, НАСТАВ МОЛОДИЙ

Минув перший рік третього тисячоліття. Для когось — звичайний, іншим — ні. Утім, молода людина завжди прагне бути незвичайною, одним словом — найкращою. Молодь — не майбутнє, це — сьогоднішнє. Вона прагне здорової насолоди. Інша справа, що часто насолода стає збоченням, втечею від самого себе. Тоді вже по суті — марево насолоди. Тоді — зрив. Наша "криза" цьому якнайкраще сприяє. Вплинути на психологію такої людини легко, і це природно. Без цього вона не формувалася б. А коли вже "дистали", як то кажуть, — тут і "дах рве".

Немає ґрунту під ногами, твердої традиції від батька до сина, немає доброзичливості між людьми. Не дивні тут і психічні патології. А яка може бути доброзичливість, якщо людей сьогодні у нас нічого

не об'єднує? Вони й ставляться один до одного як вороги. Говорити про національну ідею — банально. Батько народний сказав: не спрацювала.

Тож молодь вибирає пепсі, тампакс і орбіт на додаток. Головне — здорові зуби. Конфлікти свідчать про динаміку і пошук шляху до виходу. Недосвідченість, гарячковість молоді спрацьовує у нашій ситуації "на відмінно". Молодь важко обдурити лукавими політичними промовами, вона інстинктивно відчуває лицемірство. У свою чергу, лицеміри інстинктивно відчувають, де їх чекає справедлива "подяка" за недобродійство.

До того ж, стикнулися два різнобіжних світогляди: свобода молодих та тоталітаризм "радянських" людей. Виходить не дуже

гарно: старші виправдовуються підлістю і використанням свого службового становища (єдине, що в них залишилося), молоді адекватно прагнуть протидіяти будь-якими методами. Це — про так званий "актив". Загалом же забив на все і всіх. До певного моменту. Цього моменту боїться тільки одна сторона. Іншій нема чого втрачати.

Цей рік не відзначився Вчинком чи Подією для усієї молоді. Хіба що вона відчула більшу свободу і прагнення дій. Їй набридли політичні ігри. Рано чи пізно вона об'єднається. А поки що кожна молода людина робить свою справу. Вона вчиться, працює — одним словом, формується. Їй — думати про сьогоднішнє.

Нехай щастить! З Новим роком, молодим роком!

Кожен святкує по-своєму

Сергій Квіт народився 26 листопада 1965 року в Ужгороді. Перша робота — слюсар вагонного депо. Стрімка спортивна кар'єра, і — майстер спорту та чемпіон України з фехтування. З четвертого разу вступає на підготовче відділення факультету журналістики Київського університету. На п'ятому курсі факультету — уже редактор відділу журналу "Слово і Час" Інституту літератури НАН. З 1994 року — головний редактор журналу "Українські проблеми". З 2001 року — декан-організатор факультету політичних наук і журналістики, професор НаУКМА. Його праці: "Свобода стилю" (1998), "Основи герменевтики" (два видання — 1998 та 1999), "В межах, поза межами і на межі" (1999), "Понад часом" (1999), "Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет" (2000).

Сергій Квіт — співзасновник Асоціації "Нова література". Доктор філологічних наук, доктор філософії.

— Рік, що минає, у літературі знаменний хоча б тим, що Євген Пашковський одержав Національну премію імені Тараса Шевченка за роман "Щоденний жезл". Інший прозаїк, В'ячеслав Медвідь, представлений Шевченківському комітету за роман "Кров по соломі". Вважаю цих людей модерними і яскравими літературними явищами.

Друге — Спілка письменників. Головою став Володимир Яворівський. Виглядає, що нове принципове бачення відсутнє в керівництва. Лише проголошені наміри, як і про співпрацю з іншими письменницькими організаціями. Особисто представляю Асоціацію "Нова література", є ще "АУП", чимало видавництва,

які навчилися працювати без підтримки держави й Спілки. Яворівський має карт-бланш, але обмаль часу на реалізацію стартової довіри до нього. Очевидно, що ця інституція із заснування була приречена як явище тоталітарне — для контролю та цензури. Якщо вона змінить принципи, стабілізується організаційно — буде потрібною для захисту профспілкових, видавничих та інших інтересів її членів.

— Як і для чого постала "Нова література"?

— Створена вона у 1988 році, як юридична особа — 1994 року, це перша незалежна письменницька структура. Виникла на антитоталітарному протесті. На початку 90-х ми пропонували перетворити Спілку письменників на книговидавничу потугу. На жаль, цього не сталося. Хоч можемо реально співпрацювати: на рівні організаційному та видавничому.

— Які зміни сталися в нашому літературному процесі за останній рік?

— Він став більш самодостатнім. З'явилися, зміцніли видавництва, котрі вміють працювати з авторами, знаходити їх, "розкручувати", продавати їхню продукцію. Відзначив би Івано-Франківське "Лілея НВ", "Кальварія" у Львові — ті, що несприятливо стикаються з сучасною українською літературою. Газета "Книжник рев'ю" (редактор Костянтин Родик) формує теж новий книжковий ринок, наш ринок.

Стосовно нашої Асоціації, проводимо постійно мистецькі акції. Ос-

тання з них — щорічний поетичний вечір Володимира Цибулька "Чоловічі ігри" в Національній філармонії. Видаємо журнал "Українські проблеми"...

— Літературна мода: яка вона сьогодні у нас? Нові імена, віяння...

— Не говорив би про якісь напрямки. Не той час, коли можна узагальнювати. Наш час — для створення текстів. Фантастично, але нова доба — "самостійна Україна" — не створила принципово нової ситуації: ні в суспільстві, ні в культурному житті. Ще не маємо своєї літератури у власній державі. Всі визначні досягнення досі формуються на хвилі протесту і заперечення, а не

— Мистецтво має внутрішні закони. Мені імпонує Донцовська теза "мистецтво для митців". Літератор сам відчуває, що він має право зробити. Фраза "суспільна функція літератури" викликає нормальний скепсис, адже довгий час література у нас була ужитковою, служила комусь. Для суспільства мистецький текст несе комунікаційність. Українська література завжди жила із своїм народом, для її повноцінного розвитку необхідним є власний масовий читач. Письменник може не сподіватися, що сьогодні його зрозуміють, він пише для "свого" читача, в майбутнє. Від кроків автора до читача часом мистецтво втрачає, часом — набуває культура. Це — літера-

— Над чим працюєте?

— Завершив роботу над третім виданням "Основи герменевтики". Займаюся Гайдеггером і Стусом, сподіваюся видати монографію. Зацікавила їхня обопільна ідея відповідності слів своїм сутностям, тобто первісним значенням. Відповідність як відповідальність за висловлене, певна етичність... Те, що у Гайдеггера побудоване як філософська концепція, у Стуса є поезією і самим життям.

— А герменевтика?..

— Це — процес мислення. Філософія, адаптована до конкретних тем і методологій. Важливо знайти спільність у розмові, зрозуміти один одного.

ЛІТЕРАТУРА ПРАГНЕ НЕ «ІЗМІВ», А ДІЙСНОСТІ

турний процес. Коли Цибулько збирає повний зал у Національній консерваторії — це не мінус. Скандаль, "революції" в літературі — ознака руху. Їх теж не варто боятися.

— Чи потрібна національна ідея в мистецьких текстах?

— Найкраща ідея — в мові. Мені близькі погляди Мартіна Гайдеггера та Василя Стуса про культурні рамки мови. Через просте, але живе, автентичне українське мовлення одержуємо досвід минулих і теперішніх поколінь, їх світогляд. Ідеологія тут має сенс, як у вісниківців 30-х рр., якщо автори є майстрами, вміють подати ідею в мистецьких образах. Але й це не має бути принципом усієї літератури, втісненням її у певні рамки — той же соцреалізм. У цьому плані видатним майстром є Медвідь — мислячий, філософський митець, в текстах якого відсутні плакатні фрази. Він вміє інтелект помирити з художністю, що не легко.

Добре було б створити епічні тексти історичної тематики, такі ж фільми. Але не маємо їх навіть про козацтво! У кращому разі бачимо викривлені факти й погляд з іноземних джерел. Немає хорошого епічного полотна про УПА. Це не нормально. Але штучно їх викликати теж не можна. Декларації нікому не потрібні, як і графоманство.

Наше законодавство ще й погіршує ситуацію. Треба здобути власний книжковий ринок, який належить сьогодні Росії. Досі розвиток української культури є справою ентузіастів, як за часів окупації.

— На Ваш погляд, література і життя взаємозумовлені?

— Той же постмодернізм у літературі — гра з найцікавішою новою інтерпретацією старого. Якщо його спроектувати на дійсність — це буде життя за подвійними стандартами. Наша сучасність — світ нечесний, тут домінує право сильного з етикеткою справедливості. З погляду ідеології постмодернізм — це обман, гра поза правилами культури.

— Ця дійсність була завжди...

— Так, але раніше було й адекватне сприйняття світу, а пізнання зла передбачає розуміння добра. Зараз уявлення про добро і зло розмите — люди не мають жодних орієнтирів, вони ошукані дійсністю. Ці ж терористичні акти — наслідок такого стану справ, а не причина. Коли іслам називають мракобіссям, підґрунтям тероризму — нонсенс. Навпаки, це висока рафінована культура, філософія... Разом з тим, іслам — жива релігія і традиційне суспільство.

Ми повинні бути різними, більше знати один про одного, а головне — бути чесними із співрозмовником. У світі немає протистояння між релігіями, є конфлікт між віруючими та безбожниками. Хотів би згадати папу Римського. Він заходить до синагоги, мечеті, до православної церкви. Скрізь його щиро вітають. Його поведінка є метафорою діалогу. У цьому тисячолітті людина повинна відмовитися від насильства.

— Не утопія?

— Треба цього прагнути. Усі лю-

Новий рік завжди молодий. Є люди, у котрих кожен день, година, хвилина — нові. Це і є молодість. У нас в гостях — творча молодість.

Роман Малко, 25 років. — Межа своєрідна, коли аналізуєш здобуте, перспективи. Рік видався досить цікавим. Вийшла моя перша збірка віршів “Шкіци з натури”. Просто виграв конкурс “Смолоскипу”, взяв друге місце і завоював видання збірки. Не можу сказати, що великий резонанс був, але люди зацікавилися, знайомих побільшало. Підходжу до цього по-філософськи: сьогодні подобається, завтра — ні. Як річка тече... Нова робота додала досвіду. Працюю в газеті, дотикаюся до різних сфер, які часто залишаються поза увагою звичайних людей. Бачу кухню життя зсередини.

— **Який фак, Ромку, маєш?**
— За фахом — історик, але це мене ніколи не тишило. Історія цікавить мене не як наука. Подобається працювати над практичною історією — реагувати на події, досліджувати

даєш людині знімок — просто в шоці. Була в тому місці, у той час, але не побачила подію, хоч вона — увесь світ. Цікаво і людям хапати такими, якими вони є, хоч це й викликає в деякого спротив.

— **Загальне емоційне враження від року — позитивне чи негативне?**

— Я — щаслива людина, тому подобається не тільки цей рік — усе життя. Попередні роки, правда, були трохи паскудні, але важливий сам процес життя. Виходжу зранку на балкон, світить сонечко, — мені добре. Є проблеми — долаю. Я — пластун у житті. Це дається взнаки. Життя — гра. Вийдемо переможцями — добре, ні — наступного разу будемо ними.

— **Яке воно, пластунське життя?**

— Раніше був активним членом “Пласту”, виховував дітей, організовував табори. Щороку мали по кілька мандрівних таборів у горах. Приємно, коли ти ведеш дітей, зовсім зелених, у гори, і вони десь за 10 днів зовсім по-іншому дивляться на світ.

дуть у церкву, — і зміняться. Вони чутливі, мов мембрана. Бачив дітей, які були ніякими, а через 10 днів — здоровими українцями з бажанням бути найкращими... Тим займався, доки був у Тернополі. Коли приїхав до Києва — потрапив в інший темп життя, в інші умови. Хоча у праці й дотикаюся до молоді, — шкода, коли діти виростають на клеї, плані чи іншій біді.

— **Як далеко подорожував у тому році?**

— Зустрічав Новий рік, що мив, у Барселоні, мив ноги в Середземному морі. Завжди вдається поїхати кудись “на шару”. Мабуть, тому, що маю багато хороших друзів. Цей Новий рік планую зустріти в Будапешті. Взагалі, весело намагаюся жити. Людина, яка зупиняється перед труднощами

мує його по-своєму: один сидить у в'язниці, другий йде в монастир, третій просто живе і виконує свою місію.

— **Зустрічати Новий рік за кордоном — традиція?**

— Коли я був маленьким, якось так все виходило, що на Новий рік із кимось сварився. Набридло це діло і я вирішив, що дома більше ніколи не буду рік зустрічати. Уже з десяти років їжджу чи в Карпати, чи в інші краї, якщо є можливість. Минулого року були на зустрічі молоді Тезе — мо-

року можеш задати?

— Мабуть, мандрівка в Карпати. Звик щороку разів 10—15 вибиратися в гори, інші гарні місцини, але на цей раз мусив сидіти і працювати тут, душитися від спеки. Тому, коли на День незалежності випало кілька вихідних, зібрав банду і поїхали у ці, щоразу нові для мене, Карпати. За 3 дні пережили все. Були і дощ, і спека. Купалися в гірських потоках, вилазили на вершини гір. Залишилося найбільше позитивних вражень, емоцій.

— **Ти — людина адреналінова?**

— Люблю гарячі річі. Якщо воювати — то воювати, писати — то писати, любити — то любити. Помітив, що не люблю світанку і сутінків, коли світло — незрозуміле. Сприймаю день або ніч, коли докуч якразово, чи суцільна теміння. Крайнощі. Мало переймаюся буденним життям. Не варто продавати душу за якісь побутові блага. Постійно прагну змін. Сталість мені не подобається, рух — моя стихія.

— **Які сподівання чи мрії маєш на рік, що надходить?**

— Кожна людина, як пережить рік, з якимсь трепетом відриває щось від себе і залишає у старому часі. Натомість з'являються нові надії та сили для їх здійснення. Хотів би продовжити себе у поезії, видати цікаву книжку. Хочу удосконалюватися у журналістиці, фотографувати. Можливо, залишу частину цього світу, як і шматок мого життя для майбутнього. Ще сподіваюся зміни для величнійшої ідеї, для держави. Будемо думати, працювати. Загальний паскудний стан треба

ВІД ЖИТТЯ ТРЕБА ОДЕРЖУВАТИ КАЙФ

реальні речі, а не копатися в книжках, хто що сказав. Краще поспілкуйся з живою людиною. Сучасність — непроаналізована історія, лише запитання. Прагну знайти сучасні відповіді... Фотографую. Я взагалі художник у душі, маюю ікони, всілякі такі речі. Закінчив художню школу. Далі не пішов, “відриваюся” зараз для душі. Спостерігаю світ і ловлю момент — для когось непомітний. А може, хтось і не хоче бачити? Інколи

Ти не кажеш їм, що треба любити цю землю, що Україна дуже гарна, найкраща в світі. Вони пройдуться горами, поспілкуються зі старими бабцями, куплять вишиванку чи просто її одягнуть для фотографії, доторкнуться до повстанських могил, зай-

ми, врешті-решт зійде на пси. А людина, яка бачить хороші речі, прирощі оминає — буде щасливою, досягне багато чого. Говорю тут не тільки про гроші. Говорю про задоволення від життя. Власне, Бог створив нас для того. Кожен отри-

настир Франції щороку організовує такі заходи для людей з різних країн. Збираються, говорять високі речі — про Бога, шукають порозуміння. Приїжджають православні, католики, протестанти...

— **Якусь найприємнішу мить**

Музика — культурна. Піднімає життєвий тонус, розслабляє, зрештою, лікує... Коли вона антикультурна — це не музика. Таким можна назвати сьогоднішній офіційний звукозапис в Україні. Він — чужий нам, неактуальний у нашій культурі. Перша ознака — російськомовність. Офіційна “музика” руйнує особистість, відчуття безпеки, спільності наших людей. Залишається лише інстинкт самозбереження, а тоді — не до музики, а до “мови жестів”. Розмірковує гість “Молодої країни”, працівник музичної сфери Юрко ЗЕЛЕНИЙ.

— Я — музичний оглядач ФДР “Український радіосервіс”. Перше наше завдання — прощтовхування на нашому захарашеному іноземним сміттям ринку сучасної української музики. Без нас вистачає пропаганди московського ширпотребу. Навіщо створювати державу, коли інтереси свого, власного, не захищені?... Європа, демократія. У Франції крутиться не більше 30% іноземної музики. За нашим законодавством — 50х50... А практично? Навіть в Тернополі у форматі FM-станцій нашої музики — мізер. Усе в країні давить особистий несмак якогось директора або чиясь нездорова політика. Не йде, скажемо, популярний *ТНМ Конго*, інші “засвічені” рок, поп-гурти. У крашоду випадку чуюмо їх вночі... Нові хороші команди? Та ж *Моторола* з Хмельницького. Їх просто забороняють крутити, багато таких.

— **Якщо конкретизувати FM-станції?**
— Радіо “УХ” московським продуктом найбільше забуває тернопільський ефір. А як розшифровується? Українська хвиля. Реєструвалися — наголюшували на вітчизняності, вдала PR-кампанія — і просто “УХ”.

— **Моніторинги FM-продукту проводяться?**

— Робляться моніторинги, пропагандивні акції “Слухай своє”. Після них — тимчасове збільшення в ефірі нашого продукту, галас проходить і статус-кво відновлюється.

— **Відсотково як чується FM-ефір за мовою?**

— Левова частка у західного, англо- чи німецькомовного продукту (50—60%), 30—40% — у росіян, в найкращому варіанті 10% віддають нам.

Є приємні винятки. Львівська радіоініціатива “Нова хвиля” просто не крутить московських речей. Там — альтернативна західна музика, українська різного формату. Ніхто не повірить, але перший такий прецедент створила саме київська радіоточка. У 1998—99 рр. “Радіо столиці” (теперішня “Сталіца”) показало, що є кого розкручувати і серед наших виконавців. Уся нова музична генерація пройшла через її ефір.

Ініціатива Романа Кальмука зробила те, що не робить закон. На жаль, комусь це не сподобалося і було спущене штучне банкрутство.

— **Яким чином ви прощтовхуєте український продукт?**

— Музикант не повинен тицяти свої диски по усіх станціях і конторах. Він дає їх у наш та інші сервісні центри, а ми запускаємо продукт у світ, рецензуємо його. Обслуговуємо 75% радіостанцій країни. І якщо власники тих станцій кажуть, що немає вітчизняного продукту — вони лукавлять. До того ж дається продукт безкоштовно.

Нещодавно *Росава* презентувала свій диск.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОЦЕС ПІШОВ

Це — культура і сучасна цивілізаційна хвиля.

— **Що ж нам так заважає нормально презентувати свою музику?**

— Не створене відповідне інформаційне поле. Вмикаємо телевизор — *Руки вєєрх*, радіо — *В-2*, йдемо на концерт — *Філя Кіркоров*. Так і складається думка, що нема свого. А економіка? Вивозиться з України капітал. Щоб потрапити на український канал, музиканту треба їхати в Москву, тусуватися по клубах, засвітитися, тоді в російській ефір потрапляє безкоштовно, а ходовий в Росії продукт наші шоумени ставлять без питань. Прямим же шляхом наші канали вимагають за прем'єрну прокрутку кліпа мінімум 500 доларів, за наступні — по 100, натомість російських “звезд” крутять безкоштовно.

— **Чим аргументується така “політика”?**

— Мовляв, російське — популярніше і дає рейтинг програмі, каналу... Рейтингові висновки насправді хибні — немає ж окремих каналів для російської та української музики. Говорю тут про мовну ознаку продукту. Так, *Наталку Могилевську*, що видає чужу нам пісню, не вважаю українською співачкою.

— **Кого ж вважаєш нашими?**

— Багато своїх. Та сама *Росава*, *ТНМ Конго*, *Тартак*, *Марійка Бурмака*, рок-гурт *ДАТ*, рівненський рокобіли *От вінта*, усіх не назвеш. Часто своїх шляк трафляє від палок у колеса. *Мертвий півень* зарився у Львові. Скрізь кажуть: не формат, не формат... У *ТНМ Конго* останній альбом називається “Не формат”, так дістало це тупе, совкове поняття. Натомість у Москві співати українською модно. Платять го-

норари, всюди запрошують. *Океан Ельзи* і *ВВ* пробіли наш ефір через ту Москву. *Оксана Білозір*, яка почала працювати в рок-поп стилістиці, випустила свій хіт “Лелеки” саме там, там він буде й розкручуватися.

— **Кого би ти з молодих музикантів викремив?**

— Сучасна українська музика стоїть набагато вище за способом мислення, ніж східноєвропейська загалом, не говорячи про московську. Часто не має можливості творчий задум технічно втілити. Зрештою, *Мумі Троль* чи *Земфіра* записуються чи зводяться у тому ж Лондоні. Це — недешево. Ані Лорак на одну пісню

витратила 15 тисяч доларів.

— **Який же спосіб мислення нашої музики?**

— Його визначив західний світогляд. Древня культура затягує світ. *Катя Чілі* за кордоном стає культовою, *Дедкенданс* черпає свою популярність з етніки нашого коріння. Автентика сьогодні модна в усіх музичних стилях. І хоча Ірландія має кілька мільйонів населення, її автентика ставить націю в найрозвинутіші. Світові гранди використовують ці джерела: *Кренберіс*, *Конер*, *Ю-2*. Команди *Енія* або *Кленер* навіть не бачать потреби у великій дозі сучасного аранжування етніки. Електронна музика постійно використовує семпли з Близького Сходу, Африки... Тут на вершині — *Діп форест*, попсова *Ініама*. Україна може багато що спродувати. Тільки не варто плутати музичну етніку зі штучною радянською шароварщиною. Кожний край має свої традиції: Галичина, Слобожанщина, Придніпров'я, Причорномор'я.

Є проект “Еутерпа”, який ведуть *Скрябін*, *Юлія Лорд*, *Нічлава*. Використовується етнографіка Яворівщини (Львівська область). Ним вже цікавляться західні провідні фірми звукозапису. *Катя Чілі* рік тому була в Едінбурзі на фолк-фестивалі, котрий організовує *Пітер Гебріел*. Можливо, під лейблом Пітера “*Piel* уолт м'юзік” вдасться видати кілька цікавих наших етнічних проектів.

— **Ти — один із організаторів тернопільського “Нівроку”...**

— Так. Фестиваль стоїть на двох стовпах: альтернатива і україномовність. Цього року святкували десятиріччя. Перший етап уже про-

ходив в Луцьку. Зібралася класна підбірка української модернової музики. Немає хед-лайнерів — виключно нові молоді імена. Скажемо, рок-попсова *Крихітка Цахес* (Саша Кольцова — провідна), *Димна суміш*, арт-готік-рокова формація *Оркестр Янки Козир*, у цілому — 20 команд. Про себе уже сказали тернопільські проекти *Ті, що падають вгору* та *Птаха-проджект*, цікава хард-хорова *Квадреджесіма*.

— **Чи реальний зараз український диско-проект?**

— Передбачається, що в наступному році вийде “Козак-диско” — народні пісні, покладені на диско-ритм. Насправді таких речей майже немає. Під іншим кутом зору — у нас викривлена танцювальна культура. Звикли танцювати по-совковому тільки під упца-упца. А в західних клубах танцюють під все. У трансових — під транс, у диско-клубах — відповідно, у бард-клубах збираються і рокові команди. Культові команди грають там, і не дивно, коли шістдесятирічна пані витанцює під *Оазис* лицем в лице. У нас такі речі не проходять. Є такі одиничні клуби, як “Лялька” у Львові.

— **Де танцюють під альтернативу і їдять сало в шоколаді...**

— Так. Безумовно, треба продукувати українську диско-музику, з іншого боку — міняти споживачку думку. Знаю у Києві *Бригаду Нензу* (з Червоноградщини) — постійно робить стильні екстравагантні вечірки. Альтернатива, електронна музика, діджеї, котрі грають на платформах... Процес пішов.

●

Сторінки підготував

ЧОБОТАРІ БЕЗ ЧОБІТ — КРИМІНАЛЬНА ІСТОРІЯ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Закінчення.

Початок у числах 36, 38 за 2001 рік

Те, що ми впродовж п'яти років і до сьогоднішнього дня спостерігаємо в акціонерному товаристві "Славутич" — це типовий зріз явища, яке є характерним для всієї сфери виробництва в Україні, а саме: намагання все тієї ж скорумпованої комуністичної номенклатури тихою сапою прибрати до своїх хижих рук колективне майно трудящих. А щоб реалізувати цей намір, треба усунути законних власників за допомогою кримінальних елементів.

6. ХТО ОСНОВНИЙ ФІГУРАНТ?

Карну справу за звинуваченням колишнього "президента" АТ "Славутич", яка "потягла" на кільканадцять томів, уже розглянуто в судовому процесі і фігурант отримав термін ув'язнення.

Проте, чи засуджений Р. Папян є насправді основним фігурантом в широкомасштабній, системній афері (або, якщо хочете, системі афер), до якої було втягнуто також і АТ "Славутич"? Чи міг би він так відверто і нахабно вдаватися до численних порушень закону, якби він і його "сотовариші-поделельники" не мали надійного прикриття згори, тобто, кримінально-реформаторськи висловлюючись, — "даху" над собою?

Причому, даху дуже потужного. Настільки потужного, що суддя М. Новиков зі столичного Арбітражного суду долучає до справи про банкрутство "Славутича" претензії, котрі не тільки вочевидь виссані з пальця, а й прямо суперечать українському законодавству.

Судить самі. Вже після того, як новообране правління АТ встановило повну картину шахрайства, склало список усіх кредиторів і дебіторів, а слідство у справі Р. Папяна наближалося до кінця, на сцені подій з'являється партнер Р. Папяна з Санкт-Петербурга А. Хачикян, який вимагає від "Славутича" 1,9 млн. грн. вигаданого боргу, додавши до "боргу" пеню в розмірі 180 %! До цих претензій додається ціла тека сфальсифікованих документів.

А через тиждень по тому, як арбітражний суддя М. Новиков з дивовижною оперативністю прийняв ці документи до справи про банкрутство "Славутича" (того ж дня, як їх зареєстровано в канцелярії суду), у тому-таки Арбітражному суді з'являється представник Санкт-петербурзького ТОВ "Золотий Хрест" О. В. Муравйов, який на додаток до вищезазначеного шахрайського пакету "документів" подає судді М. Новикову ще й таке цікаве пояснення:

"...був укладений договір № 35 від 22 серпня 1996 року, зобов'язання по якому АТ "Славутич" виконало не повністю та неналежним чином. Сторони зазначеного договору знаходяться в країнах, які дотримуються Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, підписаної 20 березня 1992 року країнами-членами СНД. Ст. 11 п. "е" зазначеної Угоди передбачено, що права та обов'язки сторін можуть визначатися угодою сторін і мати пріоритет перед національним законодавством" (виділення моє — **Є. Г.**).

Хотілося б з цього приводу ще раз запитати наших доблесних законодавців, чи знають вони про те, що арбітражні суди нашої держави приймають до розгляду претензії з Росії до суб'єктів нашого господарювання на суми в мільйони доларів, з посиланням на наддержавні юридичні норми, прийняті у Москві майже десять років тому, тобто через три місяці після того, як український народ проголосував на референдумі за свою незалежність?!

Чи не бачимо в діяльності судів і суддів слід того самого "даху", який забезпечує діяльність пап'янів? І чи не вмовач у цю важливу справу свого пальця наш гарант, якщо по всій Україні, практично в кожному акціонерному товаристві, під пильним поглядом відповідного державного адміністратора так само працює під "дахом" свій фігурант?

А тому не тільки на сумному досвіді одного "Славутича" можна написати посібник з кучмономіки під назвою "Методи створення і збагачення нової криміналізованої еліти в процесі державного шахраювання під гаслами економічного реформування."

7. СПРАВА РЯТУВАННЯ ПОТОПАЮЧИХ...

Ніхто не потопав. Бо тоді, у 1999 році, справи на фабриці розвивалися загалом позитивно.

Незважаючи на те, що владно-адміністративна сторона, замість того, щоб допомагати акціонерам, періодично викидала на арену цього "цирку" нові "номери", виробництво потишеньку функціонувало за рахунок розвитку малих підприємств, які виготовляли гарне взуття, а правління "Славутича" поступово розраховувалося з боргами.

Час від часу різні державні органи і установи намагалися "причепитися" до діяльності фабрики, але правління АТ діяло відкрито і прозоро, у повній згоді із призначеною державними адміністраторами ліквідаційною комісією і згідно із законом. Це була нелегка, нудотна, невдячна робота, в якій влада завжди має перевагу. Акціонери оспорожували безпідставні кредиторські вимоги, повертали на фабрику дебіторські борги, ремонтували будівлі і комунікації.

Коли навесні 1999 року акціонери підбили попередній баланс, виявилось, що залишок боргу на суму 384,8 тис. грн. (у тому числі 205,8 тис. грн. невикраденої зарплати) повністю перекидається часткою активів фабрики: 104 тис. грн. на розрахунковому рахунку, 24 000 пар взуття на суму понад 300 тис. грн., 16 тонн продуктів харчування на складі.

Отаким "банкрут". Тобто насправді не було ніякого банкрутства. Було лише велике бажання чиновників-кучмістів прибрати до своїх загребутих рук ласий шматок власності трудящих.

А "Славутич" усе-таки живе!

Протягом двох років офіційного банкрутства підприємства правління АТ зберегло в робочому стані виробництво, всю навколови-робничу та соціальну інфраструктуру фабрики і станом на березень 2000 року було у повній готовності до введення підприємства у повноцінний режим, перша черга якого на 600 робочих місць лише чекала слушного моменту.

Для цього треба було тільки завершити деякі формальності ліквідаційної комісії й отримати кредит під обігові кошти. Уже й замовники були, котрі чекали на підписання контракту для виготовлення перших партій взуття.

Спливав час. Правління борсалось в судово-арбітражних тенетах влади, а рядові акціонери — особливо люди старшого віку — інколи навідувалися на фабрику: "Коли ми вже почнемо працювати? Жити немає за що!"

Люди не розуміли ситуації: "Як же це так? Ми перемогли на зборах, ми хочемо працювати, є робочі місця, є покупці нашої продукції, а

фабрика простоє!"

Люди не розуміли, чому це, згідно із Законом "Про банкрутство", не голова правління АТ, а голова ліквідаційної комісії (сама назва якої вочевидь є абсурдною, бо про яку ліквідацію тут може йти мова?) має підписувати заяву про матеріальну допомогу, наприклад, на похорон ветерана фабрики, та ще й за рішенням зборів кредиторів, з якими вже фабрика повністю розрахувалася?

Раптом (знову раптом?) наша доблесна Верховна Рада приймає Закон — а гарант під-

Валентина Кантур — голова правління АТ "Славутич"

писує без жодного вето — "Про відновлення платоспроможності підприємств" (фактично новий закон про банкрутство). Здавалося б, за назвою закону, його мета збігається з метою акціонерів. Причому, цієї мети вже практично досягнуто, адже платоспроможність "Славутича" відновлено, треба закривати процес банкрутства заключним ліквідаційним балансом і пускати підприємство в нормальну експлуатацію.

Аж, ні! Бо в новому законі передбачено, що керівником підприємства-банкрута при-

значається арбітражний керуючий (керуючий від імені і за дорученням державних адміністраторів) — такий собі князь-монополіст, який автоматично звільняє керівництво підприємства, тобто, по суті, ліквідує правління АТ, а отже, і саме АТ.

8. ЧИ ТІЛЬКИ СОВЕЦЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ПРИЧИНОЮ?

Слово ментальність означає спосіб мислення. А спосіб мислення і структура мислення залежать не тільки від освіти та інформованості конкретної людини, а й від її генетичної спадковості й емоційного життєвого досвіду — у кого було чого більше: радості чи горя.

Генетика? Відомо, яка може бути генетика після голодоморів, відстрілів кращих особистостей та нужденного життя цілого народу

впродовж кількох поколінь. Радість? Звідки їй узятися, коли й зараз, після епохи "залізної завіси" і постійного підкагебешного страху, люди все ще бояться чиновника і готові віддати йому останнє у вигляді хабара, аби він лише "допоміг".

Громадянам України дуже бракує почуття власної гідності й самоповаги, а звідси й бракує справжньої поваги до тих, хто на це заслуговує. Замість самопринизливого запобігання перед хамами, давно треба набратися шляхетної поваги до себе і презирства до тих, хто живе брехнею і лицемірством. Бо тільки за таких умов може існувати справжній патріотизм і тільки тоді Україна може зберегти незалежність.

На жаль, істина про нікчемність переляканого й бездумного народу добре відома владним адміністраторам і їхньому олігархічному оточенню. Добре відомо, що надурити можна тільки слабаві, тільки тих, хто сам дасть себе надурити.

Тому, коли стало відомо, що фабрика, яка перебуває в центрі столиці у прекрасному ро-

бочому стані, звільнилася від боргів і готова хоч зараз почати працювати, але тільки штучно утримується в невизначеності шляхом владної еквілібристики, з'явилися "інвестори". Тобто перекупники акцій.

Власне, вони "з'явилися" цілком організовано. Маючи на руках повний список акціонерів з адресами й телефонами (звідки їм цей список узяти,

як не від самих владних адміністраторів і, як усі розуміють, не за порожнім конвертом), вони протягом кількох днів святкування Дня Незалежності об'їхали домівки акціонерів і за безцінь скупили майже 25 % акцій АТ "Славутич" (тобто папірців на право володіння акціями).

При номінальній ціні акції 13 грн., "інвестори" купували (бо люди продавали) спочатку по 1–2 грн. Протягом двох місяців ціна на акцію піднялася до 4–5 грн. Аж тут з'явилася ще одна група "інвесторів"-конкурентів, які запропонували за великі пакети 400–800 акцій по 7 грн. за штуку. Ажіотаж! Народ бігав від одного офісу до другого, щоразу, як ціна купки піднімалася в одному з них на 30–50 копійок.

А щоб цей процес відбувався активніше і акціонери не дуже замислювалися про своє майбутнє, "інвестори" увійшли у відповідний контакт з податковою адміністрацією і "Київ-енерго", пропонуючи (питання винагороди ми тут розглядати не будемо), щоб ці організації подали клопотання до суду про якнайшоріше переведення АТ на "банкрутування" за новим законом. А це означає: усунути правління, призначити арбітражного керуючого, який не перейматиметься інтересами колективу акціонерів.

Для більшої ясності ними одразу було запропоновано на посаду арбітражного керуючого відповідну особу — пана Некрилова, молодого чоловіка 25–27 років, який був присутній на засіданні Господарського суду.

Суд так поспішав, що вирішив не на користь "Славутича", не зважаючи навіть на те, що справа перебуває на розгляді у Вищому Арбітражному Суді України.

Офіційно вважається, що акції скуповує "Фортіс ЛТД, штат Нью-Джерсі". Звичайно, скупка відбувається через брокерів, але подіюють, що за цим стоїть відомий російськоорієнтований концерн "Індустріальний Союз Донбасу", один із засновників якого нещодавно був призначений Л. Кучмою на посаду міністра енергетики.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Станом на середину грудня "Фортіс" скупив 32 % акцій "Славутича". Ще раніше, коли цей процес тільки починав набирати ознак ланцюгової реакції, правління АТ намагалося протидіяти, закликаючи людей не продавати свого права на майно, водночас залучаючи до купки акцій вартих довіри спонсорів і партнерів. Тоді підприємства-орендатори спромоглися купити до 3 % акцій (у виробничників усі гроші в обороті, немає вільних), інша виробнича фірма — 10 %.

Згодом з'явився ще один альтернативний покупець, який протягом двох тижнів піднімав ціну купки з 8 до 20 грн. і, таким чином, набрав пакет 26 % акцій. На цій стадії багато хто з акціонерів фабрики вигідно продав свої папери (бо вище від номіналу, а отже, вже немовби й з дивідендами), отримавши по 8–12 тис. грн.

Хоча, звичайно, разом зі своїм правом на майно, люди продали фактично не тільки своє право на завтрашній день, а й свої робочі місця на день сьогоднішній.

Нині члени правління АТ "Славутич" завершують "ліквідаційні" справи і в теперішній ситуації дуже сумніваються, що фабрика коли-небудь виготовлятиме взуття: "Ось тепер прийде новий хазяїн..."

Ця історія ще не має кінця. Як не має кінця день, який продовжується з кожним новим ранком завтра.

Отже, якогось завтра ми вам ще розповімо про те, що вам знову придумає влада, яка досить ефективно бореться проти свого народу. А поки що мене бентежить інше: чи відповідатиме колись за це все наш гарант?

Чи може справа не дійде до відповідальності, а натомість, за такою самою технологією надурювання, державні адміністратори, які явно працюють в імперських інтересах Росії, встигнуть забрати у народу все його майно? Чи тоді існуватиме незалежна Україна?

● **Євген ГОЛИБАРД**
Фото **Володимира ЩЕРБИНИ**

ЧОБОТАРІ БЕЗ ЧОБІТ — КРИМІНАЛЬНА ІСТОРІЯ НЕ БЕЗ МОРАЛІ

Продовження.
Початок у числі 36 за 2001 рік

3. ЗВИЧАЙНА КОРУПЦІЯ

Дехто, читаючи цей матеріал про боротьбу акціонерів-виробників проти адміністраторів-можновладців за свої права протягом кількох років, чого доброго, ще й скривиться: навіщо, мовляв, згадувати те, що було чотири роки тому? Але суть полягає в тому, що часу — в його життєвому розумінні — не існує. Є життя, яке вкладається в один день — сьогоднішній. Цей день переходить із дня на день, допоки ми живемо. І якщо було вчинено акт несправедливості, то ця несправедливість існує, залишається в серці, переходить не тільки в наступний день, а і в наступні покоління, аж поки не восторжествує **справедливість**.

Одурено трудовий колектив взуттєвої фабрики чисельністю понад дві тисячі осіб. Кризу на цьому підприємстві створено штучно, з допомогою **влади**. Сплундровано біографії більше двох тисяч осіб та їхніх сімей. І ця штучно створена криза продовжується (ї підтримується **владою**) досі.

І чи не є наша багатюща країна однією величезною фабрикою, в якій надурено, обкрадено і сплундровано біографії десятків мільйонів людей?!

1997 року на території АТ “Славутич” (6-та взуттєва фабрика) вже існувало кілька товариств з обмеженою відповідальністю, де засновником був директор фабрики (він називав себе президентом) Рафік Шурасвич Пап'ян. Читаємо документи і бачимо: службова особа Р. Ш. Пап'ян здає в оренду приватній особі Р. Ш. Пап'яну — співзасновнику ТОВ “Корал” — обладнання фабрики, тобто колективну власність акціонерів, та ще й вписує це майно у статутний фонд ТОВ “Корал”. При цьому сам Пап'ян не є акціонером.

Коли шило вилізло з мішка, “відповідальні товариші” з держадміністрації почали вішати макарони на вуха акціонерів: мовляв, це була помилка. Райдержадміністрація реєструвала, експерти вивчали документи, юристи підписували... і, бідні, не відали, що творять.

Як написала газета “Хрещатик” від 27.11.97, “...скандальна історія з АТ “Славутич” давно переросла районні масштаби. І може статися, що президентові товариства Рафіку Пап'яну... таки доведеться шити взуття в іншому місці.”

Після арешту Р. Пап'яна і пред'явлення йому звинувачення у розкраданні майна в особливо великих розмірах і ще за двома статтями кримінального кодексу на фабриці зберігалося двовладдя. Команда Пап'яна чисельністю до сотні осіб тримала печатку підприємства та оборону в керівних апартаментах, а понад дві тисячі акціонерів на чолі з новообраним правлінням продовжували боротьбу. Райдержадміністрація набрала в рот води. Неначе події на “Славутичі” її не стосуються.

У п'ятницю 6 лютого розпочинаються збори акціонерів. Народ одностайно вимагає терміново вигнати злочинців із фабрики.

Марія Метленко: “Ми повинні зробити висновки з нашої довірливості й безпорадності. Треба внести до Статуту АТ такі положення, які б не давали пап'янам чинити беззаконня на фабриці.”

Володимир Беліловський: “Масмо тут чесно та відверто сказати і не мати ілюзій: Шевченківська РДА займала відверто ворожу позицію по відношенню до нас, акціоне-

рів. Адміністрація району робила все, щоб підтримати й утримати Р. Пап'яна та його команду!”

Заступник начальника відділу реєстрації Шевченківської РДА м. Києва **Едуард Улосевич** із трибуни зборів намагався пом'якшити справедливе обурення акціонерів, виправдовуючи позицію районного керівництва, але його незграбні спроби лише ще більше розпалювали невдоволення зали.

Тим часом, “команда” Пап'яна на збори не з'явилася і сидить у кабінеті заступника — Кочієва. До них збори направляють представницьку делегацію з повноваженнями забрати печатку підприємства. Півтори години переговорів (вони нагадували щось середнє між грою у піжмурки і сваркою на комунальній кухні) між представниками зборів і командою Кочієва-Пап'яна не дали результатів. Було очевидним, що “команда” має підтримку “згори”, а отже, триматиме оборону.

4. “БОМБУ” БУЛО ЗАКЛАДНО РАНІШЕ

Тоді новообране правління на чолі з Валентиною Кантур приймає несподіване рішення: оголосити на підприємстві надзвичайний стан, збори перевести у безстроковий режим, всім залишатися на підприємстві, організувати цілодобове чергування, відпочинок, сон і харчування акціонерів. Це було чудове рішення, яке стало повною несподіванкою для можновладців. Акціонери заблокували кабінет Кочієва, розподілили людей на вахти й пости чергування, встановили лінії зв'язку і особливий внутрішній розпорядок.

Увечері з'являється заступник голови РДА О. Олійник, який умовляє акціонерів роз'їхатися по домівках. **Влада** явно не хоче розголосу; тим більше, що така згуртована поведінка працівників фабрики явно не пасує до напрацьованого сценарію загарбання підприємства. Акціо-

лу. Вони намагаються переконати акціонерів припинити акцію і залишити підприємство. На що правління чітко відповідає: “Не треба нас дурити! Ми знаємо свої права: доки ми тут — ми господарі, а за воротами — ми вже ніхто!” Невідомо, яких би “заходів” ужив наряд, спеціально присланий для “наведення порядку”, але тут удруге з'являється знімальна група із ТСН і фільмує “переговори” з міліцією. Наряд залишає територію фабрики, не виконавши завдання.

О 19.30 всі дивляться по ТСН сюжет про себе, знятий удень, а о 23.15 демонструють вечірні події за участю міліції, де Кочієв, посміхаючись з екрана, безсовісно бреше, що він обіцяв повернути печатку.

Неділя, 8 лютого. Відчувається, що люди вже усвідомили свою роль, заспокоїлися, остаточно увійшли у військово-польовий режим. Панує оптимістичний настрій. На фабрику постійно телефонують, цікавляться подіями, бентежаться, несуть допомогу: харчі, предмети туалету, побутове начиння. Не залишають у спокої і різні адміністратори виконавчої влади, зокрема — міліція. Пропонують різні варіанти, аби люди пішли з фабрики.

Стає відомим, що печатка підприємства знаходиться за межами фабрики. Через три години міліція привозить печатку і ховає її в сейфі підприємства. Правління, за узгодженістю із загальними зборами акціонерів, розробляє заходи переходу підприємства в робочий режим без припинення зборів. Тут-таки доручається голові правління АТ В. М. Кантур організувати розробку плану виведення фабрики з кризи.

У понеділок 9 лютого акціонери, святкуючи перемогу, роз'їхалися по домівках. На фабриці залишилося лише правління.

Раптом на фабриці отримують звістку про те, що Арбітражний суд

траторів.

5. ТЕХНОЛОГІЯ НАДУРЮВАННЯ

Ця технологія дуже проста. **Перша операція** — перетворення державних підприємств у акціонерні товариства. Головою правління стає або той самий директор, або інший висуванець від адміністрації. Характерною ознакою першої технологічної операції надурювання є затвердження всіх статутних документів АТ у державних органах і отримання печатки БЕЗ ВИПУСКУ АКЦІЙ! Замість акцій працівникам підприємства видають на руки різні сумнівні папірці (сертифікати, сві-

Для людей нинішнього достатку

доцтва, підтвердження тощо), розмножені на ксероксі і заповнені бухгалтерією. Акціонери без акцій — це досить поширене явище в системі кучмономіки. А якщо немає справжніх акцій, то й немає цього АТ з його акціями на фондовій біржі, а отже, виходить, що цього АТ, за великим рахунком, нібито не існує.

Друга операція — доведення акціонерного товариства до банкрутства. Вона триває півтора-два, рідше — три-чотири роки і полягає у поступовому, з дня на день грабуванні колективу, в тому числі: беручи кредити, залазючи в борги, зменшуючи обсяги виробництва, закладаючи в заставу і продаючи майно підприємства, створюючи фірми і “фірмочки” на стороні за рахунок коштів АТ, точно так, як це робилося командою Пап'яна на “Славутичі”.

Коли акціонери фабрики побачили, що їх надурюють і звернулися до районної держадміністрації, то отримали дуже мудру відповідь, що **державна адміністрація не може втручатися у діяльність недержавних підприємств!** За такої підтримки президентської вертикалі “президент” Пап'ян ще активніше почав розпродавати майно фабрики.

Третя операція — оголошення підприємства банкрутом, призначення ліквідаційної комісії й проведення процедур розрахунків із кредиторами, що фактично означає поступову передачу і реалізацію майна підприємства в приватні руки тих, хто має гроші не зі своєї заробітної плати.

Як ви думаєте, хто за рішенням суду призначив голову ліквідаційної комісії на фабриці? Правильно, голова районної державної податкової адміністрації, тобто тієї установи, яка не втручалася у діяльність недержавного АТ протягом року, тиждень подавши до суду матеріали, спостерігаючи за агонією підприємства, готуючись до третьої операції і вічкуючи, аж поки “президент” АТ доведе до кондиції результати попередніх двох операцій.

Адміністратори так поспішали і

так були впевнені у своїх можливостях задавити “Славутич”, що не дуже напружували мозок. Головою ліквідаційної комісії було призначено... 22-річного студента, а претензії до підприємства з боку кредиторів приймали ще майже через півроку після оголошення банкрутства.

І тут почалося чи не найцікавіше. Тоді як нове правління розплутувало документальні свідчення грабіжницької діяльності команди пап'янівців і гасило та зменшувало нагромаджені ними борги, владно-адміністративна команда почала навішувати на акціонерів нові борги.

Так, суддя Новіков (той самий, який оголосив фабрику банкрутом) раптом приймає претензію компаньйонів-контрагентів Пап'яна із санкт-петербурзького “Золотого Хреста”, з якими колишній “президент” прокручував махінації, на суму майже 300 тис. грн.! Пенсійний фонд “випадково” двічі нараховує фабриці пеню у 110 тис. грн. Ватутінська і рідна Шевченківська адміністрації також завищують свої фінансові претензії...

Але найбільше постаралася, знову-таки, Шевченківська податкова адміністрація, яка раптом виставила фабриці претензію на суму, яка вп'ятеро (!) перевищувала суму всіх дотогочасних претензій усіх кредиторів фабрики. Розповідає голова правління АТ “Славутич” Валентина Кантур:

“Приходимо ми до голови районної ДПА п. Леги, а він каже: ось у мене акт мого валютного відділу, згідно з яким сума вашого боргу зростає на 5 млн. грн.! Я мало не впала... Шок. Почали розбиратися з тим цікавим актом, в якому зібрано всі розрахунки між Росією й АТ “Славутич”, починаючи від 1994 року. Що виявляється: перевірка (про яку ми нічого не знали) за цим актом відбулася 20.02.98 за участю... Р. Пап'яна (!). Людина вже понад місяць сидить у камері попереднього ув'язнення і ... бере участь в оформленні документів податкової адміністрації на збільшення боргу колективу взуттєвої фабрики, яку він сам “со товарищи” довів до банкрутства.

Ми все перевірили. Виявилось, що податківці-валютники трохи не в ладах з арифметикою. Та й з курсом валют також. Так що 5 мільйонів швидко (так само раптом!) перетворилися на звичайні 5 тисяч гривень. І так само швидко податківці написали другий акт.”

Як бачимо, можновладці, за будь-яких обставин, настільки впевнені у своїй перемозі, що не дуже напружують мозок для винайдення нових способів вставлення палиць у колеса підприємства (або, точніше кажучи, грабування акціонерів). **Влада явно не розраховувала на згуртованість акціонерів “Славутича” і на компетентність їхнього правління.** Бо звикла вважати народ юрбою. Що ми й бачимо у підтвердження цієї тези на прикладах тисяч інших підприємств.

Далі буде

● **Євген ГОЛИБАРД**
Фото **Володимира ЩЕРБІНИ**

Акціонери в роботі — суцільна радість

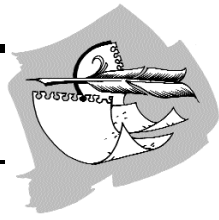
нери не піддаються на умовляння і п. Олійник іде ні з чим. Люди поступово починають усвідомлювати себе у новій якості, відчувати свою силу, силу правди відповідальних власників.

Зранку, у суботу 7 лютого, на фабриці чути пісні, веселий сміх, між яким дедалі тривожніше постає питання: а що далі? Прибувають журналісти кількох столичних газет, потім телегрупа ТСН. У деякого з'являються перші сумніви. Правління збирає всіх на збори, крім чергових, пояснює ситуацію, закликає до витримки, акцентує увагу на необхідності протистояти можливим провокаціям, чуткам і пліткам, дотримуватися дисципліни.

Близько 18.30 прибуває наряд міліції на чолі із заступником начальника Шевченківського райвідді-

м. Києва в особі судді М. Новікова ухвалою від 2 лютого оголосив АТ “Славутич”... банкрутом! Причому, цікавинка полягає в тому, що позов до суду було подано Шевченківською районною податковою адміністрацією ще 16 місяців тому. Тобто бомбу було закладено заздалегідь, але механізм було ввімкнено лише тепер, коли акціонери взяли управління власністю у свої руки.

Як читачі, очевидно, пам'ятають, саме тоді адміністратори всіх рівнів, починаючи від головного адміністратора-гаранта, підняли рекламно-політичний галас на “підтримку вітчизняного виробника”. Брехня чимдалі більше ставала легальним (і легітимним!) елементом державно-адміністративної політики. Політики і технології надурювання цілого народу в інтересах купки адмініс-

Комісар Хома Неживий прагне перемоги над куркульським світоглядом Івана Івановича. Половець із ідеологічних мотивів не хоче зайняти посаду головного каламаря. Теофіл Попідтиненко перший у Малополовецькому зрозумів суть марксистсько-ленінської ідеології: пролетаріат не повинен стидатися торб!

Комісар Хома наказав фурманові не приїздити до нього вранці.

Тяжкі думи нагнули його голову долі, й для того, аби розібратися в плетиві тих думок, потрібен був вільний час, щоб не зустрічатися з людьми, щоб їхні голоси не перебаранчали тій внутрішній розмові, що звучала в ньому.

Коли йдеш до ревкому пішки, дорогою мало кого й зустрінеш. Ховаються... І думається, думається — про вселюдське щастя в комуні, про те, скільки ворогів у комуні й що з ними робити. Чи, може, їх усіх, як каже нова Свята Трійця... кгм!.. Але ж дуже багато доведеться... кгм!.. то, може, треба й того... хе!

Але чорт, що сидів на ньому, мабуть, чув Хомині думки й, лагідно давши йому ляпаса, наставляв — найлегше, мовляв, жити, Хомо Неживий, це — дотримуватися партійної клятви, робити те, що скажуть тобі зверхники, тоді ти ні за що не будеш відповідати й станеш навіть щасливим з того, що підкоряєшся чужій волі, як будуть щасливі й ті, кому ти так само перекажеш ту волю, через те, що нижчі за тебе передадуть ту волю нижчим і меншим. Отож буде мовби ланцюг єдиної великої волі.

— А як партії не стане? — засумнівався Хома.

— Партія била, єсть, партія всегда будіть єсть! — розгнівався Хомин ідеолог. — Пильно придивляйся, який знак подасть тобі партійна пророчиця, бо вона з самого народження вивиснується над тобою. Адже товаришка Алла Беляєва належить до нового обраного народу й за цією ознакою буде для тебе священиком-левитом. І досить уже тобі гратися в націонал-комунізм!

Так учив-повчав бідного Хому його ідейний керівник, що записався Сатані привести цю простецьку душу до світлого майбутнього в шеолі.

Хомина душа знову жадала боротьби. Звичайно, з ворогами комуні. Але не з дурними, як-от багаті та горлаті Масли, а з такими, як бідна, але не свідомо свого соціального стану пророчиця Секлетина чи Іван Половець, що, безперечно, затаїв ненависть до совєцької влади за справедливий покару його сина та батька.

Нехай хоч словесна, а сутичка з таким розумним ворогом, може, підбадьорить його, Хому, який після губернської партійної конференції занепав духом.

І хоч він був свідомий своєї влади й революційної правоти, проте, перш ніж зйти до Половцевої хати, відчув себе мовби роздягненим, що стоїть на березі сірої листопадової річки, вкритій дрібною хвилькою, яка скидається на бляшану тертушку. Зловив себе на думці, що ось-ось затремить усім тілом і ухне.

— Гм! — сказав він і перекинув ногу через перелаз.

Половці собак не тримали й ніхто на нього не покотився, тільки здоровий сірий кіт, якого викинули з хати за якусь провину, бокком поступився йому дорогою, спочатку дзвінко вереснув, а відтак хрипко зашипів, і затим згинці, так само бокаса, югнув до сіней.

Хомин ідейний керівник радісно замолотив свого жеребця ратицями.

— Наш-ша пабеда, і враг біжит, біжит, біжит! — проспівав ворог роду людського.

— Ти ж міне ни дискредитируй перед куркуляками, — лагідно попросив Хома чорта. — Я ж буду сражатця з ними до кінця!

— Ладна, хохол, сражайся с ім'я за нашу общаю родіну Росеюжко, как я сражаюс!

Одвірок був низький і Хома, оберігаючи свого ліпшого друга, аж склався в животі, входячи до хати. Зирнув на лаву. Там усе ще стояла розкрита труна. Віко лежало на долівці, мусить бути, хтось спав у домовині й ще не встигли її накрити.

— Ви тут спите? — кивнув Хома великим пальцем.

— Авжеж, — закивав головою Іван Іванович. — Здрастуйте, здрастуйте!

— Та вже добридень, — буркнув Хома й сів на лаву під образом Миколи Чудотворця. Але одразу й підкопився, бо чорт боляче потяг його догори за носа, а затим замолотив по боках, як коняку.

“Ізвеняй, товаришу, — подумки сказав Хома до чорта, й не знав, як йому вже й стати, щоб не образити антирелігійні почуття свого ідейного спільника. — Ти уш сам покажи міне верне направлєніє”.

Проте чорт примушував його крутитися, бо образів у Половців було чималенько. Врешті ідеолог трохи заспокоївся, пересівши на ліве Хомине плече так, щоб той прикривав його від святощів своєю постаттю.

— Стой і ні падставляй міня пад удар! Ні то лішу тібя мужской гордасті!

“Я постараюся, товаришу нечистий!” — подумки пообіцяв йому Хома.

— Та й чого це ви, Половцю, спите в труні, а не з законною жоною? А вона ще — гм!.. — сказав вголос, відставив ногу й похитав носком чобота.

— А на що це ви натякаєте? — й собі запитала Хому господиня.

— А на те вкотре намікаю, щоб твій труну прибрав із хати та не лякав людей. Ніби тут і справді мертві.

— Неживі? — й собі натякнула Югина. — Чи нас ви вже залякуєте мертвими?

— Не агітуй! — суворо протяг комісар.

І Югина замовкла. Підказав Хомі його ідейний зверхник заповітне слово, що заціплює роти пасекуватим. А Хома вже передав те слово в спадок своїм партійним товаришам у першому, другому й третьому поколіннях.

Віктор МІНЯЙЛО

РОЗДІЛ 3 РОМАНУ «ВІЧНИЙ ІВАН»

Але тоді ще не всі розуміли страшну силу цих двох слів — “не агітуй”, і Іван Іванович, хоч і дуже обережно, щоб не дратувати народну владу, мовив лагідно:

— А нема, Хомо Пудовичу, такого декрету, щоб труну, яку я собі змайстрував, та тримати, ну, скажімо, в погребі чи в свинюшнику. Й нема такого закону, щоб забороняв спочивати в труні. На те й совєцька влада, щоб кожен мав собі напихвати труну! Бо за царату навіть багатий не міг наперед запасати собі труну!

— Ох, і зловредний ти, Половцю! Навіть коли ти й хвалиш совєцьку владу, то й тоді треба тримати наган напихати!

— Не розумію я, Хомо Пудовичу, чого ви од мене хочете. Відняли батька, й синові білі кісточки десь дощі полощуть, відібрали б і останній кусень хліба, й навіть мене, найстаршого тепер у роду, хтіли б загнати в землю без труни!

— А й справді, не розумієш ти нас. Бо ми, комуністи, добра тобі хочемо. Навіть караючи тебе, куркуляку, ми думаємо про вселюдське добро. А караємо тому, що ти своєю поведінкою відбиваєш людей од комуні! А комуна — та ти знаєш, яке це діло?! Це така радість, таке щастя, що якби навіть увесь люд поліг, то було б не даремно, бо ті, що зостануться, будуть нарівні з вашим Богом, такі вони будуть чисті, як перемиті! Й вони знов заселять землю новими прегарними людьми. Та не будуть ховатися зі своїм хлібом — він буде обчий. І не будуть у лісі тікати від рідної влади в “зелені”, та всі будуть думати одну правильну думку — про сіцілізм та комунізм, та любити нашу совєцьку владу, нашу Росею!

— Боюсь я комуні, — безрадісно сказав Іван Іванович. — І щастя вселюдського остерігаюся. Та хочу я, аби не тривожили моєї дружини, та сина, нещасного штудну, та ще одного — каліку, та невісток, та внуків!

— Та без комуні не будуть вони жити. Бо комуна — то є, сказано, щастя! А ти, мати твою в обшмуглянну обмотку, не хочеш добра не тільки всевітньому пролетар'ятові, а й своїй хатній малій буржуазії! А ми ж даємо тобі, нашому ворогові, право жити на землі, та ще й дихати з нами одним воздухом! А могли б і закрутити той крантик, що воздух пускає... Щоб ти дихнув кілька разів крізь мотузку, та й вивалив язика... Та щоб тобі легені розірва-

ло без того воздуха!..

— Як гарно ви це знаєте... — задумливо сказав Іван Іванович.

— Комуніст, — така вже його служба, повинен знати, як людям жити і як помирати... й кому жити, й кому помирати... Бо це й у вашому Святому Письмі сказано... що грішники будуть понищені...

— Ох, як мені стра-а-ашно!.. — захитався Половець з боку на бік.

— От, значить, я й переміг тебе в нашій клясовій боротьбі — бо ти, мати твою в солдатській лазні, боїшся мене!.. А ще хтів я добро тобі вчинити. Прийшла, значить, вказівка з повіту, щоб трохи розвантажити волосних ревкомів та влаштувати у волосних селах свої сільські ревкоми. Я вже обміркував, кого

го заступника.

— Ходіть, люди добрі, до мого замістітіля Туфіля Кіндратовича в монопольку.

Люди непорозуміло кліпали, бо ніяк не вкладалося в голову, щоб жебрак Теофіл мав собі не тільки торбу, а й батька.

— Ну, мати же твою в стару онучу, — крили колишні фронтовики, перейнявши партійну лайку в Хому, — та мене, хазяїна, ніхто на кутку не кличе по батькові, а тут старець так величається!..

— А так і тра! — припечатував свою мову Неживий, стукаючи кулаком по столі, — сказано ж бо в нашому новому Святому Письмі, — воздайте, мовляв, всякую шану пролетар'ятові!..

Отак, допитавшись про все, пішов Іван Іванович до монопольки.

Застав там саму тільки пророчицю Секлетину, призначену в сільревком писарем.

Дуже охайна була стара дівка, тож приміщення мало свіжий і чистий вигляд. І хоч і не полюблив Іван Іванович Секлету, однак подумав: “А недаремно ж панотець призначив її проскурницею!”

Дівка підвела очі від паперу, котрий старанно виписувала, висолопивши кінчик язика, забачила свого сусіда, всміхнулася і, не чекаючи привітання, повідомила:

— А Туфіль Кіндратович ще спочивають.

— Та й доки ж йому спочивати — сонце вже ген-ген де!

— Вони тепера керівник, то щоб люди поважали, не тра квалитись.

Іван Іванович насупився: “А ще накинута його нам у куми!”

Мов почувши його думки, Секлетина напороочила.

— ...І царство його буде довгим, але не вічним. І кінчиться воно, коли Хрест Господній здолає сатанинську звізду!..

— Гм, гм!.. — Іван Іванович роззирнувся. На прилавку монопольки, який люди, за старою звичкою, називали шинквасом, стояли в ряд торби різного розміру, починаючи з більшого, на яких було написано: “Торба на партію”, “Торба на государство”, “Торба на приводеящих в исполненіє”, “Торба на комсомол”, “Торба на борців за світову революцію”, “Торба на нещасних негрів”, “Торба на самообкладання” і ще якісь — Іван Іванович не розібрав.

— Оце вже найбільша новина, — покругував він головою.

— “Подайте, не минайте”, — самими очима всміхнулася пророчиця. — Як хто поткнеться, так і давай внесок до торби. Це Туфіль Кіндратович придумали. Так вони й казали Хомі Пудовичу, — не можу, мовляв, без торб, торба, сказати б, або смерть!.. Хома Пудович дуже хвалив Туфіля Кіндратовича й казав відповідально — пролетар'ятові нема чого стидатися торб, бо, мовляв, і слово це означає бідаків, які не мають нічого, крім торб. І ще сказав, — це, мовляв, правильно, що торбу для партії поставили найбільшу, бо вона, наша партія, дбає про те, щоб усі були з торбами. Й сказав, щоб поставили ще торбу для якоїсь приспілки. А що воно таке, то він ще не знає і чекає вказівки з повіту.

— І це ви вдвох із Теофілом справляєтесь... з усіма тими торбами?

— Ще в нас робить Тодоська Невмивана, Туфільовна жона. Підмітає підлогу, ходить кликати на розправу й випорожнює торби. Не знаю, куди вона те все носить... Це, мусить бути, державна таємниця... Тільки недовго вона працюватиме, бо незабаром у неї настане декретне — це вона має привести дитя для пролетар'яту. Туфіль Кіндратович дуже пишаються — ми, мовляв, із Тодоською встругнули дитину незгірш за буржуїв. Ну, а за пролетар'ят кажуть, що він буде вічно, а багатих кровопивців не буде. Й що ми, мовляв, зробимо пролетарями всіх, для цього й революцію зчинили...

— Ну, а як ви на це дивитесь?

— ...І порушать хрести з Господніх храмів, і буде плач і скрегіт зубовний, і настануть глади страшні, й вимре мало не половина землі вкраїнської, і гряде побоїсько велике, й укриється земля трупом і череп'ям, і все те триватиме доти, аж поки знову воздвигнуться золоті хрести на оновлених храмах, і зригне тоді земля сатанинське кодро в тартарари!

— Амінь, — сказав Іван Іванович. Але від того йому легше не стало. Бо в пророцтва

«ТИ — УЧЕНЬ ЛИСЕНКА...»

музею вдячні родичі Левка Миколайовича, — прилучається до розмови Іван Ількович. — Ревуцькі належали до широко освічених людей. Впродовж багатьох років Микола Гаврилович був попечителем Іржавецької сільської школи, дуже

любив літературу і мистецтво. Разом з Олександром Дмитрівною він прищеплював своїм синам любов і повагу до праці, до людей. В домі Ревуцьких часто лунали українські народні пісні.

— **Коріння Ревуцьких — глибоке, крона розлога, козацького роду...**

— До речі, з Левком Миколайовичем я спілкувався майже 30 років. Неодноразово бував у його затишній київській квартирі. Він також приїздив сюди, в Іржавець, не забував отчого дому. І обов'язково заходив у Будинок культури, де я працював директором. Усім цікавився, уважно слухав. Словом, мила людина. З селянами був, як кажуть, на одній нозі. Заворожував їх своєю посмішкою у сиві козацькі вуса.

— **У 9-му томі Української радянської енциклопедії на 312-й сторінці розповідається про трьох Ревуцьких — Дмитра, Левка і його сина Євгена. А ще є й четвертий Ревуцький, Валеріан, спасибі, ви гарно представили його в експозиції.**

— На жаль, це славне ім'я майже невідоме широкому загалу України. Валеріан — син фольклориста, літературознавця, одного з основоположників українського музикознавства Дмитра Ревуцького. До речі, йому 5 квітня 2001 року виповнилося 120 років від дня народження. На 8 років старший рідного брата Левка.

Валеріан Дмитрович — дійсний член зарубіжних академій. Професор, лауреат міжнародних премій і Всеукраїнської імені Івана Котляревського, автор цілої низки книг, значну частину яких подарував нашому музею. Це, зокрема, такі: "В орбіті світового театру", "Нескорені березильці — Йосип Гірняк і Олімпія Добровольська", "Віра Левицька: життя і сцена", "П'ять великих акторів української сцени", "По обрії життя. Спогади". Тут цікаво розповідається про Марка Кропивницького, Ганну Затиркевич-Карпинську, Миколу Садовського, Марію Заньковецьку, Панаса Саксаганського. А на цій ось полиці твори унікальні: "Лесь Курбас: у театральній діяльності, в оцінці сучасників", "Лесь Курбас і його доба". Всі ці книги побачили світ за кордоном — у Парижі, Нью-Йорку, Торонто.

— **А народився пан Валеріан Ревуцький в Іржавці...**

— Так. 14 червня 1911 року. Отже, 91-й вже пішов. Вищу театральну освіту славний син України отримав у Москві. Потім працював викладачем історії світового театру у Львові. З 1951 року мешкає у Канаді, яка стала для нього другою батьківщиною. У місті Ванкувері, де ком-

пактно проживають українці. Валеріан Дмитрович неодноразово бував на своїй маленькій батьківщині, у селі Іржавець. Коли вперше завітав сюди, то цілував рідну землю. Десь, мабуть, років 5 тому разом із ним, його дружиною Валентиною, Євгеном та їхніми онуками я їздив у Прилуки на урочисте відкриття меморіальних дошок Левку і Дмитру Ревуцьким. Ці дошки встановлені в центрі міста — на приміщенні гімназії № 1, в якій колись навчалися брати. Скажу ще про Євгена Львовича Ревуцького — щирсердцю людину. Характер у нього золотий, такий же, як у батька. Лагідний, відвертий, доброзичливий. Спасибі йому, багато експонатів, сімейних реліквій він подарував музеєві. Пан Євген — професор, доктор медичних наук, лауреат національної премії України імені Тараса Шевченка, автор десятка наукових праць.

— **Та, безумовно, найвидатніша з видатних постатей Ревуцьких — Левко. Оглядаючи експозицію, поринаєш у світ композитора, де панують музика, творчість, щедрість.**

— Тут багато фотознімків, які зробив сам композитор. Книжки, ноты Петра Чайковського, Миколи Лисенка, Левка Ревуцького та його талановитих учнів Віталія Кирейка, Германа Жуковського, Платона і Георгія Майбороди. Левко Миколайович — основоположник жанрів симфоній та фортепіанного концерту в українській музиці. В 1920 році композитор створює Другу симфонію, а в 1934-му — концерт для фортепіано з оркестром. Ця симфонія стала значним набутком української музики, оскільки засвітилася красою на-

розкрила композиторові безмежні можливості розвитку національного мистецтва, національного в широкому розумінні, прямого використання народної мелодії як теми музичного твору. З-поміж перлин пісенної народної класики: "Чуєш, брате мій", "Рекрутська", "Солдатське поле", "Свято", "Ой, хмелю, мій хмелю", "Козак од'їжджає" тощо. Свіжістю, соковитістю сповнений цикл "Сонечко", куди увійшли веснянки, колискові, обрядові, ігрові та хороводні пісні. Вражає дивовижна фантазія і винахідливість композитора у трактуванні персонажів, чистота інтонацій дошки. Як сказав Максим Рильський про Левка Миколайовича: "Взявши пісню від народу, як алмаз її гравив".

— **Максим Рильський дуже шанобливо ставився до Левка Ревуцького. Їх єднала велика дружба.**

— Два велети духу, два корифеї національної культури, два її сурмачі. Ось, до речі, як звернувся поет до композитора на одному з його ювілеїв:

Ти учень Лисенка,
ти України син,
Але зрідні тобі
і мужній Бородин,
І глибокий Чайковського,
і світлий сум Шопена.
А скільки юнаків ти
виридив у путь!
Як радує тебе,
що навкруги ростуть
Твої соратники,
як памолось зелена.

Анатолій ТУРКЕНЯ

Серед крилатих каштанів, білокорих беріз, пірамідальних тополь і розлогих яблунь привільно розкинулось мальовниче село Іржавець Ічнянського району на Чернігівщині. В'ється асфальтова стрічка до ошатного одноповерхового будинку, на якому прикріплена меморіальна дошка з написом: "У цьому будинку народився і жив з 1889 по 1924 рік видатний український композитор Л. М. Ревуцький". Поряд із будинком у бронзовій задумі і сам Левко Миколайович. Часом здається, що він ось-ось зійде з п'єдесталу і гостинно запросить завітати до його родинного гнізда.

— Наше господарство організувало усі ремонтно-реставраційні роботи цього будинку, — пояснює Іржавецький сільський голова Павло Киричок. — А виконати такий обсяг робіт було, я вам скажу, ой-ой як важко. Адже будинок мав прибрати вигляду, властивому йому в ту пору, коли тут мешкали Ревуцькі. Відтак довелося нам їздити в архіви Києва, Чернігова, Ніжина, звертатися до самовидців, радитися з рідними композитора. Та й з коштами було сутужно... Але, попри все, викрутились. Насамперед, я хочу сказати вдячне слово на адресу нашого дорогого земляка-іржавця Івана Салія, котрий двоповерхову середню школу імені Левка Ревуцького допомагав будувати. Свої кошти у фонд музею перерахували також народні депутати Дмитро Гнатюк і Борис Олійник, Український фонд культури, Чернігівська обласна організація Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

— **Справді, по-святковому пройшло відкриття пам'ятника й меморіального музею-садиби Левка Рудницького, на якому мені поталанило побувати. Незабутні враження залишилися, пане-добродію.**

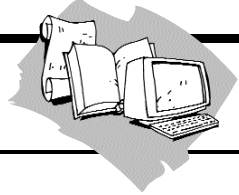
— Це було 15-го липня 1989-го. Музеєм опікується Іван Ількович Дейнеко — старший науковий співробітник, надзвичайної працьовитості людина. Наповнює музей новими відкриттями. Долають всі труднощі лише одержимі любов'ю до музейної справи люди. Ті, хто ладен світ за очі податися в пошуках потрібної знахідки, а знайшовши, пережити незрівнянне відчуття щастя. А також гордість від того, що віднайдено, врятовано від забуття, а то й знищення цінний витвір. Усе мовлене стосується особливої категорії людей, таких, як наш вельмишановний Іван Ількович. А ось і він — за робочим столом, що притулившись поруч з фортепіано, яким колись користувався великий композитор.

— Оце фортепіано подарували

родної пісенності. Упродовж всього життя Левко неодноразово повертався до неї, переробляючи її та вдосконалюючи. Свою композиторську діяльність він залюбки поєднував із педагогічною.

Після визволення України від фашистів Левко Ревуцький повертається в Київ з Ташкента і стає головою Спілки композиторів України. У повоєнний період створює низку творів, які примножили його славу. Разом з Борисом Лятошинським і Максимом Рильським здійснив редакцію незавершеної опери Миколи Лисенка "Тарас Бульба". Ця великомасштабна робота стала значним внеском митців у скарбницю національної культури.

Він здійснив понад 120 обробок, сольних і хорових. Робота над ними

Минає перший рік третього тисячоліття... Яким він був для українців? Що вдалося здійснити, а де маємо прогалини? Як жити і працювати далі? Чому так погіршилася ситуація із основою духовного життя народу — із державною

У кожного українця виникає запитання: де українські товари? Де українська освіта й наука? Де наша культура? І таких запитань — сотні! То куди ж ми йдемо?! Де наша перспектива?

Виходить-таки, що ми на своїй землі, у своїй державі утиснуті, пригноблені, на других ролях. І це буде доти, доки ми, всі українці, не скажемо: досить нас дурили! Це "досить!" має бути сказане на виборах. Лише українські патріоти можуть впоратись із цим, а "Просвіта" тут грає першу скрипку.

В ухвалі, яка була прийнята одностайно, визначено чітко, що "Просвіта", спільно з іншими національно-державницькими силами буде твердо й послідовно, принципово і наступально захищати права українського народу, свою землю, свою мову, свою культуру, своє життя від усіх ворогів та недругів, яких розплодилося на нашій землі. Маємо очиститися від цієї скверни — страшного духовного бруду. Маємо всі пам'ятати, що Землю, життя і мову людині дав Бог. Хто виступає проти цих заповідей, той виступає проти Бога.

Упродовж понад 300 літ проти українців застосовувалися найжорстокіші методи винищення. Одних заборон та указів проти української мови було понад 300, жажливі голодо-

ПРОСВІТЯНСЬКА РАДА

мовою? Ці та інші непрості питання розглядалися на сесії Головної ради ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка 21 грудня ц. р.

Підсумки роботи "Просвіти" за цей рік та завдання, які стоять перед просвітними в 2002 р., викладені у виступі Голови "Просвіти" Павла Мовчана, налаштували членів Ради "Просвіти" на вимогливий тон. Виступили майже всі голови обласних "Просвіт". Промовці відзначали, що в мовно-духовній сфері проблем навіть побільшало. Українська мова — як державна — так і не посіла належного місця в політичному й духовному житті. Основна причина такого становища криється в анемічності влади, духовній глухоті найвищих її ешелонів. Саме невизначеність, байдужість урядовців призвели до того, що ділове вживання української мови у всіх регіонах України знизлося до критичної межі. Особливо небезпечно засилля в інформаційній сфері: зросійщення, дебілізація суспільства триває.

Щодня ранкові огляди преси по радіо рекомендують радіослухачам України, щоб вони читали та аналізували чужомовні "Аргументи і факти", "Сьогодні" тощо, а української преси не знайдеш на прилавках кіосків. Кругом вишкіряють зуби "Кієвські ведомості", "Столічкі", "Комсомольская правда в Украине", "Известия" тощо.

Вища школа, спорт, комерція послугуються переважно російською мовою. Маємо безліч фактів, коли державне чиновництво свідомо, на наших очах, систематично порушує ст. 10 Конституції України та ухвалу Конституційного Суду України. І за це ніхто не відповідає, наче нікому до того немає ніякого діла.

Український патріотизм, що має бути присутнім скрізь в усьому, як складова і невід'ємна частина життя кожної людини, у владців переважно відсутній.

Саме внаслідок цього у суспільстві тривають процеси бродіння та гниття. Адже саме через невизначеність влади у стратегічних духовних орієнтирах, насамперед мовного будівництва, і загострюється криза.

МОЛОДЬ ВИБИРАЄ МАЙБУТНЄ

22 грудня у Київському міському Будинку вчителя відбулась установча конференція Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта". Делегати з 18 областей України обговорили та затвердили статут, обрали керівні органи. Головою Всеукраїнської молодіжної громадської організації "Молода Просвіта" обрано випускника Київського Національного університету культури і мистецтв Віталія Мороза. До складу правління увійшли: Олег Дрегалю — голова Київської крайової громадської організації "Молода Просвіта", Аліна Шпак — голова Волинської обласної молодіжної громадської організації "Молода Просвіта", Леся Непійко — голова ревізійної комісії Вінницької "Молодої Просвіти", Лілія Гостюк — голова Чернівецької обласної молодіжної громадської організації "Молода Просвіта". Головою ревізійної комісії обрано Володимира Бубиря, члена правління Київської крайової громадської організації "Молода Просвіта".

У статуті, затверджені конференцією, записано:

"Всеукраїнська молодіжна громадська організація "Молода Просвіта" (далі — "МП") є неприбутковою всеукраїнською молодіжною громадською організацією, об'єднанням грома-

дари, репресії, насильство і т. д. І де воно поділяється? А ми, українці є, були і будемо!

Де подівся ініціатор чотирьох жажлих законопроектів у Парламенті про надання російській мові статусу офіційної в Україні п. Медведчук?.. Так сталося, що 13 грудня Верховна Рада України увільнила його від обов'язків першого заступника Голови. І так буде з кожним: хто замахнеться мечем на Бога, на його дар — мову, той від того меча загине.

З нами Бог і Україна. Українцям потрібно дружно підтримати на виборах блок "Наша Україна", очолюваний В. Ющенком, сформувати більшість у Парламенті і дати зелене світло українській Україні, — щоб у своїй хаті була своя правда, і сила, і воля, як і заповідав Тарас Шевченко.

На сесії докладно обговорено роль і місце "Просвіти" у блоці "Наша Україна". Гострій критиці піддавалася діяльність блоку за млявість та лінівство в розгортанні роботи штабів "Нашої України" у регіонах, кадрові прорахунки. Про це з боєм говорили керівники обласних "Просвіт" з Вінниці, Донецька, Чернігова, Криму, Луганська.

Маючи великий інтелектуальний потенціал, організаційний ресурс, достатню кількість ЗМІ, ми не можемо погодитися на роль гумусу в блоці. Та щоб досягти успіху — варто залишити при собі амбіції, партійну сверблячку, пиху, переступити через оте зло заради загальної справи, заради України.

На сесії прийнято відповідну угоду.

Із вірою і надією вступають просвітяни України в Новий 2002 рік. Хай нам щастить!

Микола НЕСТЕРЧУК,
відповідальний секретар ВУТ "Просвіта"
ім. Т. Шевченка

•

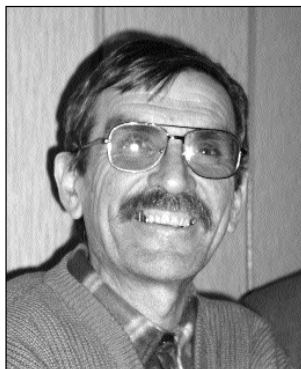
АНКЕТА

1. Які події 2001 року в житті вашої обласної "Просвіти" вважаєте найважливішими?

2. Ваше бачення роботи "Просвіти" в наступному, 2002 році?

3. Який він, просвітянин третього тисячоліття?

4. Якби Ви могли змінити світ на краще (через просвітнянську роботу), до яких би заходів удалися?

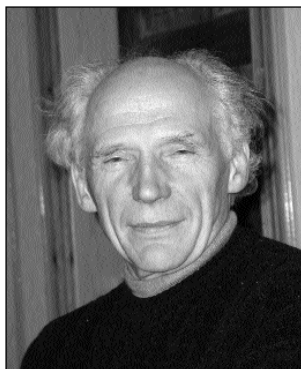
Микола ХОМАНДЮК, заступник голови Кіровоградського об'єднання "Просвіта".

1. Серед подій, які відбулися, вважаю значимими заходи, проведені спільно з іншими громадськими організаціями: вечори пам'яті Ю. Липи, Героїв Крут, річниці перепоховання Т. Г. Шевченка в Кіровограді та Світловодську; проведення науково-практичної конференції "Маловідомі сторінки історії Центральної України періоду 1917–1922 рр."; створення телевізійного фільму "Незгасимий огонь Холодного Яру"; мандрівні табори "Молодої Просвіти".

2. В активізації роботи на місцях — один з основних чинників подальшого просвітнянського поступу. Геть "совковий" формалізм. "Просвіта" — не кузня бюрократів.

3. Набагато молодший і рішучіший. Бо від того, хто і яким буде керманич, залежатиме просвітнянське завтра.

4. Дров не ламав би, але наполегливо викорчовував би байдужність. Служіння благородній меті — не терпить суєтності буття.

Віктор КОСЯЧЕНКО, доцент Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

1. Створення обласного об'єднання "Молодої Просвіти" (засновники — Вінницьке районне об'єднання, об'єднання Чернівецького національного університету, Чернівецьке міське об'єднання; створення громадського об'єднання "Україні — Українську Помісну Православну Церкву".

2. Поширення і зміцнення осередків та районних об'єднань. Забезпечити регулярну періодичність молодіжних просвітнянських часописів для дітей і родини "Українська ластівка".

3. Молодий літами, молодий духом, неодноразовий перееможець багатьох конкурсів української естрадної пісні учениця Петрівської загальноосвітньої школи Києво-Святошинського району Київської області Олена Удовиченко.

4. Добився б, щоб кожний українець був просвітянином.

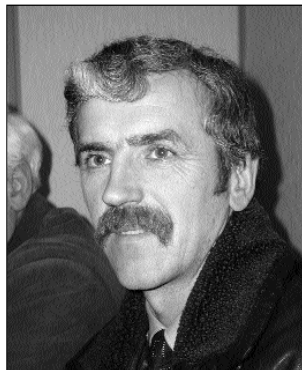
Володимир ЗАРЕМБА, письменник, голова Січеславської "Просвіти".

1. Виділення міськвиконкомом за зверненням Голови ВУТ "Просвіта" Павла Мовчана гарного приміщення відкриття мистецької галереї.

2. Більше просвіти у "Просвіті". Робота з дітьми і юнацтвом.

3. Одержимий, інтелігент, толерантний.

4. Тяжка, тривала просвітнянська праця.

Іван МОЗГОВИЙ, доктор філософських наук, професор Української академії банківської справи (м. Суми).

1. Свято козацької слави (сіпський захід з українським козацтвом), конкурс знавців української мови (І місце зайняли представники області), участь у проведенні Всесвітнього форуму українців.

2. Провідна національно-патріотична організація, що докладає зусиль до формування духовного світу наших громадян. Тісно співпрацює з патріотичною владою (котра має стати такою), має свою розвинену мережу в найрізноманітніших колективах творчої інтелігенції.

3. Активний, ерудований, патріот, з власним комп'ютером, вишуканим мобільним телефоном, з широким доступом до мережі "Інтернет" та інших сучасних засобів інформації. Мало любити Україну, треба мати змогу демонструвати любов на практиці.

4. Якщо Словом світ створений, то я, спираючись на свої скромні можливості, спробував би словом вдосконалити його, аби кожен навчився любити іншого не менше, ніж себе.

Ігор КОВАЛЬ, голова Івано-Франківського обласного об'єднання "Просвіта".

1. Їх було дуже багато. Найприкметніші — зустріч просвітянами Івано-Франківської області Святого Папи Римського в Києві та Львові; урочисте відзначення 80-річчя від народження короля Данила

Галицького на Святий Крипоский горі, щотижневі творчі звіти всіх вищих навчальних закладів в обласному Будинку "Просвіти".

2. Івано-Франківська обласна "Просвіта" зосередиться на архівальному завданні, яке визначає напрями суспільного розвитку України — виборах до Верховної Ради. Виграємо вибори — забезпечимо поступ духовності.

3. Вважаю, що принциповим завданням має бути омолодження "Просвіти" і повна модернізація її форм і методів роботи. Завоюємо молодість — забезпечимо перспективу організації.

4. Щоби змінити цей завжди гарний, а сьогодні трохи сірий світ, треба піднести роль лідера, роль інтелектуала, роль духовно багаті людини і показати його людності. Тільки яскраві особистості, віра в них народу зможуть просвітити сьогочасний день, "сірий як надгробна глина".

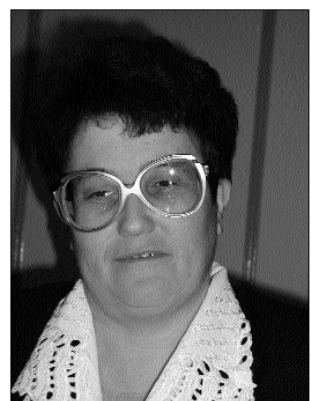
Іван КУЗЬМЮК, голова Рівненської "Просвіти".

1. Відкриття й освячення Свято-Покровського кафедрального собору в м. Рівному, святкування Покрови Пресвятої Богородиці, святкування 350-ї річниці Берестецької битви, видання коштом ВУТ "Просвіта" альманаху "Погорина".

2. Змагання за обрання кандидатів у депутати від виборчого блоку Віктора Ющенка "Наша Україна", перереєстрація членів Товариства. Змагання за створення Української Помісної Православної Церкви.

3. Молодий, життєрадісний і життєдайний, провідник священних заповітів Тараса Шевченка.

4. До створення економічного підґрунтя діяльності Товариства і з незалежних позицій проведення в життя ідей національного і культурного будівництва.

Олена ФЕЩЕНКО, нач. управління з питань внутрішньої політики ОДА, м. Черкаси.

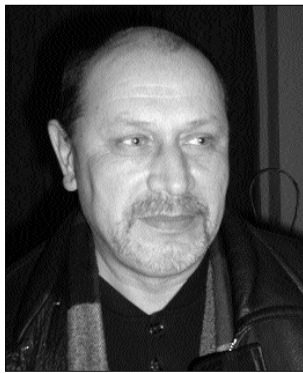
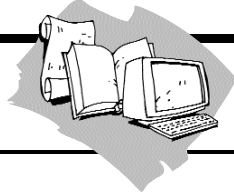
1. Вшанування видатних людей краю; 9 березня, 10 березня, 22 травня; День національного прапора — 3 листопада.

2. Реалізація програми "Малі міста України"; відновити проведення свята рідної мови.

3. Активний, авторитетний, великий патріот.

4. Поширення знань про Україну, українців; вимагати від представників влади будувати Україну; відкрити в кожній області Народний дім.

Інф. "СП"

Леонід ФІЛОНОВ, доцент ВДТУ, ведучий щотижневої телепрограми «Плин». Голова вінницького ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка.

1. Всеукраїнські і міжнародні науково-практичні конференції «Вінниччина — край козацької слави», «Росія чи НАТО — стратегія і перспективи», «Політичні репресії на Поділлі». Видруковано шість видань. Створено чотири відеофільми. Проведено 2 семінари для офіцерів ВПС. Створено «Молоду Просвіту», створено кредитну спілку «Крок».

2. Запланувати акцію, яка була б цікавою для молоді.

3. Сучасний інтелегент, який особисто діяльністю сприяє поширенню просвітнянських ідей.

4. Організувати би і провів на високому професійному рівні актуальний захід духовного, історичного або мистецького змісту.

Віталій МАЦЬКО, голова Хмельницького обл. об'єднання товариства «Просвіта».

1. Підготовка до з'їзду «Просвіти». Перереєстрація членів громадського об'єднання. Зміцнення організаційних структур.

2. Посилення організаційних заходів щодо зміцнення авторитету товариства «Просвіта», зростання рядів.

3. Молодий, незаідеологізований, ініціативний.

4. Активне входження у структуру законодавчих і виконавчих органів влади. Робота з молоддю.

Володимир СЕМИСТЯГА — голова Луганського обласного об'єднання «Просвіти».

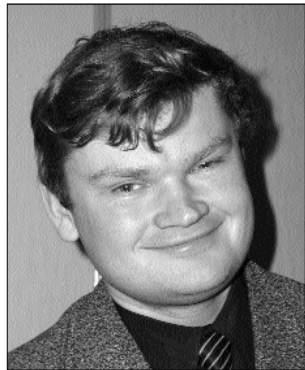
1. Підготовка і святкування 10-річчя держави, участь у роботі III Всесвітнього форуму українців, науково-практична конференція і заходи, присвячені 60-річчю від дня відновлення української державності у Львові (30 червня 1941 р.), спільні із Львівською «Просвітою» фольклорні експедиції.

2. ВУТ повинно бути актив-

но-наступальним — ведучою силою суспільства. Народ, згуртований на ідеях національних — невмирущий.

3. Ерудований, сміливий у виконанні своїх заходів, завбачливий, високоморальний, самовідданий, безкорисливий і т. п. Одним словом — Патріот до нестями, з великої літери, помножений на високі якості особистості.

4. Любов міняє світ. Якщо заходи виконуються з любов'ю до ближнього, то вони завжди вдалі і знайдуть підтримку. Але вчителька життя — це історія. Якщо не будемо забувати уроків минулого — все буде

Юрій КИСЕЛЬОВ, голова Луганського міського об'єднання ВУТ «Просвіта». Кандидат географічних наук.

1. Становлення об'єднання «на ноги» після багатьох років занепаду. Відновлення реєстраційного свідоцтва, банківського рахунку; встановлення Хреста на церкві Царя Христа Луганської парафії УГКЦ.

2. Розширення діяльності об'єднання через активнішу співпрацю з засобами масової інформації, відновлення обласної просвітнянської газети. Повернення українського обличчя містам Луганщини, насамперед обласному центру.

3. Спадкоємець найкращих традицій «Просвіти» 2-го тисячоліття, який спирається у своїй діяльності на правничу християнську духовність українського народу, водночас оволодіває новими досягненнями науки й техніки, використовуючи їх на добро України.

4. Постійне плекання власної та свого оточення української сутності. Власним прикладом поведінки в житті залучати нових людей до нашого

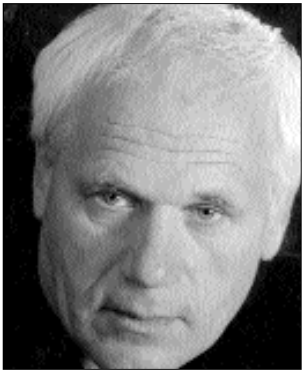
Марія ОЛІЙНИК, заступник голови Донецького ОО «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, кандидат фізико-математичних наук.

1. Проведення заходів по вшануванню пам'яті В. Стуса: відкрита меморіальна дошка на фасаді філологічного факультету Донецького національного університету, де з 1954 року навчався В. Стус, проведено II Всеукраїнську конференцію «Творчість Василя Стуса в контексті світової літератури» 20—21 вересня, Донецьким обласним академічним музично-драматичним театром здійснено літературну композицію за творами В. Стуса «Побачення у часі», надано ім'я В. Стуса першій в м. Донецьку Українській гімназії, закуплено 1070 примірників книги Василя Стуса «Листи до си-

на». Проведено II Всеукраїнський конкурс української пісні, танцю, образотворчого мистецтва «Джерело талантів» ім. Т. Шевченка.

2. Треба спрямувати діяльність «Просвіти» на регіони. Робити виїзні засідання Правління, ради в областях. Це стимулюватиме підтримку «Просвіти» в регіонах.

3. Сміливий, безстрашний,

Пітер Анто́ненко, освічений, впертий.

Петро АНТОНЕНКО, редактор Всеукраїнської газети «Сіверщина», м. Чернігів.

1. Видання кількох книг у «Просвіті»; проведення циклу просвітнянських вечорів; створення сторінки газети «Сіверщина» в Інтернеті; здійснення програми правового захисту вчителів.

2. Проведення агітаційних просвітнянських заходів; зміцнення просвітнянських газет; книговидавництва і поширення книг.

3. Люди, небайдужі до громадської діяльності. Інтелекти, авторитетні люди.

4. Якомога частіше бувати

Ярослав ПІТКО, голова Львівського обласного об'єднання ВУТ «Просвіта».

Основну діяльність Львівська «Просвіта» спрямувала на розвиток духовності, розвиток і утвердження української мови. Товариством проведено ряд акцій і зокрема — «Мова — твого життя основа», основним елементом якої є конкурс плакатів серед студентів ВЗО.

Виходячи з існуючої в Україні проблеми друкування української книги (високі податки, а звідси висока ціна, відсутність системи книгорозповсюдження), на базі «Просвіти» Франківського району м. Львова 8 грудня 2001 року відкритий Центр української книги для роздрібно-і гуртової торгівлі, здатний забезпечити українською книжкою всі книжкові магазини області, а також надавати послуги за межами області.

У Львові відкрито читальню (магазин-читальню) та 2 книжкові кіоски. Завдання на найближчий час — розширити мережу книгарень у всіх районах області.

«Просвіта» взяла участь у Форумі видавців, який відбувся у вересні 2001 р.

Проведено молодіжний фестиваль духовної пісні «Пісня серця», III Всеукраїнський дитячо-юнацький фестиваль української патріотичної пісні «Сурми звияги», в якому на різних етапах узяли участь понад 10 тисяч молодих людей.

Відновлено відзначення Дня Героїв. Це спільна масова акція молоді та ветеранів виз-

вольних змагань.

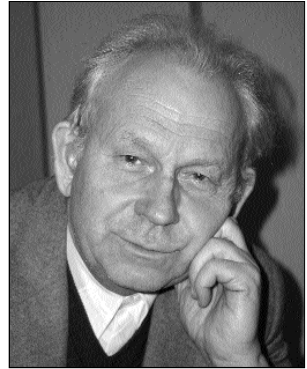
«Просвітою» проводиться кінотека. Однією з тем є висвітлення героїчної боротьби українського народу в 40—50-х роках XX ст. з демонструванням фільму режисера Олеси Янчука «Нескорений» про легендарного командира УПА Романа Шухевича. «Просвіта» викупила копію фільму та ліцензію на право його демонстрування. Фільм переглянули вже близько 15 тис. людей різного віку, особливо молоді.

Без зв'язку поколінь, знання родових коренів не можна усвідомити себе як націю. Одним із важливих напрямків є організація дослідницької роботи в межах щорічних конкурсів «Пізнай свій край», який завершився в цьому році підсумковою конференцією.

У даний час на базі кінотеатру ім. Т. Шевченка (переданому «Просвіті») створюється культурно-просвітницький центр. Інформаційний напрям Львівського обласного товариства «Просвіта» забезпечується через оновлену газету «Просвіта» та сторінку в Інтернеті. Видається молодіжний журнал «Торба», дитяча газета, серія брошур «Просвіти» за напрямками діяльності товариства.

2. Найголовніше завдання в наступному 2002 році — зміцнення та розширення діяльності первинних осередків та районних (міських) організацій «Просвіти»; створення власної видавничої бази; завершення створення культурно-просвітницького центру.

3. Розширення інформаційного простору «Просвіти» і збільшення тиражу видань «Просвіти». Запровадження телерадіопередач, видання районних газет, розширення сто-

Анатолій КІНДРАТЕНКО, голова Харківського обласного об'єднання ВУТ «Просвіта», доктор фізико-математичних наук, професор.

1. Перехід у нове приміщення; погроза з боку управління юстиції закрити наш рахунок та конфіскувати майно за передрук у газеті «Джерельце» однієї фрази з роботи Номиса «Українські приповідки», що була перевидана видавництвом «Либідь» 1993 р. і рекомендована Міністерством освіти України як навчальний посібник для студентів.

2. Менше слів, а більше справ. Активніше працювати для наведення хохлів-малоросів в українців, а космополітів-безбачків («тутейших») — в українських націоналістів.

Василь ЧЕПУРНИЙ, голова чернігівської обласної «Просвіти». Редактор облас-

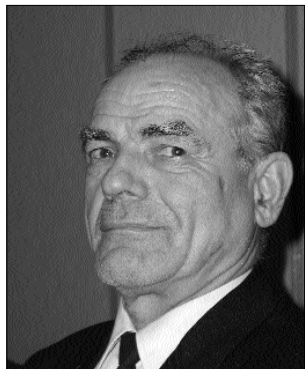
ної газети «Просвіта».

1. Продовження щотижневого випуску трьох обласних газет — «Сіверщини», «Просвіти», «Білої хати». Бо багато є таких, що починають, але на тому і вицахають. З подій відзначу — створення осередку в Славутичі, відкриття передачі «О, слово рідне!» на обласному ТБ, вихід книги п. Антоненка «Свіча».

2. Творення українського інформаційного простору — головне. Наша сила — в слові. Але тільки тоді, коли слово стає ділом, а не викликанням вітру.

3. Знає Україну верби, калини і золотої гречки, але будє Україну сучасну, яка має стати окремишньою частиною глобалізованого світу. Може заспівати хоча б 100 народних пісень, але і «на ти» з комп'ютерним світом.

4. Донести до кожної хати українське слово через книгу, пресу, ТБ, радіо. Інтернет і постовий заслін слову та образу чужинецької пропаганди аморального штибу.

Василь ТИМЧИНА, заступник голови Запорізького ОО ВУТ «Просвіта», голова Запорізького ОО КУН.

1. Відзначення дня незалежності України, вперше влада брала в ній «участь» на рівні зав. відділом з гуманітарних питань; випуск просвітнянської газети «Дніпрові пороги»; домоглися в суді м. Запоріжжя відміни рішення міськради про державний статус російської мови.

2. Необхідно якнайбільше залучити просвітнян до виборчої кампанії. Добитися від місцевої влади забезпечити всі просвітнянські організації постійними приміщеннями. Необхідно налагодити видавничу діяльність, забезпечити її фінансово. Необхідно добитися створення просвітнянських осередків у всіх районах області.

3. Кожний просвітнянин повинен бути перш за все свідомим українцем, освіченим у професійному відношенні. Завжди бути готовим відповісти на всі питання щодо захисту української мови, культури і т. інше.

4. Перш за все привести до влади України українських патріотів через вибори до всіх Рад; замінити директорів шкіл на українців-патріотів, в іншому випадку виховання наших дітей-внуків не зможе досягнути цілей, які заплановані «Просвітою».

Микита ТКАЧЕНКО, член «Молодої Просвіти», м. Січеслав.

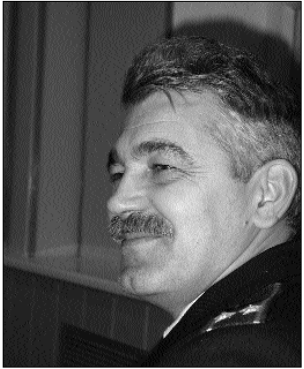
1. Події всі значні, аби бу-

ло більше реальних подій.

2. Працювати ще більше, ще краще! ДІЯТИ!

3. Молодий, освічений, український, дієвий.

4. Просвіщати!

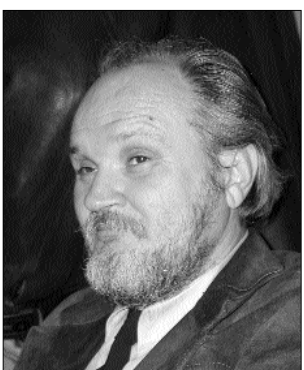
Микола ГУК, Севастополь, капітан 2 рангу.

1. Відкриття української церкви ім. Святого Апостола Андрія Первозванного; видання книг: В. Кравченко — «Український Севастополь», Д. Вітюк — «Кремінний томагавк», В. Забігай — «Зустріч з Україною»; пікетування міськради щодо намагання шовіністів встановити пам'ятник Сталіну. Ми перемогли.

2. Через просвітнянську пресу, книгу, фестивалі, і т. д. доходити до кожного українця і будити в ньому українську душу.

3. Свідомий українець — націоналіст, який не дає спуску ворогам України, ледяцогам малоросам і хохлам.

4. Закрив би всі ворожі газети і телевізійні канали в Україні — мізки українців тільки просвітліли б від цього.

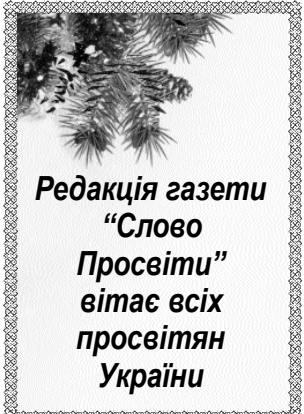
Сергій САВЧЕНКО, голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, кандидат фізико-математичних наук.

1. Створення комітету по відкриттю шкіл з українською мовою викладання. Проведення низки «круглих столів» з проблем українського шкільництва.

2. Продовження роботи по створенню шкіл та класів з українською мовою викладання. Інформаційно-агітаційна робота серед населення по створенню шкіл з українською мовою викладання. Поширення організацій «Просвіти».

3. Патріотичний, професійний, енергійний і переконливий у справах і словах.

4. Довести до кожного школяра справжню, правдиву історію України, правду про досягнення українських вчених — математиків, істориків, фізиків та інших.

САРМА ЗВУЧИТЬ, ЯК СУРМА...

Пам'яті Миколи Сарми-Соколовського

Це ім'я стало мені відоме у вісімдесяти роки двадцятого століття. Відшукуючи портрети бандуристів, аби проілюструвати задуману збірку віршів "Гомери України", знайшов і світлинку із зображенням кобзаря, художника, діяча національно-визвольного руху Миколи Сарми-Соколовського. На тій світлинці він молодий красень, у вишиванці, з бандурою в руках. На жаль, не довелося мені почути його гри та співу, але цю прогалину заповнили численні вірші розмаїтих ритмів, добре віднайденій звукопис рідної, пісенної мови. Мелодійність, розкутість, вільність віршованої мови, поєднані зі свіжістю думки, логічна послідовність викладу змісту — все приваблювало, збагачувало уявний образ людини поважного віку.

Чимало інтимних, глибоко ліричних віршів, та переважна більшість тих, що потрапляли до мого зору, високопатріотичного звучання, і при такому знайомстві з віршами раптово з'явилася думка: "Сарма звучить, як сурма! Слово Сарми — закличне, сурма теж хіба не кличе до наступу, до дії, до перемоги?"

Виникло бажання обов'язково привітати його з днем народження, з високою датою. Стало відомо, що його спіткала важка недуга. Про це і він сам повідомляв у листі, котрого продиктував своїй дружині Варварі Степанівні, а вона й надіслала мені.

Сумно стає від багатьох віршів. От хоча б і такого:

*Перед кожним моїм бажанням
зачинені двері.
Щоб, нарешті, відчинилися —
треба довго в них стукати.*

*Та є в мене такі бажання,
перед якими двері
аніколи не відчиняться,
бо я вже втратив силу
стукати в них.*

19 травня 2000 року Україна відзначала 90-річчя з дня народження свого славного сина. І перед ним, ніби в калейдоскопі, миготіли епізоди власного життя, як рядки автобіографії:

*...три втечі з-під конвою,
два роки партизанки,
пастка оперативників МГБ,
трибунал,
п'ятнадцять днів смертної камери,
із заміною розстрілу
на двадцять п'ять років
північних концтаборів,
де я з попереднім ув'язненням
відбув сімнадцять років.
Як наслідок мого давноминулого,
мене мучить кашель:
щоб викашляти колючий дріт,
я б'ю себе кулаком у груди,
аж мені черепом відпльовують:
Карелія, Інта, Мордовія.*

Після мого вітання почалося і листування. Отримую від нього одну за одною книжки: "Коріння пам'яті" (1997 р.), "Дорогою жнив" (2000 р.), "Моя причетність до ОУН" (Видання журналу "Самостійна Україна", Київ — Торонто).

Я теж надіслав йому книжку, а незабаром і вірша, присвяченого йому. Він охоче відповідав мені і була відчутна радість, що з'явився ще один адресат у нього, адже він важко хворий і не має живого зв'язку з людьми, прикутий до ліжка... А перекинутися словом, то вже ніби зустріч, хоча й не тривала.

Ці кілька листів передають його стан. Хай же познайомиться з ними й читач.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний!"

Оскільки ти козак, то я Тебе по-батькові не величаю, хоч і поважаю дуже, як відомого поета України. Ти напевне колись мав розкішного чуба, від якого залишилася половина біля лівого вуха, яка виглядає сивим крилом. Ти увесь час намагаєшся сиве крило накинати на лисину, однак Ти далеко летиш і сягнув аж до журналу "Визвольний шлях", що видається в далекому Лондоні

(справді, два вірші були там передруковані з українських видань. — О. Ю.). Твої вірші воістину досконалі. "Визвольний шлях" охоче друкує і мої вірші теж. Друкую й новели. Якщо Тобі не довелося прочитати мою новелу, постарайся прочитати. Вона називається "Пролог". Ти у листі назвав мене Гомером, але я ще Гомер тільки до половини, бо ще трохи бачу. Все одно цього листа друкує моя дружина. Я, як переконаний націоналіст та багаторічний в'язень советської імперії, довго був підопальним каральної цензури і лише зараз я дихаю вільно і навіть 23 травня цього року мені вручено диплом лауреата премії Фонду ім. Т. Шевченка. А це значить — я переміг, але моя радість у сумі з гіркотою: вже п'ять років, як я паралізований і моя бандура п'ять років німує на стіні, наче та шпаківня-пустка. Я кобзарство започаткував ще у Миргороді з 1927 року від кобзаря Івана Максимовича Яроша, який хлопчаком був поводителем у Михайла Кравченка. А вже юнаком став кобзарем. У 1930 році за мою причетність до підпільної організації СУМ мене було засуджено на п'ять років Соловецьких таборів, що були розташовані в лісах Карелії. Покарання я відбував на Парандовському тракті, де сам собі зробив бандуру і розважав співом та грою бідних невольників. І вже тоді я знав думу про Мазепу. Пізніше, коли вже збудувався Біломорський канал, я сфотографувався в селі Шижня. Світлина збереглася, датована 1932 роком. Це було дуже давно. Карелія наче наснилася мені. А в 1997 році фундація ім. Олега Ольжича видала мою книжку поезій "Коріння пам'яті", і я тобі, як побратимові, надсилаю це "Коріння", як часточку свого серця. Якщо Ти цікавишся історією кобзарства, то звертайся до мене. Я дуже багато кобзарів знав і Тобі охоче розповім. Бажаю Тобі, друже, міцного здоров'я. Коли одержиш книжку "Коріння", телефонуй: 2-29-43. З Тобою говоритиме моя дружина, яка тебе вітає, як нашого спільного друга.

Молитовно Твій о. Микола Сарма-Соколовський.

Красно дякую за вітання з ювілеєм. Для мене була вельми приємна несподіванка. 30.6.2000 р."

Книжка справила на мене добре враження і свої думки я висловив у листі до нього. Ось частинка з листа.

"Прочитав Вашу книгу, переживав побратньому Вашу Голготу. Слава Богу, що Ви розповіли поетично, схвилювано про своє життя-буття, затаврували нелюдів, катів нашого народу. Ваші короткі вірші, наче влучні кулі..."

Надсилаю свою книжку "Гомери України". Ваше життя викликає в мене багато думок, поруч з Вами в моїй уяві проходить велика галерея справжніх синів України, борців за її Волю. Уклоняюсь їх пам'яті і Вам.

Бажаю, щоб завжди було з Вами оте почуття, передане у віршах "Постукаю серцем у браму", хай переважає настрій, який огорнув і мене:

*Любов — це коли хочеться
дивитись і дивитись,
слухати і
відчувати й відчувати...*

(Лист від 17. VII. 2000 р.)

Сарма-Соколовський, закоханий у поезію Павла Тичини, Володимира Сосюри, знайомиться навіть в останні свої літа з поетичними новинками, і до своїх віршів, як епіграфи, бере рядки наших класиків. Із вірша Сосюри, за своїм настроєм, ставить слова "Такий я ніжний, такий тривожний", або з Тичини "Надо мною, підо мною горять світи"... Слова Олександра Олеся "Сміються, плачуть солов'ї" викликали в нього такі рядки:

*Я завше вірив у свободу,
А нині маємо її,
І знов сміються солов'ї
І б'ють піснями в груди, —
Любімо ж Україну всі,
бо другої не буде.*

І сина Олеся — Олега Ольжича — шанує не лише як діяча визвольної боротьби за Україну, а й за його поезію. Йому не давало спокою забруднення нашої мови, засилення низькопробної літератури типу "руський мат", порнографії. Він любить образотворче мистецтво і навіть у нестерпній ситуації, під арештом, йому мріється:

*...бачу диво:
вже хата біла, а не мур,
квітнуть квіти Катерини Білокур.
а з нею — моя півонія кривава.*

В одному листі він висловлює своє бажання розповісти мені про багатьох кобзарів, яких він знав, але так і не пощастило скористатися його обізнаністю в кобзарстві.

Навіть у тяжкий час недуги його не покидала думка про долю рідного краю:

*Мені болить і нині Україна:
яку ж її покину по собі?!*
Рожевих мрій розпалась павутина —
нам далі нидіти в журбі.
А все одна у нас халепка,
колись про неї написав Мазепа:
"Всі покою щиро прагнуть,
А не в еден гуж тягнуть:
Той направо, той наліво,
А всі — браття, то-то диво!"

Я надіслав свою збірку "Пізня осінь". Отримую відповідь:

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний поете України! Я прещиро вдячний Тобі за чудовий вірш, присвячений мені, і дякую за книжку "Пізня осінь", але прочитати її моя Варя ще всю не встигла. Вона друкує все, що я диктую: на кінцевій зупинці намагаюся якнайбільше зробити. Та на заваді моя сліпота. Ти, Олексю, мене тишиш своєю справжньою дружбою.

Фундація ім. Олега Ольжича запланувала видати книжку моїх тридцяти новел. Я чекав нетерпляче її виходу в світ, бо мене страшило політична ситуація "доктрини" Президента. Лише покладаюся на Бога.

Друже Олексю, обов'язково надішли мені адресу Спілки кобзарів з індексом та прізвищем голови Спілки. Вже авансую Тебе щирою вдячністю. Тебе вітає моя дружина. І дай Боже, щоб лист цей не був останній, бо стан мого здоров'я вельми хисткий. Однак міцно обіймаю Тебе, мій хороший друже. Зичу Тобі всіх гараздів і швидкого одужання після операції. Молитовно Твій Микола Сарма-Соколовський.

13. V. 2001 р."

Час іде. Від Миколи Мірошніченка довідаюся про погіршення стану здоров'я патріота-кобзаря. Та ось таки знову отримую листа.

"Дорогий друже Олексю, здоров, славний поете!"

Я давно тебе бачив, однак ясно пам'ятаю, не тільки Твого сивого чуба, подібного до крила. І пам'ятаю Твої рахманні очі, повні творчої мислі. (Певне ж таки, ми бачились у Дмитра Паламарчука в Ірпені, але то

така давня зустріч та й занадто коротка, що я не можу, хоч туманно, пригадати її... Запитати ж Паламарчука теж не можу, бо його кілька літ як провели в найдовшу дорогу. — О. Ю.) Мислю і я, навіть спілкуючи і щось пишу. Надсилаю тобі мій скромний поетичний дорожок, збережи його, як пам'ять про мученика-поета. А я Тебе, друже, пам'ятаю і на тому світі. А що є Бог, так свідчить поява на Україні Папи Римського, як гостя, Найсвятішої особи, перед якою навіть схилився наш Президент Кучма, який у політичній боротьбі виграв, не зважаючи на Москву. Багатьом політикам варто переглянути своє ставлення до Кучми. Я вірю, що у майбутніх президентських виборах виграє Віктор Ющенко. За нього може проголосувати багато українців. Допоможи пану Віктору і нам усім, Милосердний Боже! А тобі, друже, я і моя дружина бажаємо міцного здоров'я та всіх гараздів!

Молитовно Твій
о. Микола Сарма-Соколовський.
29.6.2001 р."
До конверта вложено вірші.

Микола Сарма-Соколовський

ЗА ПІЗНЬОЇ ОСЕНІ

*Нев'янучому співцеві
української поезії Олексі Ющенкові*

*Мряка у небі і на землі.
У ній криється село
в непорушній тиші.
Одлетіли останні журавлі,
однак лишилися тепло
Твоїх гоїтих віршів.*

29. 6. 2001 р.

І насамкінець:

МОЯ СКАРГА

*"І кропилом будем, бра-
те,
нову хату вимітати".
Т. Шевченко*

*Ще немає України,
Маємо лиш назву.
І з духовної руїни
вийдемо не зразу.
Біда наша знов і знову
Здається марою:
Занедбали рідну мову,
цвєнкаєм чужою.
В церквах наших лжепастирі —
носії омани,
Молитви їх не пластирі —
сінь в Господні рани.
А отара як отара,
їй би тільки ризи
та високі митри:
ошукані руколизи
патріархом хитрим
всєнької Росії
другим Олексієм.
Час до праці, брати, стати,
щоб робилось діло —
вимітаймо нашу хату
московським кропилом!
2001 р."*

На цьому й закінчилося наше листування.

Невдовзі земля Новоселиці, як називав кобзар місто Новомосковськ, а область Січеславською, прийняла славного сина у вічні обійми...

Виконую кобзареве прохання — аби зберігся його останній подих у останньому вірші, закінчую ним цю оповідь, та додаю ще її кількома рядками вірша, присвяченого йому:

*Я кобзи Вашої вчуваю гру:
То серце обізвалося грозиво,
То Ваша обізвалася душа,
І "САРМА" вже звучить,
як "СУРМА" — слово, —
Воно до мене в гості вируша.
То ж Ваше слово визріле, пророче,
На крилах соколиних доліта,
І вірю я — побачать Ваші очі,
Як розцвіте Вкраїна золота,
Омріяна,
нескорена,
жадана,
Спаливши віковічні горе, лжу,
І скаже: — Слово Сарми полум'яне
На довіг літа людям збережу!*

КОЛО-ЧАКРА, ЧАКРАДЕВ, КОЛОДІЙ

КОЛОДІЙ І ХОЛІ — СВЯТО УКРАЇНСЬКЕ, СВЯТО ІНДІЙСЬКЕ

Серед українських свят, які дішли до нас із сивої давнини, є і трохи призабутий *Колодїй*, відзначуваний упродовж тижня навесні, коли стрічаються весна і зима. Що засвідчує зв'язок свята з Сонцем, бо колісницю Сонця в індійській міфології мчить семерик коней, які символізують дні тижня.

Свято багате на обрядові дії. Першого дня відзначають народина Колодія. Кладуть на стіл полінець і сповивають його — отже, Колодїй народився. Тричі обходять довкола столу, славлячи Колодія, Сонце й Весну, потім сідають за стіл: "Пожануймо, люди добрі, наше Сонечко весняне, яке прибуло до нас в образі Колодія". На столі обрядові напої та наїдки. Літніх, недужих і дітей причащають "Колодїєвими напоями" з цілющих трав, що їх радять пити особливо кволим. Колодїєві напої підносять ще й сварливим та заздрисним (УНМ, 322 — 327).

Колодїй — понеділок сирного тижня, коли справляють *колодку*. *Колодка* тут — полінець: цього дня заміжні жінки прив'язують його до ноги нежонатого парубка. І той мусить *волочити колодку*, поки не відкупиться. *Справляти колодія* — випивати на викуп за *колодку*. А *віддавати колодку* — звичай, коли на Пасху дічина христосується з парубком і дає йому писанку. За це хлопець має *найняти танець* — замовити музику до танцю.

Колодка — і замок (взяти в *колодки* — замкнути). Що цілком прикладається до заповненого злими зимовими силами Сонця. В'язницю треба одімкнути, щоб сонце вийшло, народилося. *Вбиватися в колодки* — набиратися сили.

Колодїй, сирний тиждень і масляна взаємопов'язані й мають чимало спільного з Холі, індійським святом весни, яке завершує холодний сезон і пов'язується з сонячним богом Вішну — Всевишнім. І для Колодія, і для Холі характерні ритуали, пов'язані з магією родючості: їх, як на дослідників, індоарії принесли з місць свого попереднього проживання, тобто і з України. Обрядово-магічні дії дійства на весняне рівнодення близькі до пасхальної обрядовості, що сходиться до язичницьких часів — вона перейшла до пасхальної обрядовості слов'янських народів, серед них і українців.

Колодїй причетний до весняного рівнодення і відзначається в лютому. Холі теж пов'язане з весняним рівноденням і відзначається в місяці пхальгун (лютий-березень за індійським місячним календарем, відлік днів — із середини місяця).

Первісний звичай фарбувати курячі яйця трансформувалося в обливання на Холі один одного розчиненими фарбами, особливо червоною. І в слов'ян, і в індійців червоний колір пов'язаний із родючістю, снагою (барва воїнського стану — червона). На масляну в деяких слов'янських ареалах возять жердину з колесом, яке весь час крутять. А на Холі танцюють довкола жердини з колесом угорі (символом Сонця) і крутять його мотузками.

У Колодїї відчутні сліди матриархату. Це суто жіноче свято — на ньому верховодять жінки. А на Холі дічина або жінка може залишатися до будь-якого хлопця чи чоловіка. Може навіть безкарно лупцювати його, якщо той не сприймає її заливання.

На Колодія жінки та чоловіки бенкетують і співають сороміцьких пісень. І тільки на Холі можна вживати алкогольні напої й співати подібних пісень. В оселях, на сходках і навіть у храмах декламуються еротичні уривки з "Бгаґавати-пурани" — твору про життя Крішни.

Інша назва Колодія — *Сирний*

тиждень. Навколо "колодки" на столі розставляють вареники з сиром, маслом, сметану, яйця й горілку. Для свят Крішніного кола неодмінні молочні продукти, надто кисле молоко, з яким пов'язаний навіть особливий обряд. Сам Крішна — пастух, зріс серед пастухів. Існує безліч оповідей про те, як малий Крішна цупив у пастушок сир, масло, сметану й молоко.

На Колодія танцюють колові танці. А на Холі дівчата й заміжні жінки імітують хороводи юних пастушок навколо Крішни. А Крішна в Індії — бог насамперед жінок.

На Колодія жінки випивають у корчмі на виручені за "колодку" гроші. На Холі гурти ходять по селу з піснями й танцями, а зароблене йде на колективне чагування.

Крішна-дитина

Особливість Колодія — соціальна рівність. Тут не важить, багатий ти чи бідний, вищий стану чи нижчого. Те саме маємо і в Холі, найдемократичнішому з усіх індійських свят — на ньому всі рівні. З чого висновують, що свято надзвичайно давнє.

На Колодія навіть перевсварені забувають взаємні образи й мирно відзначають свято. На це свято належало миритися. Сьомого дня, з відходом Колодія, на цілий рік мали одійти заздрощі й ворожнеча. Так і на Холі — тут не буває образ, що б хто не витівав.

Степан Килимник схильний гадати, що "колодка" — "узи Гіменей" і що в основі свята — давнє божество шлюбу (УР, 24). В індійській міфології Вішну і його дружина Лакшмі (балт. *Лайме*, слов. *Лада*) пов'язані з одруженням і сімейною злагодою. Коли розгніваний Шіва спопелив бога кохання Каму, той відродився як син Крішни й Рукміні (пор. латиське прізвище *Рукмане*). А Крішна й Рукміні функціонально тотожні Вішну й Лакшмі.

УКРАЇНСЬКЕ КОЛО, ІНДІЙСЬКА ЧАКРА

Коло в назві *Колодїй* може означати — "сонце", "сонячний диск" (*Колесом, колесом сонечко вгору йде*). Українському *коло* відповідає санскр. *чакра*, споріднене з авест. *чахра*, грец. *киклос* і лат. *циклос* — "коло", "колесо", "круг".

У санскриті *чакра* — *колесо, диск, район, округа, спілка, військо, влада* (СРС, 204) і теж пов'язане з Сонцем. Сонце має епітети *Чакра*, *Чакрабанду*, ("З диском"), *Чакравара* — "Брама Сонця" (санскр. *dva* — "двері", "ворота") та ін. (HN, 80—81).

Чакра-диск — атрибут і зброя Вішну-Крішни. Вішну — сонячне божество, а Крішна — його земне втілення. Саме з Сонця-Сур'я викувано диск-чакру для Вішну й тризубець для Шіви. І Вішну має імена *Чакрагріт*, *Чакрадгара*, *Чакрапані* —

"Чакродержець", *Чакреша*, *Чакрешвара* — "Владика чакри", *Чакраюдга* — "Озброєний чакрою" (HN, 80—81). Санскр. *чакра* й укр. *коло* творять багато значеннєво тотожних термінів і словосполучень:

чакраяна — віз, укр. *кола* (*Вийди, мила, з коли, покажи личенько родові*);

чакра — обрій. Укр. *видноколо, виднокруг* (*Вже сонце в крузі*);

чакра — гурт, спілка. Пор. *коло родичів, коло друзів*. У запорожців *козацьке коло* (рада), *віщове колесо, судне колесо* — судові збори козаків, *радне колесо* — збори з важливих питань;

чакра — вир. Укр. *коловорот, коловерт, коловертень*;

чакра — коловий танок. Укр. *коло* — танок;

чакра — територія, область. Укр. *околиця, округа*. Індія колись ділилася на округи — *чакри* (*чакли*). Тому був термін *чакрадар* (*чакладар*) — "начальник округи", який сьогодні став прізвищем;

чакрават — вихор. Укр. *круговерт, коловерт*;

чакрадріш — видноколо (санскр. *drish* споріднене з укр. *зриту*);

чакра-в'юха — колове розташування людей або військ (*Увесь поїзд із музиками йде за молодим і стає коло діжі кругом — колесом*). Запорожці не раз захищалися, обгородившись возами;

гхаті-чакра, "колесо з глеками" — колодязь. Укр. *колодязь* містить *коло* — "колесо" й означає "колотят", "витягання води колесом". *Гхаті-чакра*, колесо з глеками — сучасний *чигир*. Цей пристрій діставати воду знає ще "Ріґведа". Укр. *коліш* — колесо на валу над колодязем (у хінді *чакрі*). Індійське *Чакрапур* — "Чакропіль" тотожне українському *Чигирин*. А пенджабське воїнське ім'я *Чухир* (похідне від *чакра*) тотожне українському прізвищу *Чигир* (детальніше про *чигир* і *Чигирин*: ТРС, 120—130); *Чакраван*, "Наділений чакрою" — ім'я (санскр. *ван* — суфікс, наявний у слов'янських іменах *Іван-*

індійський кіноактор (його дочка — *Швета*).

Індійському *Чакраварті-Чокроборті* відповідає слов'янське прізвище *Коловерат*. Його мав боярин Євпатій *Коловерат*, захисник Рязані від татаро-монголів (XIII ст.). *Чакраварті-Чокроборті-Коловерат* — воїнське ім'я, а в назві *Рязань* якраз і відбито термін на означення воїна — *раджанья*. Тож назва *Рязань* означає "Воїнь".

ІНДІЙСЬКИЙ ЧАКРАДЕВ, УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОДІЙ

З українських даних випливає, що Колодїй — давнє, ще дохристиянське божество, якому поклонялися наші предки. Оскільки свято весняне й у ньому виразні сонячні мотиви, то, найімовірніше, йдеться про молоде весняне Сонце, яке увиходить в силу, збільшує день, проганяє холоди й несе тепло. А з ними — весну, пробудження землі, врожай і добробут.

"Ріґведа" знає "колесо Сонця". Важливу роль колесо-чакра відігравало під час обрядів, пов'язаних із двома сонячними фазами — весняним рівноденням (масниці, масляна) і літнім сонцестоянням (Купала). А Колодїй — з масницького циклу (*цикл* теж *чакра-коло*). На масляну, зустрічаючи весняне сонце, возять жердину з колесом, яке весь час обертається; потім це колесо спалюють. У чехів була старовинна гра — пошуки золотого кільця-Сонця, схованого за хмарами й зимовими туманами.

Тож і *Коло* в назві *Колодїй* може уособлювати Сонце й означати "Сонце". А *дій* або *дей* споріднюється із санскр. *deva* й хінді *dev* — "бог". Прізвище *Дей* побутує в українців, *дей* входить у двоосновні козацькі й сучасні прізвища (*Болудей, Білдей,*

Сонце-Сур'я

Крішні.

Тож у такому разі *Чакрадев* і *Колодїй* означають не лише *Чакробог* і *Колобог*, а й *Сонцебог*. Грецький Аполлон — сонячне божество, як і Вішну-Крішна. І теж має диск, що символізує Сонце. Боспорські правителі шанували Аполлона. Скажімо, 180 року до н.е. цар Перісад IV (ім'я має індійські паралелі), підніс знаменитому святилищу Аполлона в Дельфах золоту таріль, яка символізувала Сонце. А грецький Аполлон, індійський *Гопалан-Гопала* й український *Купала* тотожні і функціонально, і походженням імен (ТРС, 93 — 99). Аполлон і Гопалан-Гопала-Купала вічно юні, епітет Аполлона — *Юний бог*.

Тож *Чакрадева-Чакрадев-Чакробог-Сонцебог* на означення Вішну-Крішни — значеннєвий двійник *Колодея-Колодїя-Колобога-Сонцебога*. Вони пов'язані з народженням Юного, Весняного Сонця. "Влесова книга" знає божества *Вишень* і *Кришень*, а ці імена в нинішніх українців — прізвища. Так само в українців відбите й прізвище *Колодїй*, пов'язане з цими божествами. От хоча б у письменників: поети Василь *Колодїй* і Віталій *Колодїй*, прозаїк Євген *Колодїчук*.

Слід зазначити й таке: назви свят *Колодїй* і *Холі* (*Хола, Холака*) виявляють фонетичну подібність. Як і англ. *holyday* (*холідей*) — "свято", "канікули" (досл. "святний день"). І як в українців побутує прізвище *Колодїй*, так у англійців побутує прізвище *Холідей*.

Колодїй збирав людей у тісне родинне коло. Тому *коло* в імені *Колодїй* може споріднюватися і з санскр. *kula* — "родина", "рід". І тоді санскритське ім'я *Куладева* (хінді *Кульдев*) — "Родинне/Родове божество" знову-таки відповідатиме українському прізвищу *Колодей, Колодїй*.

Ой спасибі, Колодію,
Що зібрав докупки.
Гостювали, цілувались,
Аж злипались губки.

СРС — Санскритско-русский словарь. — М., 1978.

ТРС — *Наливайко С. І.* Таємниці розкриває санскрит. — К., 2000.

УНМ — *Товстуха Є. С.* Українська народна медицина. — К., 1994.

УР — *Килимник С.* Український рік у народних звичаях. Кн. II. — К., 1994.

HN — *Gandhi, Maneka. Hindu Names.* — New Delhi, 1993.

Степан НАЛИВАЙКО

Хоровод на честь Крішни

Іван-Йован, Радован, Милован). Ім'я може відповідати слов. *Коливан*; *чакравартін* — "чакровертун", "колесовертун". Найвищий титул самодержавного царя в Давній Індії, цар над царями. Колись важливий термін, а сьогодні — прізвище *Чакраварті, Чокроборті* (бенгальська форма). Двоє бенгальців із прізвищем *Чокроборті* прислужилися й Україні: один переклав бенгальською давньоукраїнське "Слово о полку Ігоревім", а другий написав для індійських бібліотек підручник української мови. Мітхун *Чакраварті* — відомий

Матирдей тощо). Ім'я *Балудей* засвідчують боспорські написи III століття, як і імена *Сакдей, Хардей, Гермодей* — всі вони мають індійських двійників. Причому імена й прізвища з *дей-дій* не іранські, бо в іранських мовах *дев* несе негатив — "злий дух", "демон". Позитивне *дев* тільки в індійських, слов'янських і грецьких мовах. Тож цілком можливо, що й *Колодїй* містить *дій* — "бог". І що *Колодїй* означає *Колобог, Сонцебог*, мовою хінді *Чакрадев* (санскр. *Чакрадева*). А ім'я *Чакрадев* справді існує, причому належить воно Вішну-

ШЛЯХАМИ ВЕЛИКОГО ГЕТЬМАНА

Подарунки й нагороди від Богдана Губського

27 грудня 1595 року земля України дала світові людину, якій доля призначила ввійти в історію суспільно-політичного життя Європи такими величними справами, що, за словами, одного із сучасників, швидко "звернули на себе очі всіх народів". Звали її Богдан-Зиновій Хмельницький. Визначний політик-інтелектуал, талановитий полководець і дипломат, гетьман Богдан Хмельницький заклав історичні підвалини Української державності. За словами академіка НАН України Валерія Смоля, "ідеї Великого гетьмана проявилися в суспільних реаліях сьогодення, ко-

ли в Україні набирають темпів державотворчих процеси, коли точиться боротьба між новим і старим, але коли сила інерції не може спинити паростків нового й прогресивного, коли у творчих муках, випробуваннях і прорахунках твориться сучасна модель соціально-економічних відносин, коли ми робимо справжній прорив й інтегруємося у світове співтовариство".

Саме тому Фонд інтелектуальної співпраці "Україна — ХХІ століття", який очолює народний депутат України Богдан Губський, започаткував нову програму, присвячену

поглибленню знань про Богдана Хмельницького як видатну особистість і державотворця. В рамках цієї програми 27 грудня Фонд за підтримки золотоніської міськради організував у м. Золотоноші, що на Черкащині, літературно-мистецьке свято "Земля Богдана і Тараса — свята українська земля", присвячене дню народження Богдана Хмельницького, — за участю відомих політиків, учених, письменників, ушавлених митців. Учасники свята відвідали Іллінську церкву у Суботіві, де знайшов вічний спочинок Великий Гетьман, взяли участь в урочисто-поминальній панахиді на честь Богдана Хмеля, поклали квіти до пам'ятника йому в Чигирині.

Свято у Золотоноші збіглося з урочистим вшануванням кращих трудівників міста. 135 працівників виробництва, соціальної сфери, міського комунального господарства, медицини, освіти, сфери обслуговування отримали пам'ятні медалі та подарунки від Фонду "Україна — ХХІ століття". За словами Богдана Губського, після масової приватизації виробництва та ліквідації соцзмагання державні органи і громадські організації несправедливо перестали говорити людям приємне і звичне "спасибі" за сумлінну працю. Отож, поки профспілки та адміністрації оговтуються, цю благородну місію вирішив перебрати на себе Фонд "Україна — ХХІ століття" — звісно, в міру своїх організаційних і фінансових можливостей.

А потім відбулося чудове літературно-мистецьке свято за участю народних артистів України Ніни Матвієнко, Анатолія Паламаренка, Дмитра Гнатюка, Леся Задніпровського, Богдана Бенюка, камерного хору "Хрещатик". Були й інші приємні сюрпризи: відомі митці співак і композитор Володимир

Серед нагороджених — учителька початкових класів Віра Беркут

Засухін та поет Юрій Рибчинський представили свою прем'єру — "Пісню про Богдана". А Богдана Губського урочисто записали до золотоніської козацької сотні у складі Черкаського полку, куди свого часу належав і Хмельницький.

● **Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ**, керівник прес-служби Фонду "Україна — ХХІ століття"

Фото Олександра КУТЛАХМЕТОВА

ЧИЇ СТУДЕНТИ КРАЩІ

БАГАТО З НИХ ВЧАТЬСЯ В НАУКМА

Упродовж останніх чотирьох років Громадський фонд святого Андрія Первозванного проводить конкурс "Студент Києва". В Міжнародному центрі культури та мистецтв столиці днями урочисто пошановано цьогорічних переможців. 25 представників студентства стали переможцями. З цієї нагоди їх привітали президент фонду святого Андрія Первозванного Володимир Коваленко та міський голова Олександр Омельченко. Переможцям вручено почесні дипломи та нагороди. 14 студентів стали стипендіатами фонду.

Із 25 фіналістів 11 дипломів вибороли студенти Національно-

го університету "Кієво-Могилянська академія". Зокрема в номінації "Технічні науки" перше місце зайняла студентка факультету інформатики Катерина Жуковська. За умовами конкурсу її перемога дозволила назвати Могилянку, за якою закріпилося звання кращого гуманітарного закладу України, кращим технічним вищим навчальним закладом столиці 2001 року.

У номінації "Суспільні науки" третє і п'яте місця вибороли студенти факультету економічних наук Володимир Загірський та факультету правових наук Кирило Губарев. Найбільше переможців-могилянців у номінації "Мистецтво та культура". Ними стали Костянтин Гомма, студент факультету гу-

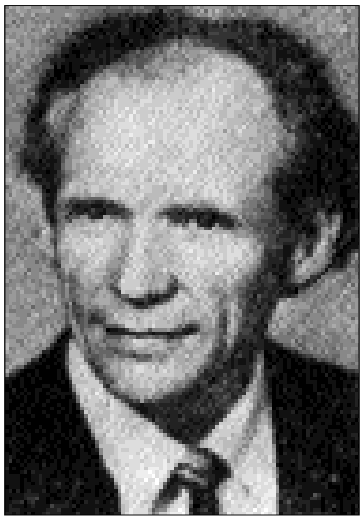
ДОБРА ВІСТЬ

манітарних та суспільних наук (2 місце), Анастасія Стрелкова, студентка магістерської програми "Культурологія" (3 місце), Олена Любенко, студентка факультету гуманітарних та суспільних наук (4 місце) і Тетяна Нарчинська, студентка цього ж факультету (5 місце). Почесний диплом у номінації "Природничі науки" виборов Юрій Цибулько, студент природничого факультету.

Найвищу сходинку в номінації "Фізкультура і спорт" посів Олег Радійчук, четверту — зайняли Андрій Блохін та Ірина Мокрицька, студенти факультетів економічних та правових наук.

Президент Національного університету "Кієво-Могилянська академія" В'ячеслав Брюховецький у тісному, академічному колі привітав усіх дипломантів конкурсу. Їхню перемогу оцінено як вагомий внесок у розбудову університету.

● **Катерина КАЛИТКО**,

Що єднає та братає нас.

Друзі-просвітяни

З РОСИ Й ВОДИ!

Виповнилося сімдесят років від дня народження Віктора Трохимовича Косяченка — відомого просвітянина та освітянина, мовознавця та літературознавця.

Багато років Віктор Косяченко очолює обласну "Просвіту" Буковини, навчає українських філологів у Чернівецькому державному університеті, гуртує рідномовців міста і села у боротьбі за незалежність нашої держави: за українську мову, українську книжку, українську церкву. На терені всієї України його здавна знають як авторитетного послідовного дослідника нашої сатири й гумору. Читачі і молоді "перчани", учні і студенти, вивчаючи надбання світового та національного смітворства, і донині користуються публікаціями В. Косяченка про народні жарти, його книжками "Українська байка", "Ук-

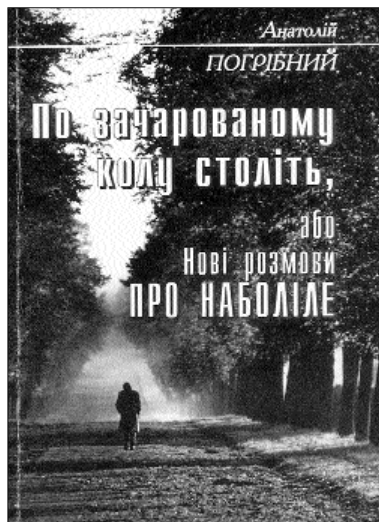
раїнська співомовка", "Хліб на ноги ставить, а хміль з ніг валить". Особлива праця і заслуга автора — у незвичайному виданні першого в історії вітчизняного книгодрукування універсального словника епіграм — скорочено "УСЕ".

Шановний Вікторе Трохимовичу! Ми знаємо про Вас УСЕ. Та найбільше ми радіємо, коли читаємо Ваше мудре і дотепне слово, що звеселяє людські душі, надихає на нові дерзання. На високому порозі Вашого життя ми, просвітяни, бажаємо Вам радісних днів і довгих творчих літ!

З роси Вам та з води!

З новоліттям,
із Різдом Христовим!
Будьмо разом у грядущий час!
Будьмо всюди пісню і словом,

КРАПЛИНА ЖИВОЇ ВОДИ

Древня мудрість нам говорить: "Мова — це людина". Сказано — зав'язано навіки, перевірено невинними роками і розумними людьми.

Я думаю про мову, про людину під враженням прочитаної книжки Анатолія Погрибного "По зачарованому колу століть, або Нові розмови про наболіле". Так, це та розмова, яка звучить вже п'ятий рік у передачах українського радіо, яка хвилює багатьох із нас: хто ми? Звідки? Для чого ми живемо? Шановний пан професор так розтривожив наші душі, що з лунких сердець доволу йде відлуння. "Іде діалог з Україною", — стверджує в детальній та глибокій післямові талановитий радіо-журналіст Василь Марусик — редактор змістовних, чудових програм Національної радіокомпанії України.

У новій книзі Погрибного не усе про мову, більше — про людину, владу і державу. Як мені здається, тут є люди, значно кращі й вищі від безпутної держави і такої ж влади. Їх листи до Погрибного — це листи до охоронця мови, до вірного товариша і брата. "У той час, як з багатьох ЗМІ лунає розпач, сіється песимізм, Ваші розмови — то все одно, мов краплина живої води і особливо для тих, котрі живуть у зросійщеному морі", — так звертається до народного професора (справді, народного) селянин Дмитро Федішин із Донецької області. Саме з тієї області, де нахабним і підступним рішенням державних чинодралів наша рідна українська мова витісняється з життя. Витісняють, ви-

ЗАПРОШУЄМО!

9 грудня о 18 годині в Будинку вчителя відбудеться вечір Анатолія Погрибного, присвячений його 60-річчю.

няють патріотів-українців з України!

Я знову повертаюся до мови, до людини. А який він сам — сей дивовижний чоловік, професор Шевченківського університету, відомий публіцист, літературознавець і мовознавець, академік вищої школи України, Вільної Української Академії наук (Нью-Йорк), один із керівників Спілки письменників України та один із засновників Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка (нині "Просвіта"), народного Руху України, Конгресу української інтелігенції, голова Всеукраїнського Педагогічного товариства імені Г. Ващенка, лауреат премії імені І. Огієнка та О. Білецького? Анатолій Погрибний такий, як є: безкомпромісний, чесний і відкритий, невгамовний, мудрий і добрий, мужній, всюдисущий, незрадливий у дружбі і братерстві, толерантний, працелюбний і натхненний. За кожний епітет я відповідаю серцем.

Знаю його з юності, із ранніх молодих літ. Мав щастя працювати з Погрибним у редакції газети "Друг читача". Він прийшов у колектив нашої редакції ще студентом-п'ятикурсником філологічного факультету. Доречно оприлюднити (нарешті!) один цікавий-прецікавий факт: Анатолій Погрибний замінив у редакції неупокореного вигнанця й правдолюбця В'ячеслава Чорновола. Юний Толя Погрибний явився гідною заміною свого славетного попередника. За якийсь півроку із допомогою Погрибного ми перетворили звичайний інформаційний бюлетень в одну із найкращих тодішніх газет. Як жаль, що газета "Друг читача" стала чи не першою жертвою сучасної антиукраїнської влади. Але ми воскресли в інших іпостасях на тих самих теренах життя.

Щойно у газеті "Літературна Україна" опублікований список претендентів на здобуття Шевченківської премії. У списку кандидатів — нова книжка (ще раз нагадаю) нашого воістину народного професора. Книжка варта щонайвищої відзнаки.

Микола СОМ